

Afkoersen op vaste maritieme gerechtsdeskundigen

datum 2 april 2019
auteur V. Bouchla

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	<i>Achtergrond</i>	5
1.2	<i>Doelstelling.....</i>	5
1.3	<i>Inlichten van organisaties</i>	5
1.4	<i>Werkwijze van de projectgroep.....</i>	6
1.5	<i>Resultaat</i>	7
2	Wettelijk kader	8
2.1	<i>Inleiding.....</i>	8
2.2	<i>Deskundigenbericht/-verhoor in een hangende bodemprocedure.....</i>	8
2.3	<i>Ladingschade voorafgaand aan een bodemprocedure</i>	9
2.4	<i>Andere schade voorafgaand aan (of tijdens) een bodemprocedure</i>	10
2.5	<i>Het toepasselijk procesrecht</i>	11
2.6	<i>Internationale bevoegdheid deskundigenbericht of -verhoor in het kader van een hangende bodemprocedure.....</i>	12
2.7	<i>Internationale bevoegdheid voorlopig deskundigenbericht of -verhoor</i>	12
2.8	<i>1 EU verweerder - Brussel I Verordening.....</i>	12
2.9	<i>2 Niet-EU verweerder – Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.....</i>	13
2.10	<i>3 Bevoegdheids- en arbitragebedingen.....</i>	14
3	Verskillende typen maritieme gerechtsdeskundigen	15
3.1	<i>Vier typen</i>	15
3.2	<i>De maritieme gerechtsdeskundige “volledig”</i>	16
3.3	<i>De maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”</i>	16
3.4	<i>De maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk”</i>	17
3.5	<i>De maritieme gerechtsdeskundige “zitting”</i>	17
4	De aan de maritieme gerechtsdeskundigen te stellen eisen	19
4.1	<i>Onafhankelijkheid en onpartijdigheid</i>	19
4.2	<i>Overige vereisten.....</i>	21
4.3	<i>Opleiding</i>	22

5	Hoe nieuwe maritieme gerechtsdeskundigen te vinden?	23
5.1	<i>In welke vijver wordt gevist?</i>	23
5.2	<i>Geschiktheid</i>	23
5.3	<i>Voorlichtingsbijeenkomst potentiële maritieme gerechtsdeskundigen</i>	24
5.4	<i>Beschouwing</i>	24
6	Registratie van de maritieme gerechtsdeskundigen	26
6.1	<i>Inleiding</i>	26
6.2	<i>LRGD</i>	26
6.3	<i>NIVRE</i>	27
6.4	<i>Keuze LRGD/NIVRE</i>	27
7	Slagvaardigheid van de gerechtsdeskundige	28
7.1	<i>Bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank</i>	28
7.2	<i>Leidraad gerechtsdeskundigen</i>	29
7.3	<i>Praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “coördinator”</i>	30
7.4	<i>De praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige “zitting”</i>	30
7.5	<i>Eventueel horen van getuigen door de rechtbank</i>	31
7.6	<i>De “Middelburgse methode”</i>	31
7.7	<i>Bewijsbeslag</i>	31
8	Kosten van de maritieme gerechtsdeskundige	32
9	Diversen	34
9.1	<i>Aansprakelijkheid</i>	34
9.2	<i>Partijdeskundigen</i>	34
9.3	<i>Nautische adviescommissie</i>	34
11	Samenvattende conclusies	35
12	Projectgroepleden	37
13	Bijlagen	38
13.1	<i>Bijlage 1: Projectplan van Pauline Hofmeijer - Rutten en Peter Santema</i>	39
13.2	<i>Bijlage 2: Notitie “Aantallen” van Vasiliki Bouchla</i>	46
13.3	<i>Bijlage 3: Notitie “Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of -bericht” van Frank Stevens</i>	49
13.4	<i>Bijlage 4: Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken</i>	

13.5	<i>Bijlage 5: Concept-aanvulling voor maritieme gerechtsdeskundigen op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken:</i>	66
13.6	<i>Bijlage 6: Normenverklaring 2018 NIVRE.....</i>	67
13.7	<i>Bijlage 7: Opleidingseisen Civiele Gerechtelijke Deskundigen, LRGD 15 juli 2015.....</i>	68
13.8	<i>Bijlage 8: Verkorte opleiding voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”.....</i>	69
13.9	<i>Bijlage 9: “Notitie aansprakelijkheid deskundigen” van Michelle de Vries</i>	71

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Op 16 februari 2017 heeft een door de Maritieme Kamer van de rechtbank Rotterdam georganiseerde professionele ontmoeting met de maritieme advocatuur plaatsgevonden, in verband met de op 1 januari van dat jaar ingegane wettelijke concentratie van scheepvaartzaken. Bij die bijeenkomst hebben advocaten en rechters - onder meer - gediscussieerd over de huidige (on-) mogelijkheden om bij de Nederlandse civiele procedure op een zinvolle en efficiënte manier partij-deskundigen en/of gerechtsdeskundigen te betrekken, niet alleen in het kader van het gerechtelijk (voor)onderzoek op grond van artikel 8:494 en/of 8:495 BW, maar ook op andere momenten waarop door de Maritieme Kamer van de rechtbank deskundigen worden benoemd, zoals bij het voorlopig deskundigenbericht (art. 202 Rv) en het deskundigenbericht of verhoor van art. 194 Rv. Het blijkt in de praktijk moeilijk om echt onafhankelijke en slagvaardige maritieme gerechtsdeskundigen te vinden. Daarom is het project “Afkoersen op vaste maritieme gerechtsdeskundigen” gestart om een projectgroep zich te laten buigen over deze problematiek aan de hand van een projectplan¹. Opdrachtgevers van het project zijn de rechtbank Rotterdam (Willem van den Bergh), de Erasmus School of Law (Frank Smeele) en de Nederlandse Vereniging voor Vervoerrecht (Taco van der Valk).

1.2 Doelstelling

In maritieme zaken is het inschakelen van een deskundige geregeld aangewezen. Niet alleen zijn de problemen complex technisch van aard, er moet doorgaans ook snel gehandeld worden. Onderzoek aan boord dient plaats te vinden, stukken moeten worden uitgewisseld en bemanningsleden moeten gehoord worden vóór het schip weer vertrekt, de plaats van het incident moet opgeruimd worden zodat de normale exploitatie weer verdergezet kan worden, enz.

Doelstelling van het project is om voorzieningen te treffen die het mogelijk maken dat de Maritieme Kamer van de rechtbank onafhankelijke nautische en/of technische deskundigen benoemt die beschikken over bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank waardoor deze deskundigen in staat zijn op een voor de internationale maritieme praktijk bruikbare wijze onderzoek te doen naar de oorzaak, aard en omvang van aan boord van en/of door schepen veroorzaakte schade. De voorzieningen dienen zowel voor de zee- als binnenvaart geschikt te zijn. Hierbij gaat het niet alleen om schade die onder vervoerovereenkomsten wordt geleden maar ook die als gevolg van aanvaringen, ongevallen en hulpverlening. Ook schades door technische mankementen aan scheepsonderdelen vallen hieronder. Gaandeweg het project is het inzicht ontstaan dat de maritieme praktijk behoefte heeft aan verschillende typen deskundigen, althans deskundigen met verschillende bevoegdheden/opdrachten (zie Hoofdstuk 4).

1.3 Inlichten van organisaties

De volgende organisaties zijn van het project op de hoogte gesteld door middel van een voor het publiek bestemde (verkorte) versie van het projectplan en door persoonlijke benadering door projectleden:

- Nederlandse Vereniging voor Vervoerrechtadvocaten (NVA)
- Koninklijke Nederlandse Vereniging van Technici op Scheepvaartgebied
- technische commissie van de Internationale Vereniging voor de behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de binnenvaart en de verzekering en voor het houden van het register van binnenschepen in Europa (IVR)

¹ Bijlage (projectplan)

- Verbond van Verzekeraars
- Platform Onderlinge Verzekeraars, afdeling schepenverzekeringen, van het Verbond van Verzekeraars
- Platform Transport van het Verbond van Verzekeraars
- Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs
- Nautilus International
- P&I clubs
- Rotterdamse Beurs Transport Sociëteit
- Havenbedrijf Rotterdam
- Havenmeester Rotterdam
- Havenmeester Amsterdam
- Rotterdam Maritime Services Community (RMSC)
- Nederlandse Vereniging Kapiteins ter Koopvaardij (NVKK)
- Koninklijke Vereniging Nederlandse Reders (KVNR)
- vertegenwoordigers van het Maritiem Onderwijs
- TAMARA arbitrage, thans UNUM genaamd
- Rijkswaterstaat Nautisch
- Loodswezen
- Tuchtcollege voor de Scheepvaart

1.4 Werkwijze van de projectgroep

Op 19 februari 2018 vond de startbijeenkomst plaats van het project. De president van de rechtbank Rotterdam en de teamvoorzitter van de Maritieme Kamer openden de bijeenkomst namens de rechtbank. Vertegenwoordigers van de mede-opdrachtgevers waren aanwezig.

Op deze bijeenkomst hebben de projectgroepleden met elkaar kennis gemaakt en zijn de te nemen (sub)acties benoemd, waarbij een prioritering is aangebracht. Na afloop van de bijeenkomst hebben de projectgroepleden aangegeven welke (sub)acties zij wensten te ondernemen en zijn zij met die acties alleen of in koppels aan de slag gegaan. In totaal hebben zeven bijeenkomsten van de projectgroepleden plaatsgevonden, waarbij de genomen en nog te nemen acties zijn besproken.

In de eerste fase van het project is kort onderzoek gedaan naar de rol van deskundigen bij de rechtspraak in Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, België, Frankrijk en Denemarken. Daarbij is duidelijk geworden dat de gang van zaken bij het inschakelen van een deskundige in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk niet te vergelijken is, omdat in die landen in het voortraject van een gerechtelijke procedure in dat opzicht niets gebeurt. De wettelijke regeling in België komt het meest met de Nederlandse overeen.

Ook is gevraagd en ongevraagd gesproken met een groot gedeelte van de hiervoor in paragraaf 1.3 genoemde organisaties. Een belangrijk gesprek was bijvoorbeeld het gesprek met het Verbond van Verzekeraars. Het Verbond heeft benadrukt dat een aanpak zoals de Belgische Nautische Commissie vaak lang duurt en veel kosten met zich brengt. Anderzijds onderkennen zij als probleem dat deskundigen die niet optreden voor de belanghebbenden, bij het schip aan boord waarvan of waardoor schade is veroorzaakt vaak niet aan boord mogen komen voor bewijsvergaring. In het gesprek zijn de mogelijke varianten van een maritieme gerechtsdeskundige aan de orde gekomen die kunnen bijdragen aan een oplossing van dit probleem.

Bij het gesprek met Rijkswaterstaat Nautisch is duidelijk geworden hoeveel scheepsongevallen er in Nederland plaatsvinden. Dat waren er in 2017 in totaal 1122 waarvan 161 als significant zijn aangemerkt. Zie voor een uitgebreider overzicht van de relevante aantallen de bijlage.²

Verder is op ruime schaal samenwerking met de Belgische Nautische Commissie onderzocht en de mogelijkheid om leden van hen in Nederland te benoemen. In de gesprekken met de drie kapiteins van de Nautische Commissie is onder meer aan de orde gekomen hoe vaak en bij welke ongevallen zij worden ingeschakeld en hoe zij te werk gaan. Eind augustus 2018 heeft de Nautische Commissie een presentatie van hun werkwijze gegeven aan de projectgroep. In het verleden is het overigens al een keer voorgekomen dat een Rotterdamse rechter een kapitein van de Nautische Commissie heeft benoemd.

In het kader van een brainstormsessie zijn halverwege het project belangrijke stappen gezet ten aanzien van de soort en mate van deskundigheid (en onafhankelijkheid) waar behoefte aan is en het type deskundige dat daaraan kan voldoen.

Aan het eind van het project heeft een belangrijke wending plaatsgevonden, in die zin dat niet langer nauwgezet wordt uitgewerkt waar (potentiële) deskundigen aan moeten voldoen, maar meer ruimte wordt gegeven voor de maritieme praktijk om de voorstellen van de projectgroep op te pakken en verder uit te werken.

1.5 Resultaat

Het resultaat van het project is neergelegd in dit rapport. Achtereenvolgens zullen de volgende hoofdonderwerpen aan bod komen: het wettelijk kader, de verschillende typen maritieme gerechtsdeskundigen, de aan hen te stellen eisen, hoe een maritieme gerechtsdeskundige kan worden gevonden en de registratie, slagvaardigheid en kosten van de maritieme gerechtsdeskundige. Tot slot zullen de resterende punten worden besproken en zal uitgebreid aandacht worden gegeven aan de hiervoor genoemde wending. Eenvoudigheidshalve wordt gesproken over de gerechtsdeskundige in de mannelijke persoon enkelvoud.

² Bijlage notitie “Aantallen en soorten maritieme incidenten” van Vasiliki Bouchla

2 Wettelijk kader

2.1 Inleiding

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv) geeft de rechter de mogelijkheid om ambtshalve of op verzoek van partijen een bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, en dit zowel in het kader van een hangende bodemprocedure (artikel 194 e.v. Rv) als voorafgaand aan een bodemprocedure (artikel 202 e.v. Rv - het voorlopig bericht of verhoor van deskundigen of de voorlopige plaatsopneming en bezichtiging). Voor ladingschades is een aparte regeling opgenomen in het Burgerlijk Wetboek.

2.2 Deskundigenbericht/-verhoor in een hangende bodemprocedure

Voor het deskundigenbericht/-verhoor in een hangende bodemprocedure gelden de volgende regels.

Artikel 194 Rv

1. De rechter kan op verzoek van een partij of ambtshalve een bericht of een verhoor van deskundigen bevelen. Het vonnis vermeldt de punten waarover het oordeel van deskundigen wordt gevraagd.
2. De rechter benoemt bij vonnis of bij latere rolbeschikking een of meer deskundigen na overleg met partijen, met opdracht bij hem schriftelijk bericht in te leveren of aan hem mondeling verslag uit te brengen. Tegen deze voorziening staat geen hogere voorziening open.
3. De griffier zendt afschrift van deze benoeming aan de deskundigen.
4. Indien een deskundige de benoeming niet aanneemt of zijn taak niet naar behoren zal kunnen volbrengen of weigerachtig is dit te doen, kan de rechter ambtshalve of op verzoek van de meest gerede partij, na overleg met partijen, een andere deskundige in zijn plaats benoemen.
5. De rechter kan, op verzoek van een partij of ambtshalve, aan de deskundigen het geven van een nadere mondelinge of schriftelijke toelichting of aanvulling bevelen dan wel, na overleg met partijen, een of meer andere deskundigen benoemen.

Artikel 197 Rv

1. Indien de deskundigen een onderzoek moeten verrichten, bepaalt de rechter bij hun benoeming of op een later tijdstip waar en wanneer zij tot het onderzoek zullen overgaan.
2. Bij de in het eerste lid bedoelde beslissing bepaalt de rechter tevens de termijn waarbinnen de deskundigen hun schriftelijke bericht ter griffie moeten inleveren of de terechtzitting waarop zij mondeling verslag moeten uitbrengen. In het eerste geval wordt mede de dag bepaald waarop de zaak weer op de rol zal komen. In het tweede geval wordt deze dag bepaald op de terechtzitting waarop het verslag is uitgebracht.
3. Wanneer op die dag het bericht van deskundigen nog niet mocht zijn ingekomen, kan de rechter op verzoek van partijen of van een van hen een nadere roldatum bepalen. Eveneens kan een nadere terechtzitting worden bepaald, wanneer op de daarvoor vastgestelde terechtzitting het mondelinge verslag niet wordt uitgebracht.

Artikel 198 Rv

1. De deskundige die zijn benoeming heeft aanvaard, is verplicht de opdracht onpartijdig en naar beste weten te volbrengen.
2. De deskundigen stellen hun onderzoek in, hetzij onder leiding van de rechter, hetzij zelfstandig. De deskundigen moeten bij hun onderzoek partijen in de gelegenheid stellen opmerkingen te maken en verzoeken te doen. Uit het schriftelijke bericht moet blijken of aan dit voorschrift is voldaan.

Van de inhoud van de opmerkingen en verzoeken wordt in het schriftelijke bericht melding gemaakt. Indien een partij schriftelijke opmerkingen of verzoeken aan de deskundigen doet toekomen, verstrekt zij daarvan terstond afschrift aan de wederpartij.

3. Partijen zijn verplicht mee te werken aan een onderzoek door deskundigen. Wordt aan deze verplichting niet voldaan, dan kan de rechter daaruit de gevolgtrekking maken die hij geraden acht.
4. Het schriftelijke bericht is met redenen omkleed zonder dat het persoonlijke gevoelens van ieder van de deskundigen behoeft te blijken. Ieder van de deskundigen kan van zijn afwijkende mening doen blijken. Het schriftelijke bericht wordt door de deskundigen ondertekend. Indien een of meer deskundigen niet hebben ondertekend, wordt de oorzaak hiervan zo mogelijk op het schriftelijke bericht vermeld. Aan het niet ondertekenen van het bericht door een of meer deskundigen, kan de rechter de gevolgtrekking verbinden die hij geraden acht. De griffier zendt aan partijen afschrift van het schriftelijke bericht.
5. Het proces-verbaal van de slotsom van het mondeling verslag wordt na voorlezing, behalve door de griffier, ondertekend door de rechter aan wie het verslag is uitgebracht en door de deskundigen. Verklaart een deskundige niet te kunnen ondertekenen, dan wordt die verklaring, inhoudende de oorzaak van verhindering, in het proces-verbaal vermeld.

2.3 Ladingschade voorafgaand aan een bodemprocedure

De artikelen 8:494 en 8:495 (zeevaart) Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) geven de voorzieningenrechter de mogelijkheid om een gerechtelijk onderzoek te bevelen (naar de toestand waarin de zaken worden afgeleverd en/of naar de oorzaak van schade of verlies van zaken), waarbij uitdrukkelijk wordt bevestigd dat dit indien nodig aan boord van het schip uitgevoerd kan worden. Het kan voorkomen dat een verzoek wordt gedaan om de deskundige in het kader van diens onderzoek in de gelegenheid te stellen bepaalde personen, zoals de kapitein en (andere) bemanningsleden van het schip, te horen, bijvoorbeeld over de schadeoorzaak. Aangenomen moet worden dat zo'n verzoek binnen de regeling van de artikelen 8:494 en 495 BW valt. De artikelen geven de wettelijke basis aan voor het onderzoek door wat de projectgroep is gaan noemen (zie hierna in hoofdstuk 3) zowel een maritieme gerechtsdeskundige "volledig" als een maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" in het geval van ladingschade. Voor zover het gaat om ladingschade in de binnenvaart is een vergelijkbare regeling opgenomen in de artikelen 8:958 t/m 8:961 BW.

Artikel 8:493 BW

Indien er zekerheid of vermoeden bestaat, dat er verlies of schade is, moeten de vervoerder en de ontvanger elkaar over en weer in redelijkheid alle middelen verschaffen om het onderzoek van de zaak en het natellen van de colli mogelijk te maken.

Artikel 8:494 BW

1. Zowel de vervoerder als hij die jegens de vervoerder recht heeft op aflevering, is bevoegd bij de aflevering van zaken de rechter te verzoeken een gerechtelijk onderzoek te doen plaatshebben naar de toestand waarin deze worden afgeleverd; tevens zijn zij bevoegd de rechter te verzoeken de daarbij bevonden verliezen of schaden gerechtelijk te doen begroten.
2. Indien dit onderzoek in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping van de wederpartij heeft plaatsgehad, wordt het uitgebrachte rapport vermoed juist te zijn.

Artikel 8:495 BW

1. Zowel de vervoerder als hij die jegens de vervoerder recht heeft op aflevering, is wanneer hij verliezen of schaden van zaken vermoedt, bevoegd de rechter te verzoeken vóór, bij of terstond na de aflevering daarvan en desgewenst aan boord van het schip een gerechtelijk onderzoek te doen plaatshebben naar de oorzaak daarvan.

2. Indien dit onderzoek in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping van de wederpartij heeft plaatsgehad, wordt het uitgebrachte rapport vermoed juist te zijn.

Artikel 8:496 BW

1. De kosten van gerechtelijk onderzoek, als bedoeld in de artikelen 494 en 495, moeten worden voldaan door de aanvrager.
2. De rechter kan deze kosten en door het onderzoek geleden schade geheel of gedeeltelijk ten laste van de wederpartij van de aanvrager brengen, ook al zou daardoor het bedrag genoemd in het eerste lid van artikel 388 worden overschreden.

2.4 Andere schade voorafgaand aan (of tijdens) een bodemprocedure

Deze artikelen bieden geen uitkomst als het gaat om andere schades dan ladingschades zoals bijvoorbeeld bij aanvaringen. In dat geval zou terug gevallen kunnen worden op de regeling van het voorlopig deskundigenbericht of voorlopige plaatsopneming en bezichtiging:

Artikel 202 Rv

1. Voordat een zaak aanhangig is, kan op verzoek van de belanghebbende een voorlopig bericht of verhoor van deskundigen of een voorlopige plaatsopneming en bezichtiging worden bevolen.
2. Tijdens een reeds aanhangig geding kan dit op verzoek van een partij worden bevolen.

Artikel 203 Rv:

1. Het verzoek wordt gedaan aan de rechter waar het geding aanhangig is of, indien het niet aanhangig is, aan de rechter die vermoedelijk bevoegd zal zijn daarvan kennis te nemen. Indien de zaak door de kantonrechter moet worden behandeld en beslist, wordt het verzoek gedaan aan de kantonrechter. De rechter beoordeelt summierlijk of hij absoluut bevoegd is en of de zaak door de kantonrechter moet worden behandeld en beslist.
2. Het verzoekschrift houdt in:
 - a. de aard en het beloop van de vordering;
 - b. de punten waarover het oordeel van de deskundigen wordt gevraagd of de plaats of de zaak die in ogenschouw moet worden genomen;
 - c. de naam en de woonplaats van de wederpartij of de redenen waarom de wederpartij onbekend is.
3. Tenzij de wederpartij onbekend is en behoudens gevallen van onverwijlde spoed, wordt op het verzoekschrift niet eerder beschikt dan nadat een behandeling heeft plaatsgevonden, waartoe de verzoeker en de wederpartij worden opgeroepen.

Artikel 204 Rv:

1. Indien de rechter het verzoek toestaat, bepaalt hij tevens de uiterste dag waarop de verzoeker een afschrift van het verzoekschrift, indien dit nog niet is toegezonden, en van de beschikking aan de wederpartij, zo die bekend is, moet doen toekomen.
2. Voor zover het verzoek wordt toegewezen, is geen hogere voorziening toegelaten.

Artikel 205 Rv:

1. De bepalingen betreffende deskundigen en betreffende plaatsopneming en bezichtiging zijn van overeenkomstige toepassing.
2. Indien ten aanzien van een partij, met toepassing van het derde lid van artikel 199, het bedrag van de schadeloosstelling en het loon van deskundigen voorlopig in debet zijn gesteld, stelt de rechter op het moment van toezending van het schriftelijke bericht aan partijen of afgifte van het proces-verbaal van de slotsom van het mondelinge verslag, dan wel zo spoedig mogelijk daarna, vast welk

deel van dit bedrag elk der partijen dient te dragen en veroordeelt hen dienovereenkomstig tot voldoening aan de griffier. Bij gebreke van de betaling geschiedt de invordering krachtens een door de griffier uit te vaardigen dwangbevel. Artikel 30 van de Wet griffierechten burgerlijke zaken is van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de tenuitvoerlegging wordt opgeschort indien blijkt dat de veroordeling nog niet in kracht van gewijsde is gegaan.

3. Het tweede lid blijft buiten toepassing wanneer op het moment van de toezending aan de rechter is gebleken dat tussen partijen een geding aanhangig is over de vordering waarop het bericht of verhoor van deskundigen betrekking heeft.

Artikel 206 Rv:

Met inachtneming van de termijn, krachtens artikel 204 bepaald, zendt de verzoeker een afschrift van het verzoekschrift, indien dit nog niet is toegezonden, en de beschikking van de rechter bij aangetekende brief aan de wederpartij, zo die bekend is, of doet hij deze afschriften bij exploit aan de wederpartij betekenen. Alvorens tot de verrichting over te gaan, vergewist de rechter zich ervan dat aan dit voorschrift is voldaan.

Artikel 207 Rv:

1. Indien alle partijen bij de verrichting aanwezig zijn geweest, hebben de verklaringen van de deskundigen, de plaatsopneming en de bezichtiging dezelfde bewijskracht als die, welke op de gewone wijze in een aanhangig geding hebben plaatsgehad.
2. Zijn niet alle partijen aanwezig geweest, dan kan de rechter een en ander buiten beschouwing laten.

2.5 Het toepasselijk procesrecht

Artikel 10:3 BW:

Op de wijze van procederen ten overstaan van de Nederlandse rechter is het Nederlandse recht van toepassing.

Artikel 10:163 BW:

Ongeacht het op de overeenkomst tot vervoer van zaken toepasselijke recht, is het recht van de staat waarin de haven gelegen is, waar de zaken ter lossing worden aangevoerd van toepassing op de vragen:

- a. of, en in hoeverre, de vervoerder een recht van retentie op de zaken heeft, en
- b. of, en met welke gevolgen, de vervoerder dan wel degene die jegens de vervoerder recht heeft op aflevering van de zaken, bevoegd is een gerechtelijk onderzoek te doen instellen naar de toestand waarin de zaken worden afgeleverd en, indien verlies van of schade aan de zaken of een gedeelte daarvan wordt vermoed, een gerechtelijk onderzoek te doen instellen naar de oorzaken daarvan, waaronder begrepen een begroting van de schade of het verlies.

Op de behandeling van het verzoek in de zin van de artikelen 8:494 en 495 BW is artikel 633 Rv van toepassing.

Artikel 633 Rv:

1. Op een verzoek tot gerechtelijk onderzoek als bedoeld in de artikelen 494, 495, 959 en 960 van Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek wordt beslist door de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam (...). Deze wijst daarbij hetzij één, hetzij drie deskundigen aan en bepaalt op welke wijze dezen de wederpartij van de verzoeker zullen oproepen bij het onderzoek aanwezig te zijn.
2. Op een verzoek van de in het eerste lid bedoelde aanvrager tot het geheel of gedeeltelijk ten laste van zijn wederpartij brengen van de kosten van het onderzoek of de begroting als daar bedoeld,

dan wel van de door dat onderzoek geleden schade, wordt beslist door de in dat lid genoemde rechter.

2.6 Internationale bevoegdheid deskundigenbericht of -verhoor in het kader van een hangende bodemprocedure

Zoals in het projectplan onder de voorwaarden en risico's beschreven is er enige onzekerheid over de bevoegdheid van de Rotterdamse rechtbank in internationale gevallen. Om die reden heeft Frank Stevens, als lid van de projectgroep, hier uitgebreid onderzoek naar gedaan³. Zijn bevindingen kunnen kort als volgt worden samengevat.

Wanneer een bodemprocedure hangende is voor de Nederlandse rechter, kan deze in het kader van die procedure een bericht of verhoor van deskundigen bevelen, en dit zowel op verzoek van partijen als ambtshalve (artikel 194 Rv). In een dergelijk geval is de bevoegdheid van de rechter niet betwist, noch wanneer de rechter bevoegd is op grond van Nederlands recht, noch wanneer de rechter bevoegd is op grond van de (herschikte) Brussel I Verordening. In de arresten *Van Uden* en *Mietz* heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een rechter die bevoegd is van het bodemgeschil kennis te nemen, tevens bevoegd is voorlopige of bewarende maatregelen te gelasten, zonder dat deze laatste bevoegdheid afhankelijk is van het vervuld zijn van nadere voorwaarden.

2.7 Internationale bevoegdheid voorlopig deskundigenbericht of -verhoor

Artikel 202 Rv biedt de rechter de mogelijkheid om een voorlopig bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, voordat een bodemprocedure aanhangig is. Aangezien nog geen procedure hangende is, kan dit uiteraard alleen op verzoek van een partij en niet ambtshalve door de rechter.

Wanneer de Nederlandse rechter bevoegd is om kennis te nemen van de latere procedure ten gronde, bestaat ook hier geen betwisting over zijn bevoegdheid om een voorlopig deskundigenbericht of -verhoor te bevelen.

In maritieme en transportzaken komt echter geregeld voor dat een partij in Nederland een deskundigenonderzoek wil laten uitvoeren dat betrekking heeft op een betwisting waarvoor niet de Nederlandse, maar een buitenlandse rechter bevoegd is. In die hypothese is niet langer evident of de Nederlandse rechter nog steeds bevoegd is om een voorlopig deskundigenbericht of -verhoor te bevelen. Voor de beantwoording van deze vraag dient een onderscheid gemaakt te worden al naargelang de verweerder zijn woon- of verblijfplaats heeft in een EU lidstaat of niet. In het eerste geval (EU verweerder) bepaalt de (herschikte) Brussel I Verordening of de Nederlandse rechter bevoegd is. In het tweede geval (niet-EU verweerder) is de Verordening niet van toepassing en wordt de bevoegdheid van de Nederlandse rechter bepaald op grond van het Nederlandse recht, meer bepaald het Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering.

2.8 1 EU verweerder - Brussel I Verordening

De herschikte Brussel I Verordening voorziet in artikel 35 in een specifieke rechtsgrond voor voorlopige en bewarende maatregelen:

³ Voor een meer uitgebreid overzicht zie bijlage ("Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of -bericht" van Frank Stevens)

In de wetgeving van een lidstaat vastgestelde voorlopige of bewarende maatregelen kunnen bij de gerechten van die staat worden aangevraagd, zelfs indien een gerecht van een andere lidstaat bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen.

In het *Reichert II* arrest heeft het Hof van Justitie voorlopige en bewarende maatregelen als volgt gedefinieerd:

maatregelen die
- *ter zake van onderwerpen die binnen het toepassingsgebied van het Executieverdrag vallen*
- *bedoeld zijn een feitelijke of juridische situatie te handhaven ter bewaring van rechten waarvan de erkenning langs andere weg wordt gevraagd voor de rechter die van het bodemgeschil kennis neemt.*

A priori zou betwijfeld kunnen worden of bewijsmaatregelen wel maatregelen zijn 'om een feitelijke of juridische situatie te handhaven'. In het arrest *St Paul Dairy* heeft het Hof van Justitie echter geoordeeld dat bewijsmaatregelen wel degelijk als voorlopige of bewarende maatregelen te beschouwen zijn. Considerans 25 bij de Brussel *Ibis* Verordening noemt thans trouwens uitdrukkelijk bewijsmaatregelen als voorbeeld van voorlopige en bewarende maatregelen.

In de Nederlandse rechtspraktijk wordt echter geregeld gearzeld om een voorlopig deskundigenbericht of een voorlopig getuigenverhoor als een 'voorlopige' maatregel in de strikte zin van het woord te zien. Er wordt gevreesd dat door het toestaan van een deskundigenbericht of getuigenverhoor de toestand onomkeerbaar veranderd zou worden, waardoor dergelijke maatregel een maatregel te gronde zou zijn, waarvoor dan ook bevoegdheid ten gronde zou moeten bestaan. Uit het onderzoek blijkt dat dit een zeer strikte – en zelfs *overdreven* strikte – interpretatie is van de *St Paul Dairy* rechtspraak. Het gaat immers niet om *feitelijke* omkeerbaarheid (tal van voorlopige maatregelen zijn feitelijk onomkeerbaar), maar om *juridische* omkeerbaarheid. Het toestaan van een voorlopig deskundigenbericht of een voorlopig getuigenverhoor is juridisch perfect omkeerbaar. In essentie heeft het Hof van Justitie in het *St Paul Dairy* arrest enkel aangegeven dat zogenaamde '*fishing expeditions*', het vergaren van zoveel mogelijk materiaal in de hoop daar iets nuttig in te vinden, niet acceptabel zijn in de context van het Europese proces- en bewijsrecht.

Een versoepeling van deze zeer strikte houding (die overigens afwijkt van de visie en de praktijk in de buurlanden) lijkt zich op te dringen, en is juridisch geheel verdedigbaar.

2.9 2 Niet-EU verweerder – Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Wanneer de verweerder geen woonplaats heeft in een EU lidstaat vindt de Brussel *Ibis* Verordening geen toepassing en moet de bevoegdheid van de Nederlandse rechter beoordeeld worden op grond van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Indien de Nederlandse rechter ten gronde bevoegd is, is hij ook bevoegd om een voorlopig deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen (artikel 187 lid 1 Rv en artikel 203 lid 1 Rv).

Indien een buitenlandse rechter ten gronde bevoegd is, kan de Nederlandse rechter niettemin bevoegdheid vinden om een voorlopig deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen in artikel 3 Rv, met name wanneer de verzoekende partij in Nederland gevestigd is, of wanneer de zaak voldoende met de rechtssfeer van Nederland verbonden is. Bewijsmaatregelen worden aan de Nederlandse rechter gevraagd precies omdat de te onderzoeken zaken of de te horen getuigen zich in Nederland bevinden. Niet alleen feitelijk, maar ook juridisch is er een link: de zaken bevinden zich in Nederland omdat er een overeenkomst is voor vervoer van of naar Nederland, er is een onrechtmatige daad gepleegd op het Nederlandse grondgebied, enz. Omdat de maatregel (hoofdzakelijk) in Nederland moet worden uitgevoerd is de Nederlandse rechter ook het beste

geplaatst om te beoordelen hoe de maatregel concreet kan of moet worden uitgevoerd, welke waarborgen eventueel moeten worden ingebouwd, enz.

Voor goederenvervoer over zee en over de binnenwateren bestaat naast het Rv nog een aparte bevoegdheidsgrond in artikel 8:495 BW, resp. artikel 8:960 BW. Zowel de vervoerder als de ladingbelanghebbenden kunnen bij (vermoede) ladingschade een gerechtelijk onderzoek aanvragen, dat indien nodig ook aan boord van het schip kan plaatsvinden.

2.10 3 Bevoegdheids- en arbitragebedingen

In de maritieme praktijk wordt regelmatig gebruik gemaakt van bevoegdheids- en arbitragebedingen. Indien de betrokken partijen een niet-Nederlandse rechter bevoegd hebben gemaakt of geopteerd hebben voor arbitrage, kan de Nederlandse dan toch nog o.g.v. art. 35 van de herschikte Brussel I Verordening voorlopige en bewarende maatregelen bevelen? Inzake arbitragebedingen wordt algemeen aanvaard dat deze *geen* afbreuk doen aan de mogelijkheid van de overheidsrechter om voorlopige en bewarende maatregelen te bevelen. Inzake bevoegdheidsbedingen bestaat wat meer discussie, maar ook hier kan de regel doorgetrokken worden dat voorlopige en bewarende maatregelen een aparte categorie zijn, waarvoor een specifieke bevoegdheid blijft bestaan o.g.v. art. 35 van de herschikte Brussel I Verordening (tenzij het bevoegdheidsbeding zich expliciet ook tot voorlopige en bewarende maatregelen zou uitstrekken).

3 Verschillende typen maritieme gerechtsdeskundigen

3.1 Vier typen

Schematisch ziet het in het vorig hoofdstuk beschreven juridisch kader er als volgt uit:

Uitgebreide rapportage

Voorafgaand aan een procedure	8:494/495 BW 202 Rv
Tijdens (=eind) van de procedure	197 Rv 202 Rv

Dit overzicht maakt duidelijk dat de deskundigen die thans in Nederland worden ingezet alle zeer uitgebreide rapportages uitbrengen. Zoals onze rondgang langs de diverse organisaties heeft geleerd worden procedures enorm vertraagd door deskundigenberichten en zijn de kosten hiervan aanzienlijk. Dit zal (mede) verklaren waarom er in de huidige maritieme praktijk nauwelijks gebruik wordt gemaakt van *gerechtsdeskundigen*. Op jaarbasis zijn dit er niet meer dan 5. Opvallend is dat de Belgische Nautische Commissie per jaar tientallen onderzoeken instelt. Zie bijlage 2 voor een uitgebreider overzicht van deze aantallen.

Tijdens het overleg van de projectgroep van 31 augustus 2018 werd duidelijk dat niet in alle gevallen een volledig onderzoek nodig is. De projectgroep stelde vast dat er in de Nederlandse praktijk behoefte is aan 4 soorten deskundigen, namelijk:

- de maritieme gerechtsdeskundige “volledig”
- de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” (= nieuw)
- de maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk”
- de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” (= nieuw).

	Korte inzet	Uitgebreide rapportage / LRGD
Voorafgaand aan een procedure Deskundige gaat aan boord!	NIEUW: Maritiem gerechtsdeskundige “coördinator”	Maritiem gerechtsdeskundige “volledig”
Tijdens (halfweg of eind) van de procedure Deskundige bekijkt dossier	NIEUW: Maritiem gerechtsdeskundige “zitting”	Maritiem gerechtsdeskundige “schriftelijk”

3.2 De maritieme gerechtsdeskundige “volledig”

De maritieme gerechtsdeskundige “volledig” gaat kort na een maritiem incident samen met de partijdeskundigen aan boord om onderzoek te doen. De deskundige kan de kapitein vragen om bepaalde zaken (in te mogen zien of afgifte van (bewijs)materiaal te vragen. Verder kan de deskundige de kapitein en bemanningsleden ondervragen. Hoewel deze verklaringen niet de status van een officieel gerechtelijk verhoor hebben, zijn deze vers afgenomen verklaringen in de praktijk erg bruikbaar. De deskundige kan ook - met toestemming van partijen - een extra deskundige meenemen met specifieke kennis, bijvoorbeeld van een scheepsmotor. *Na nader onderzoek* en rekening houdend met de onderzoekswensen en opmerkingen van partijen en hun experts – hier kunnen gedurende meerdere maanden diverse sessies met alle betrokkenen plaatsvinden - biedt de gerechtsdeskundige “volledig” uiteindelijk een eindrapportage aan de rechtbank aan. Uiteraard is het ook mogelijk dat aan de hand van de eerste bevindingen van de deskundige wordt geschikt door partijen. Als door een partij medewerking wordt geweigerd kan daar een sanctie op staan, zoals nader wordt uiteengezet in hoofdstuk 7.

Anders dan in Nederland, wordt in België veel gebruik gemaakt van dit type deskundige in de vorm van de Belgische Nautische Commissie, bestaande uit drie kapiteins die door de maritieme kamers bij de rechtbank van koophandel en de maritieme kamer van het hof van beroep in Antwerpen worden benoemd. Die benoeming vindt vaak op eenzijdig verzoek plaats, waarna het aan de deskundige is om alle betrokken partijen uit te nodigen voor een eerste (installatie-)vergadering. Rechtbank en hof zijn zeer tevreden over het functioneren van de Nautische Commissie. Wanneer geen medewerking wordt verleend tijdens de werkzaamheden kan de Nautische Commissie terugvallen op de rechtbank of het hof.

3.3 De maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”

Omdat een onderzoek door een maritieme gerechtsdeskundige “volledig” langdurig en kostbaar kan zijn, is de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” ontwikkeld. Dit type gerechtsdeskundige is iemand met gelijke bevoegdheden als de maritieme gerechtsdeskundige “volledig”, maar met een beperktere taakomschrijving. Hij gaat ook aan boord, zoveel mogelijk in aanwezigheid van vertegenwoordigers van partijen of hun deskundigen, om gegevens te verzamelen, zowel schriftelijk als mondeling, eventueel monsters te nemen en eventueel verklaringen op te nemen. De deskundige trekt zelf geen conclusies uit het materiaal en

doet *geen nader onderzoek*, maar overhandigt het vergaarde materiaal met een verslag van het gevolgde proces aan partijen en hun deskundigen. Het gaat met name om een “fact finding mission”.

Er is gediscussieerd over de vraag of een rechter de functie van “coördinator” zou moeten bekleden, omdat het moeilijk is om onafhankelijke deskundigen te vinden en in de praktijk een kapitein niet altijd medewerking verleent. De projectgroep komt tot de conclusie dat een rechter toch minder wenselijk is, omdat:

- bij eventueel verhoor van de kapitein, deze nog steeds kan weigeren om een verklaring af te leggen of anderszins medewerking te verlenen;
- de partijdeskundigen mee gaan aan boord en als ook een rechter aan boord gaat, dan waarschijnlijk ook de advocaten aanwezig willen zijn, wat kostenverhogend werkt;
- het voldoende lijkt dat een maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” de door de rechtbank afgegeven beschikking kan laten zien en dag en nacht kan terugvallen op een rechter wanneer dat nodig is (zoals dat gaat bij de rechter-commissaris bij strafzaken of faillissement);
- het niet aannemelijk is dat er geen inzicht verschaft wordt, in beginsel moeten beide partijen meewerken, althans weet men dat het niet verlenen van medewerking zinloos is omdat dan de rechtbank zich er mee gaat bemoeien (zoals geldt voor de Belgische situatie)
- dit op dit moment (nog) niet in de financiering van de rechtspraak is opgenomen.

Eventueel zou de rechter alleen de eerste paar keer dat gebruik gemaakt wordt van het instrument maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” mee kunnen gaan om een cultuuromslag te bewerkstelligen. Met deze variant dient in de praktijk ervaring te worden opgedaan.

3.4 De maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk”

De maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk” is de traditionele gerechtsdeskundige die wordt benoemd als bij de beraadslaging *na de zitting* blijkt dat de rechtbank behoefte heeft aan voorlichting door één of meer deskundigen. In dit soort zaken liggen er vaak ook al rapporten van partijdeskundigen, die in hun rapporten uitvoerig over en weer op elkaars standpunten hebben gereageerd. Bij vonnis vindt dan benoeming van een of meer deskundigen plaats, nadat partijen zich eerst bij akte over de te benoemen deskundige(-n) hebben uitgelaten en de aan deze(-n) voor te leggen vragen. Nadat voorschotten zijn vastgesteld en betaald begint het deskundigenonderzoek dat in dergelijke gevallen al gauw, mede vanwege het verplicht betrekken van partijen daarbij, een half jaar in beslag neemt. In de praktijk wordt door de deskundige meestal een bijeenkomst belegd met partijen, hun advocaten en eigen experts. Als het nog mogelijk is na al die tijd vindt ook een bezichtiging ter plaatse plaats. Voor het overige beoordeelt de gerechtsdeskundige “schriftelijk” het dossier en reeds uitgebrachte rapporten. Na voltooiing van het onderzoek stuurt de deskundige zijn bevindingen in de vorm van een deskundigenrapport toe aan de rechtbank en partijen, waarna partijen conclusies na deskundigenbericht mogen nemen waarin zij zich andermaal over de kwestie kunnen uitlaten. Soms vindt nog een afsluitende zitting (pleidooi) ten overstaan van de rechtbank plaats. In de praktijk ontstaat hierdoor vaak een vertraging van één a twee jaar voordat de rechtbank een eindbeslissing kan nemen.

3.5 De maritieme gerechtsdeskundige “zitting”

Het in hoofdstuk 2 weergegeven juridisch kader laat zien dat het ook mogelijk is om al *voor de zitting* een deskundige te benoemen, het liefst op grond van zijn (specifieke) vakkennis. Een of meer deskundigen – in de praktijk waarschijnlijk meestal één deskundige – worden dan benoemd bij rolbeschikking waarin deze wordt opgeroepen om ter zitting mondeling verslag uit te brengen (artikel 194, tweede lid Rv). De wet schrijft voor dat dat na overleg met partijen geschiedt. Uiteraard kunnen partijen bij dagvaarding respectie-

velijk conclusie van antwoord al ingaan op de (on)wenselijkheid van het oproepen van deskundigen ter zitting. In het kader van de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” is er te weinig tijd om het eerste initiatief standaard bij partijen te laten, dat wil zeggen eerst aan beide partijen te vragen of, en zo ja, welke deskundige(n) gevraagd zouden moeten worden. Een praktische oplossing zou kunnen zijn dat de rechtbank vijf weken van tevoren aan partijen laat weten voornemens te zijn deskundige X te verzoeken om ter zitting als deskundige aanwezig te zijn, tenzij partijen binnen een week gemotiveerd bezwaar maken. Blijkens de bij Tekst & Commentaar op art. 194 Rv weergegeven jurisprudentie beslist uiteindelijk de rechter over de keuze van de deskundige en kan deze afwijken van de voorstellen van partijen. De deskundige “zitting” zal vervolgens ongeveer vier weken voor de zitting worden uitgenodigd en zal kennis nemen van het dossier. Als bijvoorbeeld sprake is van een aanvaring, kan de deskundige op zitting gevraagd worden hoe de (AIS) gegevens moeten worden geïnterpreteerd. De deskundige zal geen rapport schrijven, maar alleen antwoorden geven ter zitting op vragen van de rechtbank en de advocaten. Na afloop schrijft hij geen rapport maar reageert hij op het proces-verbaal van de griffier. Er zal uiteraard meer tijd worden uitgetrokken voor de zitting en partijen kunnen hun partijdeskundigen meenemen. Voor zover het nodig zou zijn dat de deskundige niet alleen vragen beantwoordt maar ook nog *onderzoek ter plaatse* kan en moet doen, lijkt de tijd tot de zitting te kort maar kunnen hierover op de zitting nadere afspraken gemaakt worden in de lijn van artikel 197, tweede lid, laatste zin Rv.

Ten aanzien van de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” bestaat mogelijk terughoudendheid vanuit de advocatuur, in die zin dat als er een onafhankelijke deskundige naar de zitting komt, partijen hun eigen experts willen meenemen, wat kostenverhogend werkt. Hieraan zou tegemoet gekomen kunnen worden door partijen op voorhand duidelijk te maken welke deskundige zal worden benoemd en te vragen of daar bezwaren tegen zijn. Verder kan nog een extra ronde aan partijen gegeven worden om te concluderen naar aanleiding van wat er op de zitting is besproken. Overigens is het goed te vermelden dat de rechter niet gebonden is aan conclusies van deskundigen; voor zover het deskundigenbericht bewijs bevat, is de waardering daarvan aan de rechter overgelaten, waarbij de rechter een grote mate van vrijheid heeft en een beperkte motiveringsplicht wat betreft zijn beslissing de zienswijze van de deskundige al dan niet te volgen. Aandachtspunten bij het inschakelen van dit type deskundige zijn de volgende:

- de deskundige zal het dossier tevoren gelezen moeten hebben om vragen te kunnen beantwoorden;
- de deskundige zal verstand moeten hebben van de specifieke problematiek waar de zaak om draait;
- de aard van die problematiek moet ook vroegtijdig voor de rechtbank duidelijk zijn; met andere woorden betekent dit dat vroegtijdige kennisname van het dossier door de rechtbank nodig is om de juiste deskundige aan te kunnen zoeken;
- de deskundige moet in de gelegenheid zijn op de reeds vastgestelde zittingsdatum aanwezig te zijn;
- vanwege de deskundige materie wordt het voor de griffier lastig om een proces-verbaal van de zitting op te maken. Het maken van een bandopname van de zitting zou hierbij kunnen helpen.

Net als met de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” dient ook met de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” in de praktijk ervaring te worden opgedaan nu het hier gaat om nieuwe typen deskundigen.

4 De aan de maritieme gerechtsdeskundigen te stellen eisen

4.1 Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

Voorop staat dat wanneer beide partijen het eens zijn over de persoon van de te benoemen deskundige, de rechter partijen daarin vrijwel altijd zal volgen. Vooral in de gevallen waarin partijen over de aanstelling van een maritieme deskundige vooraf kunnen debatteren, zoals bij de maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk” (en in mindere mate de maritieme gerechtsdeskundige “zitting”) is dat het geval. De maritieme gerechtsdeskundigen “coördinator” en “volledig” zullen in spoedeisende gevallen zelfs op eenzijdig verzoek van één van de partijen benoemd moeten kunnen worden.

Teneinde de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de door de rechtbank te benoemen maritieme gerechtsdeskundige veilig te stellen, dient de deskundige zich te committeren aan de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken (versie 3.7 van januari 2012)⁴. Deze gedragscode is opgesteld op verzoek van de Raad voor de rechtspraak, onder de verantwoordelijkheid van de landelijke voorzittersoverleggen van de rechtbanken en gerechtshoven. De gedragscode geldt zowel voor de aanvaarding van de opdracht door de deskundige als daarna. De gedragscode geldt ook in het geval de deskundige zich bij de uitvoering van de opdracht laat bijstaan door interne medewerkers en/of derden. De deskundige staat ervoor in dat ook dezen de gedragscode in acht nemen. De gedragscode is geënt op de gedragscode van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD), omdat wordt beoogd op termijn te komen tot één universele gedragscode voor gerechtelijk deskundigen. Naar het oordeel van de projectgroep dient de gedragscode onverminderd te gelden voor alle typen maritieme gerechtsdeskundigen.

In die gedragscode is onder meer het volgende opgenomen:

- De deskundige die zijn benoeming heeft aanvaard, is ingevolge artikel 198 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verplicht de opdracht onpartijdig en naar beste weten te volbrengen.
- De deskundige dient geschikt te zijn om in een civielrechtelijke zaak te rapporteren. Die geschiktheid wordt gevonden in de vereiste vakbekwaamheid en in de persoon van de deskundige. De deskundige zal derhalve moeten voldoen aan vijf kernwaarden: onafhankelijkheid, onpartijdigheid, zorgvuldigheid, vakbekwaamheid en integriteit.
- De deskundige wordt geacht zich te houden aan de voor zijn beroepsgroep geldende normen, op welke wijze dan ook vastgelegd.
- De deskundige in civielrechtelijke zaken wordt geacht zich te houden aan de Leidraad deskundigen in civielrechtelijke zaken.
- De deskundige laat zich aangaande zijn onderzoek, de resultaten ervan en de daarop gebaseerde conclusies niet leiden door een inhoudelijk belang van een of meer bij de zaak betrokken partijen, de opdrachtgever of enige derde.
- De deskundige meldt iedere relevante beïnvloeding of poging daartoe bij de uitvoering van de opdracht onverwijld schriftelijk aan de rechtbank, ook als de beïnvloeding of poging daartoe uitgaat van de opdrachtgever. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.
- De deskundige meldt een (potentieel) conflict van belangen, wanneer dat blijkt, onverwijld schriftelijk aan de rechtbank. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.
- De deskundige meldt onverwijld schriftelijk aan de rechtbank dat hij op enigerlei wijze betrokken is (geweest) bij de desbetreffende zaak of bij een eerder onderzoek waarbij een der partijen of het onderwerp van geschil betrokken was.

⁴ Bijlage 5 (Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken).

Omdat bij de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “coördinator” niet altijd tijd is om de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van een deskundige op voorhand te onderzoeken, heeft de projectgroep, in aanvulling op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken, in concept nog een aantal bepalingen opgesteld, geïnspireerd door de gedragscodes voor rechters en internationaal arbiters⁵. De bedoeling hiervan was om te voorkomen dat de gerechtsdeskundige tijdens de uitvoering van het deskundigenbericht (schijn van) partijdigheid zou kunnen worden verweten. In de laatste fase van het project (zie ook paragraaf 5.3) is geconstateerd dat deze aanvullende eisen de bestaande maritieme deskundigen die zijn aangesloten bij het NIVRE buiten spel zetten, omdat in de kleine wereld van 7 grote verzekeraars, 13 P&I clubs en circa 100 maritieme deskundigen (waarvan 55 transportgoederen deskundigen) partijen elkaar geregeld tegenkomen. Deskundigen die werkzaam zijn bij bureaus als Van Ameyde Marine en BMT werken bijvoorbeeld voor alle P&I Clubs en vallen per definitie af door de aanvullende eis te stellen dat “hij de opdracht moet weigeren als het kantoor waaraan hij is verbonden een vaste relatie heeft met één van de betrokken partijen (of hun directe familieleden of concerngenoten of leidende verzekeraars of P&I clubs), althans als het kantoor in de afgelopen 2 jaar voor hen als expert is opgetreden”. Daarnaast zou het in de praktijk voor een kandidaat gerechtsdeskundige onuitvoerbaar zijn om “bij nacht en ontij” uit te zoeken welke partijen, laat staan welke verzekeraars allemaal bij het incident betrokken zijn. Ook voor loodsen wordt het praktisch onmogelijk om tot gerechtsdeskundige te worden benoemd aangezien het Loodswezen schepen van alle rederijen bedient. Dit wil echter niet zeggen dat de betreffende deskundigen in geval van benoeming in een concreet geval partijdig zouden zijn als zij niet voldoen aan de Concept-Aanvulling op de Gedragscode. Zij zullen zich sowieso aan de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken moeten houden als zij door de rechtbank worden benoemd. Uit art.3.6. van deze code vloeit voort dat de deskundige onverwijld schriftelijk aan de opdrachtgever zal moeten melden dat hij op enigerlei wijze betrokken is geweest bij de desbetreffende zaak of bij een eerder onderzoek waarbij een van de partijen of het onderwerp van geschil betrokken was. Indien de vrees voor onpartijdigheid door objectieve factoren kan worden aangenomen zal dit kunnen betekenen dat de rechtbank de benoeming van een gerechtsdeskundige zal intrekken. Omdat de rol van de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” beperkt is tot het verzamelen van informatie is daarnaast de verwachting dat in de praktijk minder snel bezwaren gemaakt zullen worden tegen zijn of haar optreden. De projectgroep heeft uiteindelijk besloten om niet langer te pleiten voor een aanvulling op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken maar te volstaan met de daarin opgenomen meldplicht en het aan de praktijk over te laten om deskundigen te (laten) benoemen die in staat worden geacht om onafhankelijk en onpartijdig onderzoek te doen.

De Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken geldt dus ook voor de bij het LRGD ingeschreven deskundigen. Voor deskundigen in loondienst kennen zij een zogenaamde “verklaring onafhankelijk adviseur” van de werkgever die een extra waarborg geeft dat een werkgever van een deskundige geen druk op zal leggen.

Overigens gelden specifiek voor experts die bij het NIVRE ingeschreven staan ook de statuten, reglementen en gedragsregels van het NIVRE met daarin tevens algemene eisen op het gebied van objectiviteit en zorgvuldigheid. Jaarlijks dienen de NIVRE-experts de zogenaamde Normenverklaring⁶ te ondertekenen waarin zij bevestigen de geldende normen en waarden na te leven.

⁵ Bijlage (Concept-aanvulling voor maritieme gerechtsdeskundigen op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken).

⁶ Bijlage: Normenverklaring 2018 NIVRE.

4.2 Overige vereisten

De maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” hebben HBO werk- en denkniveau en moet over vele vaardigheden, competenties en ervaring beschikken. Hij moet ervaring hebben met expertises en op korte termijn (dag en nacht) beschikbaar te zijn om actie te ondernemen. Verder dient hij ruime nautische kennis te hebben. Vrijwel ieder onderzoek begint immers aan boord van een schip: de deskundige zal daar de weg moeten weten, moeten weten welke apparatuur wordt gebruikt, welke informatie daarover (nog) voorhanden is en hoe de scheepsbemanning zijn werk doet. Hij moet zijn talen te spreken en kennis hebben van ICT. Hij moet gezag hebben teneinde medewerking van scheepszijde te verkrijgen, verklaringen af te kunnen nemen en om respect af te dwingen van (de deskundigen van) partijen. Voorts moet hij controleren of alle betrokken partijen zijn uitgenodigd voor de expertise, moeten meelopen met het onderzoek aan boord om vast te stellen dat de juiste plekken kunnen worden bekeken, de verstrekking van bewijsstukken moeten coördineren (onderscheid maken tussen wel en niet noodzakelijke stukken) en toezicht moeten houden op bemonstering van lading; dus checken dat ze op juiste wijze worden genomen en verzegeld. Ook moet hij een inschatting kunnen maken van de diverse belangen. Tenslotte dient de deskundige te weten welke regelgeving geldt en op de hoogte te zijn van de inhoud van de Leidraad deskundigen in civielrechtelijke zaken (die wordt aangepast voor de maritieme praktijk) en moet hij weten welke regelgeving geldt.

Voor de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” geldt aanvullend dat hij regie dient te kunnen voeren op het verdere proces om, binnen een afzienbare tijd en rekening houdend met de wensen van alle betrokken partijen (dat kunnen er vele zijn bij een maritiem incident!), tot een weloverwogen en onderbouwd rapport te kunnen komen. Naast het kunnen leiden van vergaderingen zal ook een brede en diepe vakinhoudelijke expertise noodzakelijk zijn. Tevoren zal niet altijd duidelijk zijn welke mate van expertise in dat geval vereist is. Wanneer het te specifiek wordt zal de gerechtsdeskundige daarvoor een of meer sub specialisten moeten inschakelen. Die bijzondere deskundigheid kan ook nodig zijn om bijvoorbeeld toegang te verkrijgen tot al dan niet afgeschermd digitale informatie. Verder is het voor dit type deskundige noodzakelijk dat hij schriftelijk kan rapporteren met onderbouwde conclusies na bestudering van het door hem verzamelde materiaal. Hij zal zijn concept-rapport tevoren aan (de experts van) partijen moeten voorleggen om hen de gelegenheid te geven met aanvullende vragen en/of opmerkingen te komen waarin hij in zijn eindrapportage op dient te reageren. Uiteindelijk dient de deskundige zijn rapport bij de rechtbank in te dienen, waar het voorzien wordt van een gerechtelijk stempel en in afschrift aan partijen wordt verstrekt. De taal in welke het rapport dient te worden geschreven hangt af van de partijen: in het Nederlands bij Nederlandse partijen en in het Engels in internationale gevallen.

Ten aanzien van de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” geldt het volgende. Of deze de bevoegdheid zou moeten hebben mensen te horen hangt van de verdere procedure af. Bij het afnemen van verklaringen zouden wel de nodige waarborgen in acht moeten worden genomen, waaronder het beginsel van hoor en wederhoor. De maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” hoeft naar de mening van de projectgroep niet zelf actief onderzoek te doen en/of een geheel rapport te schrijven. Wel zou hij kort verslag moeten doen aan de rechtbank/partijen over hoe het onderzoek is verlopen (of medewerking werd verleend; of terugkoppeling naar de rechtbank nodig was, welk materiaal is verzameld etc.).

De maritieme gerechtsdeskundige “zitting” zal moeten beschikken over (zeer specifieke) vakkennis en ervaring van de specifieke problematiek waar de zaak om draait. Hierbij kan het gaan om algemene nautische ervaring, zoals bijvoorbeeld bij aanvaringen, maar soms ook om zeer gespecialiseerde warenkennis, bijvoorbeeld bij vervoer van bakbananen vanuit Zuid-Amerika naar West-Europa, of om bijzondere technische kennis zoals bij scheepsreparaties. Behalve een gedegen vakkennis en een onafhankelijke beroepshou-

ding is het voor dit type deskundige niet nodig om schriftelijk te kunnen rapporteren. Omdat de gerechtsdeskundige “zitting” zelf geen regie voert lijkt het evenmin nodig dat deze beschikt over juridische kennis en vaardigheden. Wel zal de deskundige flexibel beschikbaar moeten zijn. Uiteraard zal de rechtbank indien mogelijk een deskundige vragen die staat ingeschreven bij het LRGD en/of het NIVRE, maar dat zal - vanwege de gevraagde specialisaties en vaststaande zittingsdag - niet in alle gevallen mogelijk blijken te zijn.

4.3 Opleiding

voor de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “schriftelijk”

De maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “schriftelijk” dienen de opleiding van het LRGD met goed gevolg doorlopen te hebben. De LRGD stelt hoge eisen aan de erkende opleidingen voor het optreden van deskundigen in een gerechtelijke procedure. Aan opname in het Register zijn voorwaarden verbonden die zien op de vakdeskundigheid van de deskundige en op haar of zijn kennis van de juridische aspecten van het optreden als deskundige in rechte en zijn vastgelegd in het ‘Besluit Voorwaarden voor registratie in het LRGD’. De Commissie van Toelating (CvT) toetst of deskundigen voldoen aan de eisen van vakbekwaamheid en adviseert het bestuur.

Om voor accreditatie in aanmerking te kunnen komen, dient aan een aantal minimale opleidingsvereisten te zijn voldaan⁷.

Een van de opleidingen (en de meeste brede) die het LRGD accrediteert is de Specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige, bij het Post Academisch Onderwijs (PAO) aan de Universiteit Leiden. Deze opleiding omvat 120 lessen en kost € 7.000,00. Bij het LRGD ingeschreven deskundigen hebben voorts een verplichting tot Permanente Educatie. Jaarlijks moeten PE-punten worden behaald door het volgen van juridische cursussen en vaardigheidstrainingen. Het LRGD voorziet in training/opleiding van de deskundigen en organiseert (branche-overschrijdende) intervisiebijeenkomsten.

voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”

De projectgroep heeft voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” een schets van een verkorte opleiding opgesteld. Daarin staat een voorstel voor verschillende modules en een grove begroting van het aantal uren en de mogelijke kosten⁸.

Indien het concept van de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” aanslaat loont het de moeite om een dergelijke opleiding verder vorm te geven. Het NIVRE heeft aangegeven er op voorhand niet onwelwillend tegenover te staan een dergelijke opleiding eventueel samen met de PAO-Leiden op te zetten. Modules van die opleiding zouden ook voor niet-NIVRE experts en zelfs voor LRGD-deskundigen die zich aanvullend willen scholen interessant kunnen zijn. De projectgroep acht het volgen van een dergelijke scholing weliswaar gewenst maar vindt het te ver gaan om deze dwingend voor te schrijven. De leden van de Belgische Nautische Commissie worden immers door velen zeer geschikt geacht voor het uitoefenen van alle types maritieme gerechtsdeskundigen maar hebben het vak “on the job” geleerd. Ook die insteek kan dus leiden tot het verkrijgen van capabele gerechtsdeskundigen.

voor de maritieme gerechtsdeskundige “zitting”

Voor de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” is geen aanvullende opleiding vereist.

⁷ Bijlage: “Opleidingseisen Civiele Gerechtelijke Deskundigen”, LRGD 15 juli 2015

⁸ Bijlage: Verkorte opleiding voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”

5 Hoe nieuwe maritieme gerechtsdeskundigen te vinden?

5.1 In welke vijver wordt gevist?

Voor het vinden van nieuwe maritieme gerechtsdeskundigen (alle types) heeft de projectgroep gedacht aan: deskundigen die reeds zijn geregistreerd in het LRGD en het NIVRE, andere experts, de Belgische Nautische Commissie, leden van het Tuchtcollege, het Loodswezen, IVR en mensen uit het nautisch onderwijs.

5.2 Geschiktheid

Uit een brainstormsessie van de projectgroep in augustus 2018 zijn de volgende schema's voortgekomen, waarin ten aanzien van het type deskundige is opgenomen hoe door voornoemde deskundigen volgens de inschatting van de projectgroep wordt "gescoord" op de eisen waaraan moet worden voldaan: deskundigheid, bereikbaarheid/beschikbaarheid en objectiviteit/onafhankelijkheid.

De "score" ten aanzien van de maritieme deskundige "volledig":

	deskundigheid	bereikbaarheid/ beschikbaarheid	objectiviteit/onafhankelijkheid
Nautische Commissie	++	++	++
Tuchtcollege/Loodswezen	+/-	-	+
Onderwijs	+/-	-	+
Partijdeskundige	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
LRGD/NIVRE	+	++	+(in ontwikkeling)

Op nummer 1 stond duidelijk de Nautische Commissie; op nummer 2 deskundigen van het LRGD//NIVRE.

De "score" ten aanzien van de maritieme deskundige "coördinator":

	deskundigheid	bereikbaarheid	objectiviteit/onafhankelijkheid
Nautische Commissie	++	++	++
Tuchtcollege/Loodswezen	+	+/-	+
Onderwijs	+	-	+
Partijdeskundige	+	++	+/-
LRGD/NIVRE	++	++	+(in ontwikkeling)

De Nautische Commissie en het LRGD/NIVRE sprongen eruit.

De "score" ten aanzien van de maritieme deskundige "schriftelijk":

	deskundigheid (specifiek)	schrijfvaardigheid	objectiviteit/onafhankelijkheid
Nautische Commissie	+	++	++
Tuchtcollege/Loodswezen	+/-	+/-	+
Onderwijs	+/-	+	+
Partijdeskundige	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
LRGD/NIVRE	+	++	+(in ontwikkeling)

De Nautische Commissie en het LRGD/NIVRE leken het meest in aanmerking te komen.

De “score” ten aanzien van de maritieme deskundige “zitting”:

	deskundigheid (specifiek)	beschikbaarheid (4/6 weken)	objectiviteit/onafhankelijkheid
Nautische Commissie	+ (geen specifieke kennis)	+	++
Tuchtcollege/Loodswezen	+	+	++
Onderwijs	++	+	++
Partijdeskundige	++	++	+
LRGD/NIVRE	++	++	+(in ontwikkeling)

De verschillende deskundigen ontlieden elkaar nauwelijks.

In deze schema's staat bij LRGD/NIVRE in ontwikkeling. Dit sloeg specifiek op de NIVRE-experts omdat toen door de projectgroep nog werd gedacht aan een verplichte aparte aanvullende opleiding voor deze experts. Zoals hiervoor werd weergegeven is deze gedachte inmiddels verlaten.

5.3 Voorlichtingsbijeenkomst potentiële maritieme gerechtsdeskundigen

Tijdens een voorlichtingsbijeenkomst is aan potentiële maritieme gerechtsdeskundigen (onder andere bestaande uit LRGD en NIVRE deskundigen en mensen van het Tuchtcollege, het Loodswezen, de IVR en andere experts een presentatie gegeven van het project en zijn daarbij de aanwezigen de volgende vragen voorgelegd:

1. Wat vindt u in het algemeen van de voorstellen van de vier types maritieme gerechtsdeskundigen?
2. Bent u mogelijk onze nieuwe maritieme gerechtsdeskundige?
3. Wat spreekt u aan? Welk type deskundige?
4. Wat moet er veranderen om alsnog uw interesse te wekken?

Over het algemeen is positief gereageerd op de voorstellen. Een aantal deskundigen heeft zelfs al aangegeven interesse te hebben om als maritieme gerechtsdeskundige aan de slag te gaan. Daarbij sprak met name het type maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” de deelnemers aan. Wel is uitgesproken dat de voorgestelde zware eisen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid het grootste deel van de maritieme deskundigen in Nederland buiten spel zet. Dit heeft mede tot de wending geleid, die in paragraaf 1.4, 1.5 en 4.1 van het rapport al aan de orde is geweest. Verder heeft een aantal deskundigen aangegeven dat zij eerst nog behoefte hebben aan verduidelijking. De projectgroep meent dat in dit eindrapport het antwoord staat op hun belangrijkste vragen. De projectgroep zal onder meer via het NIVRE (die de locatie en aanmelding van de bijeenkomst heeft georganiseerd) een terugkoppeling geven aan de deelnemers.

5.4 Beschouwing

Nu de projectgroep inmiddels gesproken heeft met vele potentiële nieuwe maritieme gerechtsdeskundigen, blijken de voorlopige conclusies die vorig jaar tijdens de brainstormsessie zijn getrokken voor het merendeel nog actueel.

In de eerste plaats is duidelijk dat de Belgische Nautische Commissie zich qua deskundigheid, beschikbaarheid en onafhankelijkheid het beste kwalificeert voor de typen “coördinator”, “volledig” en “schriftelijk”. Tegenover het bestaande (voor?)oordeel dat de Nautische Commissie duur is (dit betreft overigens niet zozeer hun eigen tarieven maar met name de kosten van advocaten en partij-experts die bij de diverse vergaderingen aanwezig zijn) en dat het lang duurt voordat er een rapport ligt, staat dat de Nautische Commissie

het meest onafhankelijk is en dat ook zaken waarin tot nu toe andere “schriftelijke” deskundigen werden ingeschakeld ook lang duurden en kostbaar bleken. Juist de nieuwe varianten maritieme gerechtsdeskundigen “coördinator” en “zitting” bieden snellere en goedkopere alternatieven. De leden van de Belgische Nautische commissie hebben zich bereid verklaard om in Nederland te worden benoemd, ook als maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” en “zitting”.

Ook de gerechtsdeskundigen die reeds staan ingeschreven bij het LRGD kunnen op dit moment al door de rechtbank worden benoemd als maritieme gerechtsdeskundige “zitting” en “schriftelijk”. Indien zij tevens blijken te beschikken over voldoende nautische kennis en de weg weten aan boord van verschillende schepen (zoals nader uitgewerkt in 4.2) kunnen zij ook opteren voor de types “coördinator” en “volledig”.

Op termijn zullen ook bestaande maritieme experts die zijn aangesloten bij het NIVRE qua deskundigheid en beschikbaarheid in staat worden geacht om, eventueel aanvullend opgeleid volgens het geschetste verkorte opleidingsmodel of anderszins, benoemd te worden tot maritieme gerechtsdeskundige. Zo lang zij verbonden blijven aan (grote) expertisebureaus kunnen zij mogelijk wel aanlopen tegen de eisen van onafhankelijkheid en objectiviteit. De projectgroep schat in dat dat risico bij de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” het minst groot is vanwege de beperktere taak van dit type deskundige, zeker als de “coördinator” alleen informatie verzamelt en geen verklaringen van bemanningsleden opneemt. Het gaat er telkens om dat er geen sprake mag zijn van (de schijn van) partijdigheid.

Aan het vrije spel van de markt zal worden overgelaten of er potentiële maritieme deskundigen uit de kringen van experts, tuchtcollege, loodswezen en/of het nautisch onderwijs zullen opstaan die zich als freelancer of in een samenwerkingsverband min of meer exclusief (en daarmee onafhankelijk) willen gaan inzetten als maritieme gerechtsdeskundige. Afhankelijk van hun beschikbaarheid kunnen zich onder hen ook bijzonder deskundige en ervaren kandidaten bevinden. De Belgische Nautische Commissie heeft zich bereid verklaard om in een nader te bespreken vorm een rol te spelen bij de opleiding en verdere begeleiding van dergelijke nieuwe kandidaten.

6 Registratie van de maritieme gerechtsdeskundigen

6.1 Inleiding

Nagedacht is over de vraag waar de vier typen deskundigen zich zouden kunnen inschrijven. Het is aan te bevelen dat slechts één register hoeft te worden geraadpleegd voor het vinden van de deskundigen. De Stichting Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen (LRGD) en de Stichting Nederlands Instituut Van Register Experts (NIVRE) komen in beginsel beide in aanmerking. De projectgroep heeft gesproken met beide stichtingen.

6.2 LRGD

Het LRGD is een onafhankelijke stichting die een bijdrage levert aan de kwaliteit van het deskundigenbewijs in de rechtspleging door het beheren van een openbaar register met gerechtelijk deskundigen die voldoende toegerust zijn om adequaat op te kunnen treden in de rechtspleging.

Het LRGD baseert zich in beginsel op een door het lidmaatschap van een representatieve beroepsvereniging bestaande erkenning van vakkennis (bijvoorbeeld het NIVRE). Van een in te schrijven deskundige wordt tevens verlangd, dat hij beschikt over HBO+ werk- en denkniveau en aantoonbaar beschikt over de noodzakelijke juridische kennis. Het LRGD toetst niet zelf op onafhankelijkheid; de geregistreerde deskundigen staan wel “met hun hele hebben en houwen” op internet.

Over de inschrijving in het register en de handhaving van de inschrijving adviseert de Commissie van Toelating. Voordat deskundigen worden geregistreerd worden ze zogenaamd “voorgehangen” onder alle reeds geregistreerde deskundigen die bezwaren kunnen uiten. Tegen een besluit van de Commissie van Toelating kan beroep worden aangetekend bij de Raad van Toezicht, die in hoogste instantie beslist.

Ook deskundigen uit het buitenland (denk aan de leden van de Belgische Nautische Commissie die in een vergelijkbaar tijdelijk register in België staan ingeschreven) en “subdeskundigen” kunnen worden geregistreerd.

Registratie bij het LRGD kost € 600,00 bij aanvang en € 400,00 voor de jaarlijkse verlenging. Er bestaat een aparte regeling voor kleine specialisaties.

Het LRGD houdt zich niet bezig met de opdrachten die al dan niet worden verstrekt aan de deskundigen en houdt zich evenmin bezig met de door de deskundigen gehanteerde tarieven.

De bekendheid van het LRGD in de maritieme wereld verdient volgens de projectgroep overigens verbetering. In de afgelopen jaren zijn regelmatig maritieme gerechtsdeskundigen “schriftelijk” en “volledig” benoemd die niet waren ingeschreven in het LRGD. Dit bevreemdt de projectgroep omdat de door het LRGD gestelde eisen een goede kwalitatieve waarborg bieden. De huidige vakgebieden zijn:

- transport/goederen
- scheepvaart/techniek
- scheepsbouw/scheepstechniek

Naar de mening van de projectgroep is deze indeling onduidelijk en verdient het aanbeveling om dit te veranderen in:

- maritieme gerechtsdeskundige “nautisch”
- maritieme gerechtsdeskundige “goederen”
- maritieme gerechtsdeskundige “techniek”.

Het LRGD is bereid rekening te houden met de wensen van de projectgroep.

De projectgroep heeft ten aanzien van het zoeken in de registers de wens geuit om eerst te kunnen zoeken op de aard van de expertise (hoofdonderverdeling: nautisch/goederen/techniek) en dan te kunnen doorklikken naar het gewenste type deskundige (volledig/coördinator/schriftelijk/zitting). Aan de huidige bij het LRGD ingeschreven deskundigen zal gevraagd worden of zij hun registratie hiermee in lijn willen brengen. Voorts wordt aangeraden dat er ook een uitgebreid CV beschikbaar is in de registers zodat goed getoetst kan worden of iemand in een concreet geval onafhankelijk zou kunnen opereren.

6.3 NIVRE

Bij de Stichting Nederlands Instituut Van Register Experts (NIVRE) is een lijst van verschillende typen maritieme deskundigen aangelegd.

De eisen die het NIVRE stelt zijn de volgende:

- communicatieve, verbale en schriftelijke vaardigheden
- vakkennis
- verzekeringskennis
- integriteit

Het bureau van het NIVRE controleert of aan deze vereisten wordt voldaan op grond van gevolgde cursussen e.d. Bij twijfel of de deskundige over voldoende kennis beschikt, wordt het branchebestuur geraadpleegd.

Registratiekosten voor nieuwe maritieme gerechtsdeskundigen schat het NIVRE op € 400,00 per jaar. Op dit moment verkent het NIVRE de mogelijkheid om binnen het NIVRE een apart register te hanteren voor alle maritieme gerechtsdeskundigen (niet alleen voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” maar ook voor de maritieme gerechtsdeskundige “volledig”) en voor de leden van de Belgische Nautische Commissie. Een vereiste is wel dat het NIVRE zelf contact heeft met alle deskundigen.

6.4 Keuze LRGD/NIVRE

Wat betreft de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “schriftelijk” is de keuze gevallen op het LRGD, gelet op de hoge aan dit type deskundige te stellen eisen. Deze hoge eisen zijn gerechtvaardigd omdat zijzelf uitgebreid onderzoek doen en daarover rapporteren.

Voor het type gerechtsdeskundige “coördinator” ligt inschrijving bij het NIVRE het meest voor de hand omdat de eisen van het LRGD te zwaar zijn voor een deskundige die zelf geen onderzoek doet en in zijn rapport slechts een opsomming geeft van het verzamelde materiaal en het daarbij gevolgde proces. Zolang de verkorte opleiding voor dit type gerechtsdeskundige nog geen gestalte heeft verkregen zal er uiteraard nog geen inschrijving mogelijk zijn. Overigens is het niet ondenkbaar dat een eventuele opleiding maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” zo wordt vormgegeven dat ook deze geaccrediteerd kan worden door het LRGD.

De gerechtsdeskundige “zitting” behoeft niet te worden ingeschreven. Dit is het type deskundige dat gespecialiseerd is op een klein gebied, bijvoorbeeld bakbananen, en inschrijving in enig register zou voor dit type deskundige te veeleisend zijn. Het NIVRE heeft wel aangegeven dat het mogelijk is om contact met het NIVRE op te nemen met de vraag dat een deskundige wordt gezocht op een specifiek gebied. Het NIVRE gaat dan op zoek naar een deskundige die daaraan voldoet.

7 Slagvaardigheid van de gerechtsdeskundige

7.1 Bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank

Wat doet de maritieme gerechtsdeskundige als aan boord in strijd met het bepaalde in artikel 8:493/958 Rv geen (volledige) medewerking wordt verleend of als er andere problemen optreden? De gerechtsdeskundige heeft niet de mogelijkheid om dan zelf actie te ondernemen, ook omdat er volgens de advocatuur tot op heden te weinig ondersteuning is vanuit de rechtbank. Kan de gerechtsdeskundige dan terugvallen op de rechtbank, zoals bij de Belgische Nautische Commissie het geval is, of zegt de rechter dat met het afgeven van de beschikking zijn of haar taak is voltooid? Naar de visie van de projectgroep is steun van de rechter en een contactpersoon⁹ bij de rechtbank wel een absolute voorwaarde. De vraag is aan welk artikel de rechter de bevoegdheid kan ontleen om na de benoeming van de deskundige nog een actieve rol te kunnen vervullen, bijvoorbeeld in de vorm van afstemming met de deskundige of het kunnen opleggen van een sanctie indien er ten onrechte onvoldoende medewerking wordt verleend aan het onderzoek. Waarschijnlijk kan dat op grond van het tweede lid van artikel 198 Rv (dat via de schakelbepaling van artikel 205 Rv ook toepasselijk is op het voorlopig deskundigenbericht) maar voor zover bekend heeft nog geen advocaat dat geprobeerd: "De deskundigen stellen hun onderzoek in, hetzij onder leiding van de rechter, hetzij zelfstandig." In België hoeft hier niet om te worden verzocht omdat daar in de wet staat dat alle onderzoeken door gerechtsdeskundigen onder leiding van de rechter plaatsvinden¹⁰.

Het verzoek tot benoeming van een gerechtelijk of voorlopig deskundige in Nederland zou dan ook moeten inhouden dat deze zijn werkzaamheden zo nodig onder toezicht van een rechter uitoefent. Natuurlijk lijkt het aangewezen dat de gerechtsdeskundige – met een duidelijke beschikking van de rechter in de hand – eerst zelfstandig probeert medewerking te verkrijgen. Als dat later ook de rechter niet lukt, is de kans groot dat dat consequenties voor die partij heeft (zie lid 3).

De projectgroep realiseert zich dat individuele rechters onafhankelijk zijn en zich op voorhand niet kunnen committeren aan in het kader van dit project te maken "afspraken". Met dit in het achterhoofd heeft een delegatie van de projectgroep een oriënterend gesprek gehad met een aantal voorzieningenrechters. Aan hen is gevraagd of zij iets kunnen betekenen wanneer de deskundige wordt tegengewerkt. De voorzieningenrechters antwoorden dat strikt genomen de zaak eindigt bij het afgeven van de benoemingsbeschikking. Een oplossing zou echter kunnen worden gevonden in één van de volgende drie mogelijkheden wanneer de deskundige wordt tegengewerkt:

1. een "reeds nu voor alsdan" constructie in het petitum van het verzoekschrift en vervolgens in het dictum van de beschikking;
2. toezicht van de rechter (met artikel 198 lid 2 Rv als anker) waarbij een ordemaatregel wordt genomen of een gemaximeerde dwangsom wordt opgelegd;
3. een nieuw verzoek indienen.

Als alle belanghebbenden worden uitgenodigd voor een zitting - eventueel in een separaat te entameren spoed kort geding - is dat de belangrijkste manier om ervoor te zorgen dat wat in de beschikking komt te staan, in verhouding staat tot wat er aan de hand is. De voorzieningenrechters moeten aanknopingspunten hebben om zich met de zaak te kunnen bemoeien, zodat veel afhangt van de wijze waarop het verzoek is geformuleerd. Een petitum dat zo is geformuleerd dat reeds geanticipeerd wordt op eventuele problemen kan leiden tot een dictum dat meer mogelijkheden biedt.

⁹ Op dit moment is Vasiliki (Kiki) Bouchla de contactpersoon bij de rechtbank inzake maritieme gerechtsdeskundigen

¹⁰ Art. 973, 3e lid Gerechtelijk Wetboek: "De deskundigen vervullen hun opdracht onder toezicht van de rechter, die te allen tijde ambtshalve of op verzoek van de partijen de werkzaamheden kan bijwonen."

Vooralsnog komt het de projectgroep derhalve voor dat geen wetwijziging nodig is om de gerechtsdeskundige meer bevoegdheden te geven omdat het zou moeten lukken met de huidige wetsbepalingen de slagvaardigheid van gerechtsdeskundigen te vergroten.

De voorzieningenrechters zeggen overigens open te staan voor het benoemen van een maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” en deze een beperkte opdracht te geven. In voorkomend geval kan deze opdracht worden uitgebreid. In heel ander verband (bij letselschade) wordt een enkele keer een vergelijkbare coördinerend persoon benoemd die een aantal andere deskundigen, die elk hun eigen onderzoek doen, verbindt en zo nodig aanstuurt. Het voordeel van dit type gerechtsdeskundige is ook dat hij het proces tot een goed einde kan brengen. Het is volgens de voorzieningenrechters geen probleem als de deskundige zelf geen eindrapport schrijft, maar alleen feiten verzamelt en die op schrift stelt. Overigens is ook kort gesproken over het bewijsbeslag maar dit maakt geen onderdeel uit van dit project (zie ook onder 7.7).

In het gesprek van de projectgroep met een aantal voorzieningenrechters is ten aanzien van hun bevoegdheid het volgende naar voren gekomen. De voorzieningenrechters vragen zich af of de beleving van de advocatuur, dat de Rotterdamse voorzieningenrechters terughoudend zijn in het aannemen van bevoegdheid dan wel het verlenen van verlof om onderzoek te doen aan boord, terug te voeren is op een enkele zaak uit het verleden. De advocaten noemen twee zaken in het verleden die daartoe aanleiding hebben gegeven. De voorzieningenrechters benadrukken dat zij vanzelfsprekend geen toezegging kunnen doen over beslissingen omtrent hun bevoegdheid in de toekomst, waarbij zij uiteraard de wettelijke kaders zullen respecteren, maar dat zij niet strenger zullen zijn dan strikt noodzakelijk. Een simpele oplossing zou kunnen zijn dat partijen ter plekke afspreken dat de Rotterdamse rechter bevoegd is. Er zijn geen jurisdicties bekend waarbij een expliciete forumkeuze problemen zou geven. De advocatuur vraagt zich af of er daarbij geen koppeling met de hoofdzaak moet zijn. De voorzieningenrechters menen dat dit niet zonder meer noodzakelijk is als het gaat om een spoedvoorziening/voorlopige maatregel. Los hiervan hebben zij kennis genomen van de notitie van Frank Stevens¹¹ die volgens hen goed de heersende lijn in de rechtspraak weergeeft.

7.2 Leidraad gerechtsdeskundigen

Voor deskundigen die door de rechtbank in civiele zaken worden aangesteld op grond van artikel 194 Rv is enige jaren geleden de Leidraad voor gerechtsdeskundigen in civiele zaken (hierna: de Leidraad) ontwikkeld. Deze Leidraad biedt steun voor het deskundigenonderzoek en het opstellen van het deskundigenrapport. De eerste gedachte was om in een apart document de aanvullingen op die leidraad voor maritieme gerechtsdeskundigen uiteen te zetten en de Leidraad als zodanig bij dat document te voegen door middel van verwijzing. Echter, bij nadere lezing van die Leidraad bleek dat het maritieme onderzoek op meerdere punten afwijkt, zeker in het geval van incidenten, waarbij direct onderzoek vereist is. Daarnaast is het voor de vier verschillende types maritieme gerechtsdeskundigen lastig om te beoordelen wat in hun geval wel en wat niet van toepassing is van de algemene Leidraad. Verwarring moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Tegen die achtergrond is een separate concept-Leidraad opgesteld voor de maritieme gerechtsdeskundige. Het is aan de rechtbank om een definitieve versie vast te stellen. De rechtbank gaat er overigens mee akkoord dat een aparte contactpersoon als vraagbaak voor maritieme gerechtsdeskundigen wordt aangewezen.

¹¹ Bijlage 3

7.3 Praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “coördinator”

Indien zich een maritiem incident heeft voorgedaan, wendt een partij of haar verzekeraar zich tot een advocaat die vervolgens een verzoek doet aan de rechtbank in de zin van artikel 8:494 en/of 8:495 dan wel art. 8:958/959 BW (onderzoek naar toestand van (en/of oorzaak van schade aan) zaken en/of artikel 202 Rv (voorlopig bericht of verhoor van deskundigen en/of voorlopige plaatsopneming en bezichtiging) en/of 843a Rv (inzage, afschrift van bescheiden) en het daaraan gekoppelde bewijsbeslag. Omdat spoed geboden kan zijn dient de rechtbank voor dergelijke verzoeken 24/7 beschikbaar te zijn. Op dit moment is dat al het geval. De voorzieningenrechter beschikken om toerbeurt over een pikettelefoon waarop zij dag en nacht bereikbaar zijn. Het verdient aanbeveling dat de advocaat in zijn verzoek reeds de naam noemt van een liefst geregistreeerde maritieme gerechtsdeskundige “volledig” of maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” die hij tevoren polst of deze beschikbaar is en vrijstaat van partijen.

Bij een *ex parte* verzoek (een verzoek waarbij de verweerder (gerequesteerde) niet wordt gehoord) is een spoedeisend belang altijd vereist. Voordat de maritieme gerechtsdeskundige daadwerkelijk met zijn werk aanvangt, moet hij in ieder geval de (deskundige van de) wederpartijen uitnodigen om bij de diverse verrichtingen aanwezig te zijn.

Voor de inschakeling van deze twee typen deskundigen is binnen de rechtbank een interne “Handleiding benoeming maritieme gerechtsdeskundige” opgemaakt.

7.4 De praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige “zitting”

Rekening houdend met de verhinderdata van partijen en hun advocaten worden zittingen op een termijn van ongeveer 3 á 4 maanden gepland. Binnen de maritieme kamer van de rechtbank Rotterdam is het al jaren gewoonte om 4 tot 6 weken voorafgaand aan de zitting aan partijen een zittingsagenda te sturen. Veelal staan in deze agenda de vragen en onderwerpen genoemd waarover de rechtbank nader wenst te worden ingelicht en ook wordt aangegeven wat de werkwijze (duur, al dan niet pleitnotities toegestaan etc) zal zijn. Het lijkt voor de hand te liggen het voornemen tot het inschakelen van deskundigen ook in deze zittingsagenda op te nemen. Dat betekent dat de rechtbank, die in deze fase slechts globaal kennis neemt van het dossier, voortaan ook zal moeten vaststellen of het geschil zich leent voor deskundige voorlichting op één of meerdere onderdelen. Artikel 194, eerste lid Rv eist dat het vonnis (de rolbeschikking) de punten vermeldt waarover het oordeel van deskundigen wordt gevraagd. Bij het inschakelen van een deskundige “zitting” zullen tevoren niet alle vragen uitputtend opgesomd kunnen worden. De echte kennisname van het dossier door de rechtbank vindt immers in de dagen voor de zitting plaats. Het lijkt de projectgroep geen probleem dat in de rolbeschikking wordt volstaan met een globale aanduiding van de te bespreken punten. Hoewel de wet zwijgt over de wijze waarop de behandeling ter zitting dient te geschieden, ligt het volgens Tekst & Commentaar op art. 194, vijfde lid Rv, voor de hand om aansluiting te zoeken bij de regels voor het getuigenverhoor (zie artikel 200 lid 5 Rv). Aldus zullen eerst de rechters en daarna partijen de gelegenheid krijgen om vragen aan de deskundige te stellen. Uiteraard kunnen partijen zich daarbij laten ondersteunen door hun eigen deskundigen.

Artikel 198, vijfde lid Rv schrijft voor dat de slotsom van het mondeling verslag in het proces-verbaal wordt opgenomen en dat deze na voorlezing, behalve door de griffier, ondertekend wordt door de rechter aan wie het verslag is uitgebracht en door de deskundigen. Bij de brainstorm (zie inleiding) bleek al dat het vanwege de technische complexiteit voor de griffier niet mee zal vallen om een en ander helder in het proces-verbaal op te nemen, laat staan als dat meteen ter zitting moet gebeuren. Het verdient aanbeveling dat in deze zaken een bandopname wordt gemaakt van de zitting en dat de rechter, zoals nu al bij comparities gebruikelijk is, op de voet van het bepaalde in artikel 88, derde lid Rv aan partijen toestemming vraagt om het proces-verbaal later op te maken en aan partijen en deskundigen een termijn te geven om schriftelijk op het nagezonden proces-verbaal te kunnen reageren.

7.5 Eventueel horen van getuigen door de rechtbank

De maritieme gerechtsdeskundigen “volledig” en “coördinator” kunnen zelf in voorkomende gevallen verklaringen afnemen van bijvoorbeeld de bemanning (zie paragraaf 3.2 en 3.3). Indien dit niet mogelijk of ongewenst is kan aan de rechtbank worden verzocht om een voorlopig getuigenverhoor te gelasten. De rechtbank zal er naar streven de verhoren door een lid van de Maritieme Kamer op korte termijn in te plannen.

7.6 De “Middelburgse methode”

In Middelburg is in het verleden de methode toegepast waarbij een verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor is ingediend, zonder daarbij concreet namen te noemen van de getuigen. De bedoeling van deze methode is dat op basis van de afgegeven beschikking afgifte van radarbeelden wordt bewerkstelligd in het kader van de regeling Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart. De Rotterdamse rechtbank heeft inmiddels meermalen een dergelijk verzoek toegewezen.

7.7 Bewijsbeslag

Een andere mogelijkheid om inzage of een afschrift van bepaalde bescheiden te verkrijgen geeft de procedure van artikel 843a Rv en het daaraan gekoppelde bewijsbeslag. Hoewel dit artikel geen onbeperkt inzage geeft en aan de daarin genoemde eisen moet zijn voldaan om “fishing expeditions” te voorkomen is het inmiddels voorgekomen dat de Rotterdamse rechter het in geval van een maritieme vordering heeft toegewezen. Omdat het bewijsbeslag het bestek van dit project te buiten gaat is dit niet verder uitgewerkt.

8 Kosten van de maritieme gerechtsdeskundige

Indien er voldoende tijd is zal de gerechtsdeskundige tevoren gevraagd kunnen worden om zijn kosten te begroten. De verzoekende partij zal dit door de rechtbank vastgestelde voorschot moeten storten op een rekening van de rechtbank. Na het uitbrengen van het rapport stelt de rechter het honorarium definitief vast waarna dit uit het voorschot, en eventueel uit een aanvullend voorschot, aan de deskundige zal worden voldaan. In de bodemprocedure kan worden beslist dat de kosten ten laste komen van de wederpartij. Dit is doorgaans de gang van zaken bij de traditionele maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk”.

In geval van een spoedverzoek tot benoeming van een maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” of “volledig” zal een kostenbegroting niet op voorhand opgesteld kunnen worden. In plaats daarvan stelt de projectgroep voor dat een standaard voorschot zal worden vastgesteld van € 7.500,00 voor de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en van € 2.500,00 voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”.

Voor het tevoren laten begroten van de kosten en het betalen van een voorschot etc lijkt bij de inschakeling van een maritieme gerechtsdeskundige “zitting” waarschijnlijk eveneens te weinig tijd aanwezig te zijn. Vanwege het te verwachten geringere aantal te declareren uren (ten opzichte van de gewone deskundige) is daar ook minder reden voor. In ieder geval is het voorschot niet wettelijk verplicht en bepaalt art. 199 Rv de wijze waarop de einddeclaratie van de deskundige zal worden behandeld. Net als nu al bij getuigenverhoren het geval is zal dat op het eind van de zitting met partijen besproken worden en in het proces-verbaal worden vastgelegd. Wel zou ook hier op voorhand een vast voorschot kunnen worden bepaald waarbij de projectgroep € 1.500,00 voorstelt.

Het LRGD laat de door de deskundigen gehanteerde tarieven over aan de marktwerking en ook de projectgroep zou zich met de vaststelling van vaste uurtarieven op glad ijs kunnen begeven. De verwachting is dat de dure deskundigen zich op den duur zelf uit de markt zullen prijzen.

Tot slot is het in bepaalde gevallen mogelijk om te verzoeken om de kosten te verleggen:

Artikel 633 Rv:

1. Op een verzoek tot gerechtelijk onderzoek als bedoeld in de artikelen 494, 495, 959 en 960 van Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek wordt beslist door de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam (...). Deze wijst daarbij hetzij één, hetzij drie deskundigen aan en bepaalt op welke wijze dezen de wederpartij van de verzoeker zullen oproepen bij het onderzoek aanwezig te zijn.
2. Op een verzoek van de in het eerste lid bedoelde aanvrager tot het geheel of gedeeltelijk ten laste van zijn wederpartij brengen van de kosten van het onderzoek of de begroting als daar bedoeld, dan wel van de door dat onderzoek geleden schade, wordt beslist door de in dat lid genoemde rechter.

In artikel 8:496 BW is het volgende bepaald:

1. De kosten voor gerechtelijk onderzoek, als bedoeld in de artikelen 494 en 495, moeten worden voldaan door de aanvrager.
2. De rechter kan deze kosten en door het onderzoek geleden schade geheel of gedeeltelijk ten laste van de wederpartij van de aanvrager brengen, ook al zou daardoor het bedrag genoemd in het eerste lid van art. 388 worden overschreden.

De overige betreffende artikelen luiden als volgt.

Artikel 195 Rv:

De rechter kan ambtshalve of op verzoek van een of meer partijen deskundigen vragen hun kosten te begroten. Door de eisende partij wordt een door de rechter te bepalen voorschot en, indien dit is bepaald, een nader voorschot, ter zake van die kosten bijgeschreven op de rekening van het gerecht waar de zaak dient dan wel ter griffie gestort, voor zover niet bij het vonnis, bedoeld in artikel 194, eerste lid, in verband met de omstandigheden van het geding de wederpartij of beide partijen tezamen daartoe is of zijn aangewezen. Aan partijen aan wie ingevolge de Wet op de rechtsbijstand een toevoeging is verleend of ten aanzien van wie ingevolge artikel 16 van de Wet griffierechten burgerlijke zaken het griffierecht voor onvermogenden is geheven, wordt geen voorschot opgelegd. Evenmin wordt een voorschot opgelegd aan de partijen van wie geen griffierecht is geheven en ten aanzien van wie de griffier verklaart dat zij, indien van hen wel griffierecht zou zijn geheven, van hen het griffierecht voor onvermogenden geheven zou zijn. Weigert de griffier een verklaring als bedoeld in de vorige zin af te geven, dan staat daartegen verzet open op de wijze als voorzien in artikel 29 van de Wet griffierechten burgerlijke zaken.

Artikel 196 Rv:

1. De rechter kan, zo nodig ambtshalve, bij de bepaling van een voorschot als bedoeld in artikel 195, of nadien, een termijn vaststellen voor de voldoening van het voorschot. Deze termijn kan een of meermalen worden verlengd. Tegen beslissingen ingevolge de eerste en tweede zin staat geen hogere voorziening open.
2. Wanneer een partij het voorschot niet binnen de daarvoor gestelde termijn voldoet, kan de rechter daaruit de gevolgtrekking maken die hij geraden acht.

Artikel 199 Rv:

1. De deskundigen hebben aanspraak op schadeloosstelling en op loon, door de rechter te begroten onder de minuut van het schriftelijke bericht of onder het van het mondelinge verslag opgemaakte proces-verbaal.
2. De griffier betaalt het bedrag ten laste van het gestorte voorschot aan de deskundigen. Indien het vastgestelde voorschot niet toereikend is, wordt voor het resterende bedrag een beveldschrift van tenuitvoerlegging op de minuut van het schriftelijke bericht uitgegeven ten laste van de in de tweede volzin van artikel 195 genoemde partij of partijen. In geval van mondeling verslag wordt dit beveldschrift gegeven op een in executoriale vorm uitgegeven uittreksel uit het proces-verbaal van dat verslag.
3. Voor zover ten gevolge van artikel 195, derde tot en met vijfde volzin, het tweede lid niet kan worden toegepast, betaalt de griffier het bedrag waarop de deskundigen aanspraak hebben ten laste van 's Rijks kas. Hangende het geding wordt het ten laste van 's Rijks kas betaalde bedrag voorlopig in debet gesteld.

9 Diversen

9.1 Aansprakelijkheid

Omdat onder potentiële gerechtsdeskundigen de vraag leeft in hoeverre zij aansprakelijk kunnen worden gesteld voor schade voortvloeiend uit eventueel door hen gemaakte fouten, is aan het lid van de projectgroep Michelle de Vries gevraagd om hier nader onderzoek naar te doen. In haar als bijlage gevoegde Notitie¹² geeft zij antwoord op de vragen of de deskundige zijn aansprakelijkheid kan beperken, of zijn eventuele aansprakelijkheid afgedekt zou moeten worden middels een verzekering en of hij algemene voorwaarden kan hanteren.

9.2 Partijdeskundigen

Als actiepoint had de projectgroep op zich genomen om te onderzoeken of het mogelijk was om met partijen afspraken te maken over de inzet van de partijdeskundigen, naar aanleiding van het fenomeen dat partijdeskundigen over en weer alsmaar op elkaars deskundigenbericht blijven reageren. De projectgroep heeft dit uiteindelijk niet nader onderzocht, omdat dit probleem zich naar verwachting vanzelf zal oplossen als vaker gekozen wordt voor de inzet van de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” althans “coördinator”. Alsdan zal tussen partijen vaker en sneller dan nu het geval is duidelijkheid verkregen worden over relevante feiten en omstandigheden en hun betekenis. Wanneer het toch aankomt op een procedure kan door het horen van een maritieme gerechtsdeskundige “zitting” voorkomen worden dat partij-experts eindeloos op elkaars rapporten blijven reageren.

9.3 Nautische adviescommissie

Een ander actiepoint was dat de projectgroep de oprichting van een nautische adviescommissie zou onderzoeken. Hiermee werd bedoeld op het aanstellen van een deskundige commissie bij wie de rechtbank te rade zou kunnen gaan als zij geconfronteerd wordt met ingewikkelde (technische) vragen. Nog daargelaten het voor partijen weinig transparante karakter van een dergelijke oplossing, is ook hier de gedachte dat met de komst van met name de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” hier, geen behoefte meer aan zal bestaan.

¹² Bijlage 9: “Notitie aansprakelijkheid deskundigen” van Michelle de Vries

11 Samenvattende conclusies

De projectgroep meent geslaagd te zijn in haar opdracht om *“voorzieningen te treffen die het mogelijk maken dat de rechtbank onafhankelijke nautische en/of technische deskundigen kan benoemen die beschikken over bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank waardoor deze deskundigen in staat zijn op een voor de internationale maritieme praktijk bruikbare wijze onderzoek te doen naar de oorzaak, aard en omvang van aan boord van en/of door schepen veroorzaakte schade”*.

De nieuwe types maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” en “zitting” bieden een sneller en goedkoper alternatief voor de huidige varianten “volledig” en “schriftelijk”. Daarmee wordt aan de praktijk een scala aan mogelijkheden geboden om in te spelen op de bijzonderheden van een concreet geval.

Het spreekt voor zich dat een partij eerder naar het middel maritieme gerechtsdeskundige zal grijpen indien het wat oplevert. Het succes, en daarmee ook het aantal zaken, zal dan ook mede afhangen van de resultaten en de kwaliteit van de deskundige(n) die invulling gaan geven aan deze opdracht. Het Verbond van Verzekeraars heeft al laten weten dat als zij bij een kosten/baten afweging het belang groot genoeg vinden om te betalen voor de inzet van een maritieme gerechtsdeskundige, de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” in het voorstadium van een procedure een nuttig instrument kan blijken te zijn. Ook de KVNRR ziet het voordeel van een maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”, omdat deze de bezoeken van vele andere experts gaat coördineren.

Het is mogelijk dat partijen bij de inzet van een maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” eerder tot een schikking zullen kunnen en willen komen indien zij alle snel beschikken over dezelfde feiten. In theorie zouden in Nederland enkele tientallen zaken per jaar zich voor een dergelijke aanpak lenen.

Indien het toch tot een procedure komt, zou het inzetten van een maritieme gerechtsdeskundige “zitting” in bewerkelijke zaken weleens kunnen uitgroeien tot een efficiënte en relatief goedkope manier om de kwaliteit van de maritieme rechtspraak te vergroten. Ook in dit stadium zal het niet alleen de rechtbank een beter inzicht geven in de zaak, waardoor het gemakkelijker wordt om uitspraak te doen, maar ook partijen. Wellicht is dan geen uitspraak van de rechtbank nodig. Grof geschat zou de maritieme gerechtsdeskundige “zitting” ongeveer 10 keer per jaar kunnen worden benoemd.

De rechtbank biedt ondersteuning aan benoemde gerechtsdeskundigen door het opstellen van een specifieke Leidraad voor maritieme gerechtsdeskundigen en het aanwijzen van een contactpersoon. Partijen zijn op grond van internationale verdragen en de wet verplicht om hun medewerking te verlenen. De (Nederlandse) rechter kan aan het niet meewerken consequenties verbinden. Indien advocaten verzoeken om het deskundigenonderzoek onder leiding van een rechter te laten plaatsvinden, kan de rechtbank ook interveniëren indien dat door de deskundige en/of één van de partijen nodig wordt bevonden.

Bewijsmaatregelen die bestemd zijn om bewijs te verzamelen of veilig te stellen met het oog op gebruik in een reeds aanhangige of nog in te stellen procedure vallen onder de omschrijving van voorlopige en bewaurende maatregelen; maatregelen die bedoeld zijn om een feitelijke of juridische situatie te handhaven met het oog op een andere (toekomstige) procedure. Daarmee is de kans groot dat ook de Rotterdamse rechter zich in internationale gevallen bevoegd zal achten.

Door het van toepassing verklaren van de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken en de daarin opgenomen meldplicht voor de gerechtsdeskundige is gewaarborgd dat de maritieme gerechtsdeskundigen voldoen aan globale eisen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

De leden van de Belgische Nautische Commissie zijn geschikt en beschikbaar om in Nederland te worden benoemd voor alle types maritieme gerechtsdeskundigen. Ook de gerechtsdeskundigen die reeds staan ingeschreven bij het LRGD kunnen op dit moment al door de rechtbank worden benoemd als maritieme gerechtsdeskundige “zitting” en “schriftelijk”. Indien zij tevens blijken te beschikken over voldoende nautische kennis en de weg weten aan boord van verschillende schepen (zoals nader uitgewerkt in 4.2) kunnen zij ook opteren voor de types “coördinator” en “volledig”.

Op termijn zullen ook bestaande maritieme (NIVRE) experts, eventueel aanvullend opgeleid, benoemd kunnen worden.

Aan het vrije spel van de markt zal worden overgelaten of er potentiële maritieme deskundigen uit de kringen van experts, tuchtcollege, loodswezen en/of het nautisch onderwijs zullen opstaan die zich als freelancer of in een samenwerkingsverband min of meer exclusief (en daarmee onafhankelijk) willen gaan inzetten als maritieme gerechtsdeskundige. Tijdens de gehouden voorlichtingsbijeenkomst bleken meerdere kandidaten serieuze interesse te hebben. De Belgische Nautische Commissie heeft zich bereid verklaard om in een nader te bespreken vorm een rol te spelen bij de opleiding en verdere begeleiding van dergelijke nieuwe kandidaten.

Per geval kan worden gezien welke schade zich leent voor welk type deskundige. De boodschap van de projectgroep is vooral om snel ervaring te gaan opdoen met de twee nieuwe varianten. Daarvoor zijn dus op dit moment al capabele en echt onafhankelijke kandidaten beschikbaar die in staat moeten worden geacht om slagvaardig op te treden!

12 Projectgroepleden

namens de Maritieme Kamer van de rechtbank Rotterdam:

- mr. P.C. (Peter) Santema, voorzitter
- mr. V. (Kiki) Bouchla, secretaris

namens de NVV:

- mr. dr. J. (Jolien) Kruit
- mr. M. (Markwin) Wattel

namens de Erasmus School of Law:

- dr. F. (Frank) Stevens
- mr. M. (Michelle) de Vries

namens het NIVRE: (branche Transport/ Goederen)

- W. (Walter) Dekkers (P&I deskundige) en M. (Marc) Schuling (ladingdeskundige) (branche Scheepvaart & Techniek)
- M. (Marnix) de Bakker (preventiemanager)

namens het Tuchtcollege voor de Scheepvaart:

- drs. ing. S.M. (Sander) den Heijer (oud WTK, thans verbonden aan Netherlands Maritime Technology)

13 Bijlagen

13.1 Bijlage 1: Projectplan van Pauline Hofmeijer - Rutten en Peter Santema

**PROJECTPLAN
versie 3.0 definitief***Afkoersen op vaste maritieme gerechtsdeskundigen*Aanleiding

Naar aanleiding van de op 1 januari van dit jaar ingegane wettelijke concentratie van scheepvaartzaken organiseerde de Maritieme Kamer van de rechtbank Rotterdam op 16 februari 2017 een professionele ontmoeting met de maritieme advocatuur. Er werden verschillende workshops gehouden waarin ervaringen werden uitgewisseld teneinde de werkprocessen te verbeteren.

In de workshop “de rol van de partij- en gerechtsdeskundige” discussieerden advocaten en rechters over de huidige (on-) mogelijkheden om bij de Nederlandse civiele procedure op een zinvolle en efficiënte manier partij-experts en/of gerechtsdeskundigen te betrekken¹³. Opvallend waren de positieve ervaringen die vele advocaten hebben met de Nautische Commissie zoals die in België optreedt¹⁴. Daarbij roemt men vooral haar onafhankelijkheid, slagkracht en expertise. Naar aanleiding van de gehoorde wens om een dergelijk instituut ook in Nederland op te zetten heeft de rechtbank een concept-projectplan opgesteld onder de naam ‘Naar een Nederlandse nautische commissie?’. Dit plan is in het najaar van 2017 intern besproken en extern met vertegenwoordigers van diverse ketenpartners¹⁵. Uit deze rondgang is een behoefte naar voren gekomen om niet alleen in het kader van het gerechtelijk onderzoek op grond van artikel 8:494¹⁶ en/of 8:495¹⁷ BW over vaste maritieme gerechtsdeskundigen te kunnen beschikken maar ook op andere momenten waarop door de (Maritieme Kamer van de) rechtbank deskundigen worden benoemd. Bovendien is dit de gelegenheid om niet alleen oog te hebben voor hun onafhankelijkheid en expertise maar ook voor de slagkracht en efficiency rondom de inzet van gerechtsdeskundigen. Om deze redenen staat er nu een ruimere titel boven het definitieve projectplan. De (Maritieme Kamer van de) rechtbank Rotterdam wil het initiatief nemen om samen met haar ketenpartners af te koersen op vaste maritieme gerechtsdeskundigen. Het is verheugend dat de NVV en de Erasmus School of Law als mede-opdrachtgever wensen op te treden.

De nieuwe voorziening past goed binnen de recent gestarte campagne van de gemeente Rotterdam: “Rotterdam, Maritime Capital of Europe”, waarbij het er niet alleen om gaat de Rotterdamse haven zelf op de kaart te zetten maar ook belangrijke ondersteunende pijlers, zoals de (juridische) maritieme dienstverlening.

Het probleem

Tijdens de op 16 februari 2017 gehouden workshops werden o.a. de volgende opmerkingen gemaakt:

- het is moeilijk om binnen Nederland echt onafhankelijke deskundigen te vinden; vaak hebben zij hun eigen (commerciële) belangen;

¹³ Onder leiding van Pauline Hofmeijer-Rutten, Eveline Jacobs en Peter Santema

¹⁴ Voluit geheten: Nautische Commissie bij de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen

¹⁵ Nederlandse Vereniging voor Vervoerrecht (NVV), Rotterdam Maritime Services Community (RMSC), de branche Transport/Goederen van de Stichting Nederlands Instituut Van Register Experts (NIVRE), het Tuchtcollege voor de Scheepvaart, de Erasmus School of Law, Rotterdamse Beurs en Transport Sociëteit (RBTS) en Nederlands Maritime Technology.

¹⁶ Artikel 8:494 lid 1 luidt: “Zowel de vervoerder als hij die jegens de vervoerder recht heeft op aflevering, is bevoegd bij de aflevering van zaken de rechter te verzoeken een gerechtelijk onderzoek te doen plaatshebben naar de toestand waarin deze worden afgeleverd; tevens zijn zij bevoegd de rechter te verzoeken de daarbij bevonden verliezen of schaden gerechtelijk te doen begroten”.

¹⁷ Artikel 8:495 lid 1 luidt: “Zowel de vervoerder als hij die jegens de vervoerder recht heeft op aflevering, is wanneer hij verliezen of schaden van zaken vermoedt, bevoegd de rechter te verzoeken vóór, bij of terstond na de aflevering daarvan en desgewenst aan boord van het schip een gerechtelijk onderzoek te doen plaatshebben naar de oorzaak daarvan”.

- deskundigen hebben onvoldoende bevoegdheden om medewerking van schip en lading af te dwingen;
- door partijen zelf ingeschakelde experts zijn niet onafhankelijk;
- het is gewoonte geworden dat partij-experts veelvuldig op elkaars rapporten reageren, hetgeen de efficiency niet altijd ten goede komt;
- de rechtbank is terughoudend in het inwilligen van op artikel 8:494 en/of 8:495 BW gebaseerde verzoeken tot het instellen van een gerechtelijk onderzoek;
- de rechtbank zou er aan kunnen bijdragen dat rapporten ex 8:494 en/of 8:495 BW meer (internationaal) gezag verkrijgen;
- een afweging voor advocaten om geen gebruik te maken van de mogelijkheden van 8:494 en/of 8:495 BW betreft het kostenaspect.

Reeds in 2010 schreef mr. J. A. Kruit over het ondergewaardeerde instituut van de maritieme gerechtsexpert¹⁸. Ook zij signaleert dat de gerechtsexpertise in Nederland, anders dan in België, uit de gratie geraakt lijkt te zijn en bepleit het instituut aan te passen zodat het een waardevol instrument zou kunnen worden voor het verkrijgen van bewijs en derhalve beslissende betekenis zou kunnen krijgen voor de afloop van ladingvorderingen. Volgens haar dreigt de verdragsrechtelijke (HVR¹⁹ en in de toekomst de Rotterdam Rules²⁰) en wettelijke medewerkingsverplichting (artikel 8: 493 BW²¹) een lege huls te worden omdat het afdwingen daarvan in de praktijk vooral voor de ladingbelang-hebbenden moeizaam blijkt. Zowel op het gebied van de benoeming van de gerechtsexpert, de gerechtsexpertise zelf als op het gebied van de samenwerking met de rechtbank heerst volgens haar onduidelijkheid.

Binnen de rechtbank is een “*Handleiding benoeming gerechtsexpert voor maritieme zaken (artt. 8:494-496 Burgerlijk Wetboek)*” opgesteld waarin in enige mate wordt ingespeeld op de door mr. Kruit gesignaleerde knelpunten. Onder meer wordt ingegaan op de wederpartij die weigerachtig is de gerechtsexpert tot het schip toe te laten en de mogelijkheid van het horen van kapitein en bemanning. Erg uitgewerkt is de handleiding echter nog niet. Er staat bijvoorbeeld ook in dat het aanbeveling verdient dat de rechtbank een lijst van deskundigen aan gaat leggen maar zo ver is het nog niet gekomen.

Prof. dr. F.G.M. Smeele signaleert²² dat anders dan in de Franse en Belgische maritieme en transportpraktijk vrijwel de gehele bewijsgaring en het feitenonderzoek in Nederland verricht wordt door partijexperts. Ook hij constateert de ongelijke bewijspositie van partijen en spreekt de wens uit dat de praktijk een effectief en eenvoudig afdwingbaar processueel middel in handen wordt gespeeld om de medewerking van de wederpartij aan de informele schadevaststelling en het zekerstellen van de bewijsmiddelen af te dwingen. Overigens signaleert hij dat in de binnenvaart van oudsher vaker wordt besloten tot een tegensprekelijke expertise. Waarom kan dat daarbuiten niet? Ook is een terugkerend probleem dat partijexperts vaak geen toestemming krijgen om vragen over het schadefeit te stellen aan de getuigen van de wederpartij. Omdat het doorgaans ook niet lukt om op zeer korte termijn een voorlopig getuigenverhoor bij de rechtbank te laten houden is deze potentieel belangrijke bron van informatie volgens hem feitelijk niet beschikbaar. Tot slot schrijft Smeele over de wettelijke medewerkingsverplichting (artikel 8: 493 Burgerlijk Wetboek) dat deze zich helaas beperkt tot onderzoek aan de lading in het kader van vervoersovereenkomsten.

Vanuit de praktijk van de Maritieme Kamer zijn ervaringen gemeld over eigengereid optreden van deskundigen, onvoldoende expertise, het onvoldoende betrekken van partijen/belanghebbenden bij het onderzoek

¹⁸ “*De gerechtsexpert voor maritieme zaken*”, Tijdschrift Vervoer & Recht 2010-4, p. 109 t/m 117

¹⁹ Artikel III-6 Hague Visby Rules

²⁰ Artikel 23 lid 6

²¹ Artikel 8:493 Burgerlijk Wetboek luidt: “*Indien er zekerheid of vermoeden bestaat, dat er verlies of schade is, moeten de vervoerder en de ontvanger elkaar over en weer in redelijkheid alle middelen verschaffen om het onderzoek van de zaak en het natellen van de colli mogelijk te maken*”.

²² F.G.M. Smeele, “Scheepsongevallen en transportschade” in “Schadevaststelling en de rol van de deskundige”, Serie Recht en Praktijk, 2008, blz. 89-99

en een te lange doorlooptijd van deskundigenberichten. Ook is een geval bekend van het schrappen van een bepaalde passage in een expertiserapport op verzoek van de opdrachtgever. Hoe actief stelt de rechter zich op voordat de gerechtsdeskundige aan het werk gaat? Is de rechter tussentijds beschikbaar als er zich incidenten voordoen? Verdient het aanbeveling om na het uitbrengen van het deskundigenbericht een (regie)comparitie te gelasten? Als aandachtspunt wordt door de voorzieningenrechters meegegeven dat zij zich formeel niet bezig kunnen houden met uitvoeringsperikelen als inmiddels door hen al een eindbeschikking is gegeven. Of verdient het aanbeveling om de beslissing daarvoor aan te houden?

De rondgang onder ketenpartners dit najaar heeft bevestigd dat het starten van dit project als zinvol wordt ervaren. Vooral in Nederland treden experts en de bureaus waaraan zij verbonden zijn in de praktijk hoofdzakelijk op voor òf het schip òf voor de lading en men is ook commercieel van vaste opdrachtgevers afhankelijk. Vooral de ladingexperts hebben moeite om aan hun informatie te komen. Experts ervaren weleens druk om in hun rapport niet helemaal volledig te zijn; het komt voor dat zij opdracht krijgen bepaalde passages te schrappen.

Er zijn ook andere dilemma's. Vaak is expertise op meerdere deelreinen nodig. Heeft een gerechtsdeskundige in een dergelijk geval mandaat om andere experts bij zijn onderzoek te betrekken?

In het al bestaande Landelijk Register voor Gerechtelijk Deskundigen (LRGD) staan ook deskundigen op het gebied van scheepsbouw, scheepvaart en techniek maar om onduidelijke redenen wordt daar in de praktijk nauwelijks gebruik van gemaakt.

Doelstelling

De doelstelling van het project is om voorzieningen te treffen die het mogelijk maken dat de rechtbank onafhankelijke nautische en/of technische deskundigen benoemt die beschikken over bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank waardoor deze deskundigen in staat zijn op een voor de internationale maritieme praktijk bruikbare wijze onderzoek te doen naar de oorzaak, aard en omvang van aan boord van en/of door schepen veroorzaakte schade. De voorzieningen dienen zowel voor de zee- als binnenvaart²³ geschikt te zijn. Hierbij gaat het niet alleen om schade die onder vervoerovereenkomsten wordt geleden maar ook die als gevolg van aanvaringen, ongevallen en hulpverlening. Ook schades door technische mankementen aan scheepsonderdelen vallen hieronder.

In de lijn van de artikelen 8:494 en 8:495 BW richt het project zich op het gerechtelijk (voor) onderzoek op het gebied van het vervoer maar ook op het voorlopig deskundigenbericht (art. 202 Rv) en het deskundigenbericht of verhoor van art. 194 Rv. Er zijn ook raakvlakken met het voorlopig getuigenverhoor van art. 186 Rv.

De wettelijke regeling zoals neergelegd in artikel 8:494 en/of 8:495 BW is uiterst beknopt en de rechter heeft een discretionaire bevoegdheid om wel of geen gerechtelijk onderzoek te gelasten. Dit heeft als nadeel dat de praktijk aan deze wettelijke voorzieningen thans weinig houvast heeft maar als voordeel dat er veel ruimte is voor ontwikkeling op korte termijn van een wel bruikbare voorziening. Of ook de andere regelgeving voldoende ruimte biedt zal nader bezien moeten worden. Er zal naar gestreefd worden om het huidige en toekomstige (KEI) wettelijke kader als uitgangspunt te nemen en alleen wanneer daarbinnen geen doeltreffende voorzieningen te treffen zijn aan te dringen op wetswijziging. Inspiratie kan mogelijk opgedaan worden in de wijze waarop andere landen de benoeming en bevoegdheden van maritieme gerechtsdeskundigen in de wet hebben geregeld en/of feitelijk hebben georganiseerd.

Resultaten

Het project zou in de eerste plaats moeten bestaan uit onderzoek naar de mogelijkheden om de regeling van artikel 8:494 en/of 8:495 BW te combineren met andere wettelijke voorzieningen, zoals het door een deurwaarder te leggen bewijsbeslag, het voorlopig getuigenverhoor en/of het voorlopig deskundigenbericht, om

²³ In de artikelen 8:958 t/m 8:961 BW is het benoemen van een gerechtsdeskundige in de binnenvaart geregeld. Deze regeling is vrijwel identiek aan die van de artikelen voor het zeerecht

de expert meer bevoegdheden mee te geven. Wellicht kan ook inspiratie gevonden worden in de in Middelburg ontwikkelde praktijk om een voorlopig getuigenverhoor te gelasten teneinde afgifte van radarbeelden te kunnen bewerkstelligen in het kader van de regeling Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart. De Rotterdamse rechtbank werd hier kort na het ingaan van de wettelijke concentratie van scheepvaartzaken mee geconfronteerd. Mogelijk kunnen als resultaat één of meer model-verzoekschriften worden opgesteld. Het is immers niet gezegd dat in alle gevallen de deskundige een allesomvattend onderzoek zal moeten verrichten. Wellicht kan in bepaalde gevallen volstaan worden met het snel ter beschikking komen van bewijsmateriaal voor alle betrokken partijen.

Zoals al door mr. J. A. Kruit gesuggereerd zal de “Leidraad voor gerechtsdeskundigen in civiele zaken” moeten worden aangepast aan de bijzonderheden van de maritieme praktijk (denk bijvoorbeeld aan de geboden snelheid van handelen en de communicatie met partijexperts) en ook dient binnen de rechtbank een voorziening te worden getroffen zodat een gerechtsdeskundige in geval van vragen en problemen snel terug kan vallen op de rechtbank. Dit vereist een actieve (24/7) opstelling van de rechtbank. Resultaten zijn dus een aangepaste Leidraad of apart protocol en interne werkinstructie voor de rechtbank. De voor de praktijk relevante inhoud van die werkinstructie dient extern gepubliceerd te worden.

Er zal een mogelijkheid gecreëerd moeten worden dat door de deskundigen (met spoed), al dan niet in samenwerking met de rechtbank en in aanwezigheid van advocaten, getuigen gehoord kunnen worden. Het niet verlenen van medewerking daaraan door een partij zou consequenties moeten hebben.

Ook nadat het rapport van de deskundige gereed is zal het door de rechtbank bijvoorbeeld van een stempel moeten kunnen worden voorzien zodat het ook in andere landen van waarde kan zijn. Duidelijkheid moet er ook zijn over de vraag in welke taal/talen het deskundigenbericht wordt uitgebracht. Naar Nederlands recht geldt dat het rapport van de gerechtsexpert wordt vermoed juist te zijn indien de wederpartij voor het onderzoek is uitgenodigd²⁴.

Essentieel in het plan is het vinden van onafhankelijke en capabele experts. Het is al voorgekomen dat leden van de Belgische Nautische Commissie in Nederland zijn benoemd, zodat de mogelijkheid daarvan op ruimere schaal dient te worden onderzocht. Mogelijk kan samengewerkt gaan worden met de Belgen. Vanuit de praktijk komen overigens wel klachten over o.a. de lange duur waarop soms door hen gerapporteerd wordt. Hun expertise ligt overigens op het nautische vlak – alle vier leden zijn voormalig “kapitein ter lange omvaart” – en minder op het technische.

Daarom kan de mogelijkheid van samenwerking met bijvoorbeeld (oud) leden van het Tuchtcollege voor de Scheepvaart worden onderzocht. Van dit college maken o.a. ervaren kapiteins en (hoofd)werktuigkundigen deel uit²⁵, die al enige ervaring hebben met het onafhankelijk interpreteren en beoordelen van dossiers. Andere bronnen die genoemd zijn: het nautisch onderwijs en het loodswezen. Deze experts in de dop zullen verder moeten worden opgeleid en begeleid, met name op het gebied van onderzoeksvaardigheden, verhoortechnieken, schriftelijk rapporteren en basale juridische kennis. Resultaat is hier het vinden en opleiden van een nader te bepalen aantal onafhankelijke en ruim inzetbare nautische en technische experts die op een te publiceren lijst kunnen worden geplaatst. Hoewel in de praktijk ook regelmatig behoefte is aan warenexperts lijkt het reeds vanwege de enorme variëteit aan te vervoeren waren niet realiseerbaar om ook deze expertise vanaf het begin binnen het project onder te brengen.

Ook is het niet uitgesloten dat bestaande maritieme experts, die voldoen aan de maatstaven van onafhankelijkheid en expertise, kunnen gaan participeren in de nieuwe opzet. Het voordeel daarvan is dat zij al ruime onderzoekservaring hebben en weten hoe ze moeten rapporteren.

Een vraag is welke organisatie in de toekomst met het beheer van bijvoorbeeld de lijst van te benoemen deskundigen wordt belast. Wordt dat een bestaande organisatie zoals het LRGD, het NIVRE of een andere?

²⁴ Zie artikel 8:494 lid 2 en 8:495 lid 2 BW

²⁵ Maar ook loodsen, hydrografen, reders en vissers.

Het project dient tenslotte te resulteren in afspraken althans richtlijnen voor de financiële vergoeding van de gerechtesexpert. De kosten van het gerechtelijk onderzoek komen in eerste instantie voor de verzoeker²⁶ maar de rechter kan deze kosten ten laste van de wederpartij brengen²⁷. Bij deskundigenberichten die later bij vonnis worden gelast geldt in beginsel dat de eisende partij de door de rechtbank te begroten kosten moet voorschieten. Indien gedaagde echter de bewijslast heeft zal deze de kosten moeten voorschieten.²⁸ In de later uit te spreken kostenveroordeling worden de kosten van het deskundigenbericht begrepen. Uiteindelijk zullen het veelal verzekeraars zijn die de rekening gepresenteerd krijgen.

Organisatie

Als hoofdpdrachtgever van het project geldt de rechtbank Rotterdam in de persoon van de teamvoorzitter handel en haven (mr. W.J. van den Bergh). Omdat het project samen met ketenpartners van de rechtbank wordt uitgevoerd is het fijn dat Taco van der Valk (voorzitter NVV) en Frank Smeele (Erasmus School of Law/ Maritime and Transport Law) bereid zijn gevonden om als mede opdrachtgever op te treden. Het NIVRE wil de kat nog even uit de boom kijken en zal eventueel later nog als mede opdrachtgever gaan optreden.

De opdrachtgevers zijn verantwoordelijk voor de projectopdracht, de samenstelling van de projectgroep en aan hen wordt het eindresultaat aangeboden. Tussentijds zal aan hen alleen op verzoek van de projectgroep om nadere sturing en/of facilitering worden verzocht.

De projectgroep zal bestaan uit de volgende personen:
namens de Maritieme Kamer van de rechtbank Rotterdam:

- *mr. P.C. (Peter) Santema, voorzitter en mr. V. (Kiki) Bouchla, secretaris*

namens de NVV:

- *mr. dr. J. (Jolien) Kruit en mr. M. (Markwin) Wattel;*

namens de Erasmus School of Law:

- *dr. F. (Frank) Stevens en mr. M. (Michelle) de Vries;*

namens het NIVRE: (branche Transport/ Goederen)

- *W. (Walter) Dekkers (P&I deskundige) en M. (Marc) Schuling (ladingdeskundige)*

(branche Scheepvaart & Techniek)

- *M. de Bakker (preventiemanager)*

- namens het Tuchtcollege voor de Scheepvaart;

- *drs. ing. S.M. (Sander) den Heijer (oud WTK, thans verbonden aan Netherlands Maritime Technology)*

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de leden van de projectgroep zonder last of ruggespraak optreden. Integendeel, van hen wordt verwacht dat zij intensief afstemmen met hun achterban.

Andere ketenpartners die niet zullen participeren in het project maar in de uitvoeringsfase om advies gevraagd kunnen worden (dan wel geïnformeerd dienen te zijn) zijn onder meer:

de Nederlandse Vereniging voor Vervoerrecht Advocaten, organisaties van experts (Koninklijke Nederlandse Vereniging van Technici op Scheepvaartgebied en de technische commissie van IVR), assuradeuren (Platform Transport van het Verbond van Verzekeraars, Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs en/of Rotterdamse Beurs Transport Sociëteit), het Havenbedrijf Rotterdam /Havenmeester Rotterdam en/of Rotterdam Maritime Services Community (RMSC), de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij (NVKK) en vertegenwoordigers van het Maritiem Onderwijs.

²⁶ Zie artikel 8:496 lid 1 BW

²⁷ Artikel 633 lid 2 Rv

²⁸ Artikel 195 Rv

Voorwaarden en risico's

Voor participatie van de rechtbank in dit project is het van belang vanaf het begin duidelijk te maken dat individuele rechters onafhankelijk zijn en zich op voorhand niet kunnen committeren aan de benoeming van gerechtsdeskundigen en andere in het kader van dit project te maken “afspraken”.

Het project kan bedreigend zijn voor de huidige expertisebureaus maar hoeft dat niet te zijn als partijen behoefte blijven behouden aan het aanstellen van partij-experts, bijvoorbeeld als het gaat om vertegenwoordiging van een partij bij het in te stellen onderzoek.

Het wordt een uitdaging om het commercieel aantrekkelijk te maken voor vaste gerechtsdeskundigen als zij zich vanwege hun onafhankelijkheid naast het werk voor de rechtbank niet ook mogen verbinden aan vaste opdrachtgevers.

Verzekeraars hebben er op gewezen dat in de praktijk slechts enkele zaken uiteindelijk bij de rechtbank worden aangebracht en dat het gros daarvoor al (in der minne) is geregeld. Zij hebben in de meeste gevallen geen behoefte aan een groots opgetuigde (en dure) voorziening en hechten aan het benoemen van hun eigen experts. Wel hebben zij in alle gevallen behoefte aan het snel ter beschikking komen van bewijsmateriaal.

Vanwege het St. Paul Dairy-arrest²⁹ is er enige onzekerheid over de bevoegdheid van de rechtbank in internationale gevallen omdat daarin is aangenomen dat het houden van een voorlopig getuigenverhoor niet als een voorlopige of bezwarende maatregel in de zin van art. 31 EEX (thans art. 35 EEX-bis) heeft te gelden. Wellicht kan een andere onderbouwing van het verzoek hier uitkomst bieden.

Aandachtspunt is het goed regelen van de beroepsaansprakelijkheid van de te benoemen deskundigen.

Planning

De definitieve versie van dit projectplan is op 20 december 2017 vastgesteld door de hoofd- en medeopdrachtgevers.

In februari 2018 zal een startbijeenkomst met de opdrachtgevers en de leden van de projectgroep worden georganiseerd.

De voltallige projectgroep zal globaal eens per twee maanden bij elkaar komen. Tussentijds zal zoveel mogelijk in koppels aan deelopdrachten gewerkt worden.

Oplevering eindresultaat: 1 december 2018

In de loop van 2019 hopen we te kunnen beschikken over voldoende vaste maritieme gerechtsdeskundigen.

Financiering

Vooralsnog wordt er van uitgegaan dat het project geen hoge kosten met zich mee brengt. De diverse betrokkenen zullen zonder vergoeding participeren en in tijd door hun werkgever worden vrijgesteld. Bijeenkomsten en vergaderingen zullen bij toerbeurt door de betrokken organisaties worden georganiseerd en gefinancierd.

Slot

Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe concentratiewetgeving moeten alle verzoeken tot het verrichten van gerechtelijk onderzoek en vrijwel alle andere maritieme zaken bij de (Maritieme Kamer van de) rechtbank Rotterdam worden ingediend. Omdat geen afstemming met andere gerechten noodzakelijk is, is het voor de rechtbank Rotterdam nu mogelijk om samen met haar ketenpartners een eenvormige voorziening voor heel Nederland te treffen die veel beter aansluit bij de maritieme praktijk dan thans het geval is. Het is niet alleen een mogelijkheid maar het past ook bij de verantwoordelijkheid die de Maritieme Kamer vanwege haar bijzondere positie inmiddels heeft om hier werk van te maken. De nieuwe voorziening kan er tevens aan bijdragen dat Rotterdam “Maritime Capital of Europe” wordt.

²⁹ HvJ EG 28 april 2005, zaak C-104/03, NJ 2006, 636

Rotterdam, december 2017
Pauline Hofmeijer – Rutten en Peter Santema

13.2 Bijlage 2: Notitie “Aantallen” van Vasiliki Bouchla

Aantallen en soorten maritieme incidenten

Inleiding

Bij een onderzoek naar de mogelijkheden hoe bij de Nederlandse civiele procedure op een zinvolle(re) en efficiënte(re) manier gerechtsdeskundigen betrokken kunnen worden, is van belang te weten om hoeveel maritieme incidenten het per jaar gaat. Om daarvan een globaal beeld te krijgen, heeft de projectgroep gesproken met verzekeraars en Rijkswaterstaat (RWS). Ook is binnen de rechtbank Rotterdam onderzocht hoeveel maritieme incidenten per jaar de rechtbank bereiken. Ter vergelijking is aan de Belgische Nautische Commissie gevraagd met hoeveel maritieme incidenten zij per jaar te maken krijgen.

Verzekeraars

De inschatting is dat de P&I clubs op jaarbasis - grof geschat - met 1000/1500 maritieme incidenten per jaar in Nederland te maken krijgen, waarvan nog geen 1% uiteindelijk de rechtbank bereikt.

Aan de goederenkant gaat het waarschijnlijk om hogere aantallen, waaronder echter veel kleine schades. Vanuit de ladingzijde komen hooguit 10 gevallen per jaar bij de rechtbank.

De verzekeraars die zijn aangesloten bij de Rotterdamse Beurs Transport Sociëteit (RBTS) schatten het aantal op 3000 zaken per jaar, waarvan 3% bij de rechtbank terecht komt.

RWS

RWS heeft in 2017 in totaal 1122 scheepsongevallen in de Nederlandse wateren (binnenwateren kustwateren) geregistreerd, waarvan 161 significante. Deze registratie van RWS is waarschijnlijk de meest betrouwbare bron. Registratie in de landelijke SOS-database is verplicht voor scheepsongevallen:

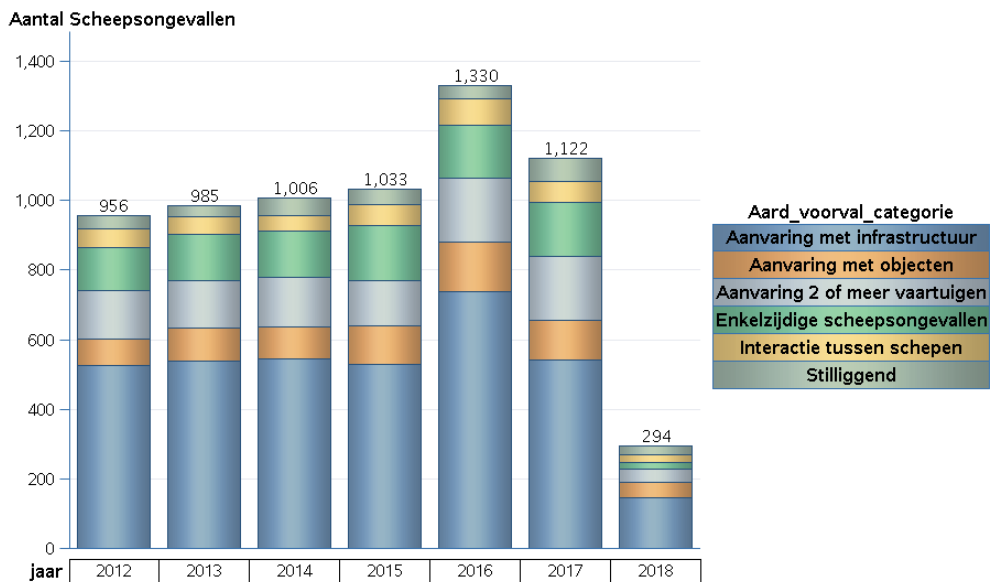
- met lichte schade en/of zeer licht gewonden
- met overtredingen (bijvoorbeeld alcoholgebruik)
- waarbij sprake is van aanvaring tussen 2 varende schepen
- met meer dan lichte schade, lichte milieuschade, licht letsel
- waarbij brand, ontploffing, zinken of technisch gebrek heeft plaatsgevonden
- met schade waarbij een overheidsvaartuig/ambtenaar in functie is betrokken
- waarbij schade is ontstaan en waarbij het ongeval niet gemeld is of doorgevaaren is.

Een scheepsongeval is significant indien voldaan wordt aan één of meerdere van de volgende gevolgen:

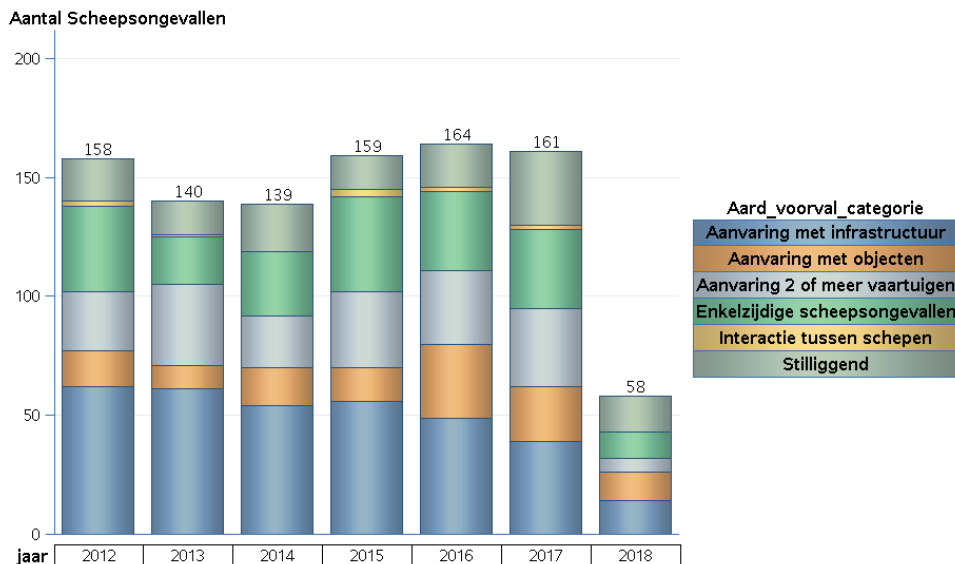
- slachtoffer(s): dood, vermist of zwaar gewond;
- vaarwegschade: indien direct (binnen 7 dagen) na datum scheepsongeval actie vereist is om herstellende (nood)maatregelen aan infrastructuur of object uit te voeren/de schade te herstellen;
- scheepsschade: indien een bij een scheepsongeval betrokken vaartuig als gevolg van het scheepsongeval: niet meer verder kan varen, of, zonder maatregelen niet meer verder mag varen;
- ladingschade: bij 10 ton lading of meer of het verlies van minimaal één container;
- milieuschade: indien er, als gevolg van een scheepsongeval, sprake is van (en/of):
 - o chemicaliën (verpakt of niet verpakt) in het water terecht gekomen;
 - o olie (brandstof of lading) in het water terecht gekomen;
 - o duidelijk zichtbare gevolgen, zoals uitvoering geven aan calamiteiten bestrijding (geen preventie) en/of vissterfte;
- stremming: volledige stremming van de vaarweg van 1 uur of meer.

De registratie betreft volgens de schatting van RWS 60% van het aantal daadwerkelijke scheepsongevallen (niet alle ongevallen worden geregistreerd), maar 90% van de significante (ernstige) ongevallen. Onder de categorie “Enkelzijdige scheepsongevallen” vallen ook ladingschades, wanneer deze een nautische achtergrond hebben, zoals bijvoorbeeld verschuiving door slecht stuwen/laden. Meldingen daarvan komen o.a. binnen via de Inspectie van Sociale Zaken. Wat de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) wel heeft en RWS niet (altijd), zijn meldingen van Nederlandse schepen die zich buiten Nederland bevinden (voor zover ze al gemeld worden). Deze gegevens zijn echter niet openbaar.

Tabel totaal aantal:

Tabel significant aantal:

Rechtbank Rotterdam

Geschillen omtrent maritieme incidenten worden bij voorkeur onderling geregeld. Als partijen er niet uitkomen, wordt er geprocedeerd. Bij de rechtbank is in 2017:

18 x een maritieme dagvaardingszaak uitgestroomd waarin een zitting is gehouden

2 x een voorlopig getuigenverhoor verzocht in verband met het opvragen van radargegevens

3 x verzocht om een gerechtelijk onderzoek te doen plaatsvinden (8:494/495)

1 x verzocht om bewijsbeslag te mogen leggen aan boord van een schip

2 x bij vonnis een maritiem deskundige benoemd.

Wat de Nederlandse cijfers betreft zijn alleen Rotterdamse cijfers bekend. De in januari 2017 in werking getreden concentratieregeling dekt niet alle maritieme ongevallen en zaken worden bovendien vaak pas jaren later afgedaan.

Belgische Nautische Commissie (ter vergelijking)

De nautische commissie bij de rechtbank van koophandel te Antwerpen is in 2017 36 x ingeschakeld, waarvan 27 x door benoeming door de rechtbank en 9 x op gezamenlijk verzoek van partijen. Gemiddeld genomen stelt de nautische commissie 50 onderzoeken per jaar in. De afgelopen 8 jaar hebben ze 400 onderzoeken verricht (aan het begin van deze periode meer dan 50 zaken per jaar en de laatste tijd wat minder dan 50 zaken per jaar).

De projectgroep heeft een aantal mogelijke oorzaken van deze hogere aantallen in België geconstateerd. Zo zeggen de advocaten dat de rechtbank Rotterdam terughoudender is dan de Antwerpse rechter in het aannemen van jurisdictie, waardoor niet in alle zich voordoende gevallen op het juiste moment actie kan worden ondernomen. Ook wordt de nautische commissie soms ingeschakeld door de Belgische havenautoriteiten om te adviseren over bijvoorbeeld schade aan sluizen en wrakopruiming.

- 13.3 Bijlage 3: Notitie “Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of -bericht” van Frank Stevens

Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of -bericht.

(1) Inleiding.

1. In maritieme en transportzaken is het inschakelen van een deskundige geregeld aangewezen. Niet alleen zijn de problemen complex technisch van aard, er moet doorgaans ook snel gehandeld worden. Bemanningsleden moeten gehoord worden vóór het schip weer vertrekt, de plaats van het incident moet opgeruimd worden zodat de normale exploitatie weer verdergezet kan worden, enz.

2. Het Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering geeft de rechter de mogelijkheid om een bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, en dit zowel in het kader van een hangende bodemprocedure (art. 194 e.v. WBR) als voorafgaand aan een bodemprocedure (art. 202 e.v. WBR). Daarnaast voorzien artt. 8:494-495 BW, specifiek voor het vervoer van goederen, de mogelijkheid voor de rechter om een gerechtelijk onderzoek te bevelen, waarbij uitdrukkelijk wordt bevestigd dat dit indien nodig aan boord van het schip uitgevoerd kan worden.

(2) Deskundigenbericht of -verhoor in het kader van een hangende bodemprocedure.

3. Wanneer een bodemprocedure hangende is voor de (per hypothese bevoegde) Nederlandse rechter, kan deze in het kader van die procedure een bericht of verhoor van deskundigen bevelen, en dit zowel op verzoek van partijen als ambtshalve (art. 194 WBR). In dergelijk geval is de bevoegdheid van de rechter niet betwist, noch wanneer de rechter bevoegd is op grond van Nederlands recht, noch wanneer de rechter bevoegd is op grond van de (herschikte) Brussel I Verordening. In de arresten *Van Uden*³⁰ en *Mietz*³¹ heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een rechter die bevoegd is van het bodemgeschil kennis te nemen, tevens bevoegd is voorlopige of bewarende maatregelen te gelasten, zonder dat deze laatste bevoegdheid afhankelijk is van het vervuld zijn van nadere voorwaarden.

(3) Voorlopig deskundigenbericht of -verhoor.

4. Art. 202 WBR biedt de rechter de mogelijkheid om een voorlopig bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, voordat een bodemprocedure aanhangig is. Aangezien nog geen procedure hangende is, kan dit uiteraard alleen op verzoek van een partij en niet ambtshalve door de rechter.

³⁰ HvJ 17 november 1998, C-391/95 (*Van Uden / Deco Line*).

³¹ HvJ 27 april 1999, C-99/96, (*Mietz / Intership Yachting*).

5. Wanneer de Nederlandse rechter bevoegd is om kennis te nemen van de latere procedure ten gronde, bestaat ook hier geen betwisting over zijn bevoegdheid om een voorlopig deskundigenbericht of -verhoor te bevelen.

6. In maritieme en transportzaken komt echter geregeld voor dat een partij in Nederland een deskundigenonderzoek wil laten uitvoeren dat betrekking heeft op een betwisting waarvoor niet de Nederlandse, maar een buitenlandse rechter bevoegd is. In die hypothese is niet langer evident of de Nederlandse rechter nog steeds bevoegd is om een voorlopig deskundigenbericht of -verhoor te bevelen. Voor de beantwoording van deze vraag dient een onderscheid gemaakt te worden al naargelang de verweerder zijn woon- of verblijfplaats heeft in een EU lidstaat of niet. In het eerste geval (EU verweerder) zal de (herschikte) Brussel I Verordening bepalen of de Nederlandse rechter bevoegd is. In het tweede geval (niet-EU verweerder) is de Verordening niet van toepassing en zal de bevoegdheid van de Nederlandse rechter bepaald worden op grond van het Nederlandse recht, meer bepaald het Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering.

(3).1 EU verweerder – Brussel I Verordening.

7. De herschikte Brussel I Verordening voorziet in art. 35 een specifieke rechtsgrond voor voorlopige en bewarende maatregelen:

In de wetgeving van een lidstaat vastgestelde voorlopige of bewarende maatregelen kunnen bij de gerechten van die staat worden aangevraagd, zelfs indien een gerecht van een andere lidstaat bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen.

Deze bepaling bestond in quasi identieke vorm voordien reeds in art. 31 van de oorspronkelijke Brussel I Verordening, en daarvoor in art. 24 van het EEX-verdrag. Het gaat om een zelfstandige bevoegdheidsgrond, die de bevoegdheidsgronden van art. 4 e.v. aanvult³².

8. Het EEX-verdrag en de oorspronkelijke en herschikte Brussel I Verordening gebruiken echter wel het begrip 'voorlopige en bewarende maatregelen', maar geen van deze teksten geeft een definitie van dit begrip. Sommige auteurs hebben het standpunt verdedigd dat hier enkel maatregelen bedoeld zijn die dienen om de latere uitvoering van een uitspraak ten gronde veilig te stellen (zoals een conservatoir beslag, een incassokortgeding, de aanstelling van een sekwester, enz.), maar *niet* maatregelen die te maken hebben met bewijsvergaring. Dergelijke maatregelen zouden in het geheel niet onder het toepassingsgebied van het verdrag of de verordening vallen, maar louter beheerst worden door het toepasselijke nationale recht. Allezins is opvallend dat in de literatuur over 'voorlopige en bewarende maatregelen' duidelijk meer aandacht wordt besteed aan maatregelen ter vrijwaring van latere uitvoering, en dat

³² HvJ 17 november 1998, C-391/95 (Van Uden Maritime / Deco-Lone), r.o. 20. Zie tevens B. van het Kaar, *IPR-bewijsrecht en bewijsverkrijging*, Kluwer, 2008, 107.

aan maatregelen inzake bewijsgaring veel minder of zelfs helemaal geen aandacht wordt besteed³³.

Het standpunt dat bewijsmaatregelen buiten het toepassingsgebied van de (herschikte) Brussel I Verordening blijven is echter sinds het *St. Paul Dairy* arrest niet meer houdbaar. In dit arrest werd immers expliciet aan het Hof van Justitie gevraagd of een voorlopig getuigenverhoor – evident een bewijsmaatregel – een voorlopige en bewarende maatregel was. Indien bewijsmaatregelen niet binnen het toepassingsgebied van de Brussel I Verordening zouden vallen, had het Hof uiteraard in die zin moeten antwoorden, en dat is niet gebeurd. Minstens impliciet heeft het Hof derhalve geoordeeld dat bewijsmaatregelen wel degelijk onder de Verordening vallen. Ook considerans 25 bij de Brussel *Ibis* Verordening noemt uitdrukkelijk bewijsmaatregelen als voorbeeld van voorlopige en bewarende maatregelen.

9. Er moet derhalve uitgemaakt worden wat het begrip 'voorlopige en bewarende maatregelen' precies inhoudt en in welke mate bewijsmaatregelen hieronder vallen. Het staat vast dat dit begrip autonoom geïnterpreteerd moet worden en dat hiervoor niet teruggevallen kan worden op nationaalrechtelijke concepten³⁴. In het *Reichert II* arrest heeft het Hof van Justitie voorlopige en bewarende maatregelen als volgt gedefinieerd:

maatregelen die

- ter zake van onderwerpen die binnen het toepassingsgebied van het Executieverdrag vallen

- bedoeld zijn een feitelijke of juridische situatie te handhaven ter bewaring van rechten waarvan de erkenning langs andere weg wordt gevraagd voor de rechter die van het bodemgeschil kennis neemt.

10. Vooreerst is vereist dat de maatregel betrekking heeft op een onderwerp waarop het EEX verdrag, en thans de Verordening, van toepassing is. Voor een maatregel die betrekking heeft op een recht waarop de Verordening *niet* toepasselijk is, zoals bijvoorbeeld onderhoudsverplichtingen uit verwantschap of huwelijk (art. 2.e Brussel *Ibis* Verordening), kan de bijzondere bevoegdheidsgrond van art. 35³⁵ niet ingeroepen worden. In maritieme en transportzaken zullen de gevraagde maatregelen vrijwel steeds betrekking hebben op burgerlijke of handelsrechtelijke geschillen (aansprakelijkheid van de vervoerder, aansprakelijkheid inzake aanvaring, enz.), zodat op dit soort maatregelen de Brussel *Ibis* Verordening wel van toepassing is.

³³ Zie bijv. A. Bruns, "Provisional Measures in European Civil Procedural Laws – Preservation of Variety or Need for Harmonization?", in R. Stürner & M. Kawano, *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Mohr Siebeck, 2011, 183-191, die allerlei bewarende maatregelen bespreekt, maar met geen woord rept over bewijsmaatregelen.

³⁴ P. Mankowski, "Selbständige Beweisverfahren und einstweiliger Rechtschutz in Europa", *JZ* 23/2005, (1144), 1145.

³⁵ HvJ 27 maart 1979, C-143/78, De Cavel.

11. Verder moet het gaan om maatregelen die bedoeld zijn om een feitelijke of juridische situatie te handhaven. Deze omschrijving is onmiddellijk begrijpelijk in het kader van de klassieke bewarende maatregelen, maatregelen die bedoeld zijn ter vrijwaring van de latere uitvoering, zoals een conservatoir beslag of de Engelse 'freezing orders'. Voor bewijsmaatregelen is echter een grotere mentale flexibiliteit vereist om deze te zien als het 'handhaven van een feitelijke of juridische situatie'. Bewijsmaatregelen kunnen onder meer tot doel hebben een feitelijke situatie te beschrijven en vast te leggen, maar 'handhaven' is niet de meest voor de hand liggende woordkeuze in deze context. Hoe dan ook, ook hier moet aangenomen worden dat het Hof van Justitie in het *St Paul Dairy* arrest minstens impliciet heeft geoordeeld dat bewijsmaatregelen wel degelijk maatregelen ter 'handhaving' van een feitelijke of juridische situatie kunnen zijn. In zijn conclusie bij het arrest bevestigt advocaat-generaal Ruiz-Jarabo Colomer overigens uitdrukkelijk dat een maatregel die de bewaring van bewijsmateriaal nastreeft zodat dit in een achteraf aanhangig te maken bodemgeschil kan worden gebruikt, onder het begrip 'voorlopige of bewarende maatregelen' valt³⁶.

12. In het arrest *St Paul Dairy* kwam het Hof van Justitie uiteindelijk echter tot de conclusie dat de daar aan de orde zijnde bewijsmaatregel – een voorlopig verhoor van een Nederlandse getuige in het kader van een potentieel geschil tussen twee Belgische partijen – *geen* voorlopige of bewarende maatregel was in de zin van art. 24 EEX verdrag, zodat de Nederlandse rechter aan deze bepaling ook geen bevoegdheid kon ontleen om het gevraagde getuigenverhoor te bevelen. De beslissing van het Hof wordt echter zeer duidelijk gekleurd en beïnvloed door het feit dat het Hof Amsterdam in de prejudiciële vraag, en voordien de Hoge Raad in zijn arrest van 24 maart 1995³⁷, hadden aangegeven dat een voorlopig getuigenverhoor niet enkel dient om te voorkomen dat bewijs verloren gaat, maar ook, en zelfs vooral, om de slaagkansen van een potentiële procedure in te schatten³⁸. Zowel de advocaat-generaal³⁹ als het Hof⁴⁰ zelf benadrukken zeer uitdrukkelijk de 'inschattingsfunctie' van het voorlopig getuigenverhoor. Ook het dictum van het arrest sluit expliciet de inschattingsfunctie in: een maatregel waarbij het verhoor van een getuige wordt gelast valt niet onder het begrip 'voorlopige of bewarende maatregelen' wanneer het doel van dit verhoor is "*... de aanvrager daarvan in staat te stellen, in te schatten of een eventuele vordering opportuun is, de rechtsgrondslag van die vordering te bepalen en de relevantie te beoordelen van de middelen die in dat verband kunnen worden aangevoerd*".

³⁶ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punt 47.

³⁷ NJ 1998, 414.

³⁸ Overigens geeft de Hoge Raad deze kwalificatie in het kader van de vraag of een verzoek tot voorlopig getuigenverhoor een 'geding' is in de zin van art. 6.1 EVRM. Deze vraag wordt ontkennend beantwoord, omdat een 'geding' impliceert dat burgerlijke rechten en verplichtingen worden *vastgesteld*, terwijl het bij een voorlopig getuigenverhoor (onder meer) gaat om het *inschatten van proceskansen*.

³⁹ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punten 9, 29 en 49-50.

⁴⁰ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (*St Paul Dairy / Unibel Exser*), r.o. 9 en 16.

13. Bovendien is de beslissing in *St Paul Dairy* beïnvloed door de 'Bewijsverordening'⁴¹, die net in werking was getreden toen het arrest gewezen werd. Er werd aangenomen dat bewijsverkrijging in het buitenland voortaan door de Bewijsverordening beheerst zou worden en dat de procespartijen hiervoor geen beroep meer zouden (moeten) doen op de voorlopige en bewarende maatregelen van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening⁴². In zijn conclusie geeft de advocaat-generaal zelfs uitdrukkelijk aan dat de prejudiciële vraag van het Hof Amsterdam nog enkel een 'louter historisch belang' heeft⁴³. Bovendien voorziet art. 1.(2) van de Bewijsverordening uitdrukkelijk dat deze niet gebruikt mag worden om partijen in staat te stellen, zich bewijs te verschaffen dat niet bestemd is voor gebruik in een reeds aanhangige of in een voorgenomen procedure. Dit verbod van de Bewijsverordening op zgn. 'fishing expeditions' klinkt onmiskenbaar door in het dictum van het *St Paul Dairy* arrest.

Fishing expeditions blijven ook vandaag nog uitgesloten, maar op het eerste punt – de verhouding tussen Bewijsverordening en Brussel *Ibis* Verordening – is de situatie fundamenteel gewijzigd. Het Hof van Justitie heeft immers in de arresten *Lippens*⁴⁴ en *Prorail*⁴⁵ bevestigd dat de Bewijsverordening geen exclusief regime invoert, maar enkel bijkomende mogelijkheden biedt aan de procespartijen⁴⁶. Een partij kan in het buitenland bewijs laten inwinnen via de weg van de Bewijsverordening, maar zij kan evenzeer, indien zij daar de voorkeur aan geeft, zelf naar de buitenlandse rechter stappen en zelf ter plaatse het nodige doen. Dit betekent overigens ook dat de Bewijsverordening niet 'omzeild' kan worden, wat in het *St Paul Dairy* arrest nog een aandachtspunt was⁴⁷. Een regel die bijkomende mogelijkheden creëert wordt niet omzeild wanneer een partij besluit om andere, vroeger reeds bestaande mogelijkheden te gebruiken, eerder dan een van de nieuw ingevoerde mogelijkheden.

14. Het Hof van Justitie geeft in het *St Paul Dairy* arrest aan dat de bevoegdheidsregel van art. 35 Brussel *Ibis* bedoeld is om te voorkomen dat partijen schade lijden door de lange termijnen die bij internationale procedures onvermijdelijk zijn⁴⁸. Indien een partij zich immers niet rechtstreeks tot de lokale rechter kan wenden, heeft zij geen andere keuze dan zich te wenden tot de buitenlandse rechter die te gronde bevoegd is. Deze buitenlandse rechter moet dan een eigen deskundige aanstellen om in een andere staat onderzoek te verrichten, wat problematisch kan zijn, of moet via bewijshulpverdragen of de Bewijsverordening een onderzoek of getuigenverhoor in het andere land aanvragen. In de praktijk blijkt deze procedure vaak com-

⁴¹ Verordening (EG) 1206/2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken.

⁴² Zie o.m. C. Besso Marcheis, "Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective", in R. Stürner en M. Kawano, *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Mohr Siebeck, 2011, nr. 8 p. 395-396.

⁴³ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punt 59.

⁴⁴ HvJ 6 september 2012, C-170/11 (*Lippens c.s./Kortekaas c.s.*).

⁴⁵ HvJ 21 februari 2013, C-332/11 (*Prorail / Xpedys*).

⁴⁶ A. Nuyts, "Les mesures provisoires dans le Règlement Bruxelles Ibis", *T.B.H.* 2013/5, 348-356.

⁴⁷ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (*St Paul Dairy / Unibel Exser*) r.o. 23.

⁴⁸ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (*St Paul Dairy / Unibel Exser*) r.o. 12.

plex en stroef, met (te) weinig sturingsmogelijkheden voor de verzoekende partij. In de praktijk wordt de Bewijsverordening dan ook relatief zelden gebruikt, en geven partijen er vaak de voorkeur aan om zelf rechtstreeks bewijsmaatregelen te vragen aan de buitenlandse rechter – geheel in lijn met de door het Hof aangestipte *ratio legis* van art. 35 Brussel Ibis.

15. De vraag of dergelijke rechtstreekse verzoeken 'voorlopige of bewarende maatregelen' zijn in de zin van art. 35 Brussel Ibis Verordening blijft derhalve actueel. Voor het beantwoorden van die vraag is het *St Paul Dairy* arrest, om de hoger aangegeven redenen, slechts van beperkt nut. Vooreerst was het Hof van Justitie beperkt door de wijze waarop de prejudiciële vraag werd gesteld en de nadruk die daarin werd gelegd op het feit dat het niet ging om het veilig stellen van bewijs, maar om het inschatten van proceskansen. Daarnaast werd het Hof nog verder beperkt door de toenmalige mening dat bewijsgaring in het buitenland voortaan door de Bewijsverordening zou worden geregeld en niet meer door het EEX verdrag of door de Brussel I Verordeningen. Uiteindelijk kan uit het *St Paul Dairy* arrest enkel afgeleid worden dat loutere 'fishing expeditions', het vergaren van zoveel mogelijk bewijsmateriaal in de hoop daar iets nuttig in te vinden, niet acceptabel zijn in de context van het Europese proces- en bewijsrecht. Bewijsmaatregelen daarentegen die bestemd zijn om bewijs te verzamelen of veilig te stellen met het oog op gebruik in een reeds aanhangige of nog in te stellen procedure vallen a priori wel onder de omschrijving van voorlopige en bewarende maatregelen: maatregelen die bedoeld zijn om een feitelijke of juridische situatie te handhaven met het oog op een andere (toekomstige) procedure⁴⁹.

16. Overweging 25 bij de herschikte Brussel I Verordening bevestigt trouwens dat bevelen ter verkrijging van informatie of ter bescherming van bewijsmateriaal als 'voorlopige en bewarende maatregelen' te beschouwen zijn. Als voorbeeld wordt verwezen naar de maatregelen genoemd in art. 6 en 7 van Richtlijn 2004/48 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten, waar het gaat om bevelen tot overlegging van bewijsmateriaal, monsterneming, inbeslagname van goederen en/of productiemateriaal, enz. Weliswaar is in de tweede zin van Overweging 25 uitdrukkelijk sprake van getuigenverhoren, maar het gaat dan wel om getuigenverhoren *zonder conservatoir karakter*, met andere woorden getuigenverhoren die een 'fishing expedition' uitmaken. Uiteindelijk staat in deze tweede zin enkel dat maatregelen zonder conservatoir karakter geen conservatoire maatregelen zijn, en op die vaststelling valt weinig af te dingen. De vraag is echter wanneer bewijsmaatregelen een conservatoir karakter hebben en wanneer niet.

⁴⁹ Zie ook C. Besso Marcheis, "Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective", in R. Stürner en M. Kawano, *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Mohr Siebeck, 2011, nr. 6 p. 394 en nr. 9 p. 396; E. Groot, *Voorlopige bewijsmaatregelen*, Sdu Uitgevers, 2018, 32; E. Groot, *Het voorlopig getuigenverhoor*, Wolters Kluwer, 2015, nr. 77 p. 76; J. Kruit, "Voorlopige maatregelen: belangrijke wijzigingen op komst voor de (natte) praktijk", *NjPR* 2011/2, 273 en 278; A. Nuyts, "Les mesures provisoires dans le Règlement Bruxelles Ibis", *T.B.H.* 2013/5, 348-356.

De Nederlandse rechtspraak vóór het *St Paul Dairy* arrest was overigens ook overwegend in die zin gevestigd. Zie B. van het Kaar, *IPR-bewijsrecht en bewijsverkrijging*, Kluwer, 2008, 106; Strikwerda, conclusie bij HR 24 maart 1995, *NJ* 1998, 414, punt 17.

17. In dit verband dient opgemerkt dat de verwijzing van het Hof van Justitie naar het inschatten van proceskansen, in het loutere belang van de aanvrager, verwarrend is. *Uiteraard* dient een eiser de slaagkansen van een procedure vooraf in te schatten. Er zou gesteld kunnen worden dat eenieder die denkt dat hij mogelijk een vordering zou kunnen hebben deze dan ook maar effectief moet instellen, waarna dan wel in de procedure uitgemaakt zal worden of de eiser inderdaad een vordering had. Het hoeft echter geen betoog dat dit een zeer inefficiënt gebruik zou zijn van de (beperkte) middelen van justitie. Een eiser heeft niet alleen het recht, maar zelfs de plicht om vooraf in te schatten of zijn procedure succesvol kan zijn – in zijn eigen belang, maar evenzeer in het belang van justitie en in het belang van de tegenpartijen, die er evenmin bij gebaat zijn om betrokken te worden in kansloze procedures. Enkel werkelijke 'fishing expeditions' zijn niet toegelaten. Een voorbeeld kan dit wellicht verduidelijken. Stel een Belgisch bedrijf (A), dat van een ander Belgisch bedrijf (B) een machine aankoopt voor gebruik in haar koelmagazijnen. Na levering van de machine blijkt echter dat deze niet goed (genoeg) functioneert in koude temperaturen. Gelet op de verkoopvoorwaarden heeft koper A enkel een vordering op verkoper B indien hij kan aantonen dat verkoper B zelf wist dat de machine niet goed zou werken in koude temperaturen. Om dit te achterhalen – en dus om te beoordelen of hij überhaupt een vordering heeft op verkoper B – wil koper A in Nederland getuigen laten horen van de Nederlandse leverancier van een onderdeel van de machine, of een deskundigenonderzoek laten verrichten naar dit onderdeel. Dergelijke maatregel kan, in de terminologie van het Hof van Justitie, gemakkelijk gezien worden als een maatregel om de aanvrager '*in staat te stellen in te schatten of een eventuele vordering opportuun is*' – en dus geen voorlopige en bewarende maatregel in de zin van art. 35 Brussel *Ibis*, terwijl het duidelijk om een rechtmatig en efficiëntiebevorderend verzoek gaat. Indien koper A deze mogelijkheid *niet* heeft, kan hij niet anders dan maar een procedure (ten gronde) in te stellen in België, om de Belgische rechter een bewijsverzoek te laten doen aan de Nederlandse rechter, om dan (maanden later) uit te vinden dat de verkoper zelf ook niet op de hoogte was van de temperatuurgevoeligheid van het onderdeel en hij dus in werkelijkheid geen vordering heeft. Koper A moet met andere woorden tijd en geld spenderen om zijn rechtspositie te bepalen, terwijl hij dat sneller en wellicht goedkoper had kunnen doen door zich rechtstreeks tot de Nederlandse rechter te wenden. Een rechtstreeks verzoek aan de Nederlandse is in die zin wel degelijk een maatregel ter vrijwaring van een juridische of feitelijke situatie. Anders is het uiteraard wanneer de commerciële relatie tussen A en B verzuurd is, en A in het algemeen informatie wil over de verhouding tussen B en diens Nederlandse leverancier, in de hoop dat hij daarin iets kan vinden om een vordering tegen B aan op te hangen. In dergelijke hypothese gaat het duidelijk om een 'fishing expedition', waaraan door de Nederlandse rechter niet mee-gewerkt hoeft te worden.

18. In het arrest *St Paul Dairy* stipt het Hof van Justitie nog aan dat het toestaan van bewijsmaatregelen zou kunnen leiden tot het omzeilen van de 'normale' bevoegdheidsregels van art. 4 e.v. Brussel *Ibis* en tot bevoegdheid van meerdere rechters, wat in strijd is met de doelstellingen van de Verordening⁵⁰. Het Hof geeft vervolgens echter zelf toe dat deze gevolgen

⁵⁰ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (St Paul Dairy / Unibel Exser) r.o. 18 en 20.

een onvermijdelijke consequentie zijn van het feit dat een regel als die van art. 35 Brussel *Ibis* bestaat ...⁵¹ Indien de Europese wetgever niet gewild had dat voorlopige en bewarende maatregelen aangevraagd konden worden bij de lokale rechter, en er dus verschillende rechters bevoegd zijn voor het geschil ten gronde en voor voorlopige en bewarende maatregelen, dan had men art. 24 niet in het EEX verdrag moeten inschrijven of deze bepaling moeten schrappen bij de invoering van de Brussel I Verordening.

19. Verder wordt wel eens aangevoerd dat bewijsmaatregelen geen conservatoir karakter zouden hebben, omdat zij niet (of onvoldoende) omkeerbaar zouden zijn⁵². Voorlopige maatregelen moeten uiteraard – zoals de term zelf aangeeft – voorlopig zijn, en moeten dus inderdaad omkeerbaar zijn. Er dient echter benadrukt dat het hier niet gaat om *feitelijke* omkeerbaarheid, maar om *juridische* omkeerbaarheid. Een conservatoir beslag (zonder twijfel een voorlopige en bewarende maatregel in de zin van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening) is juridisch omkeerbaar omdat het beslag geheven kan worden en de onterecht beslagene eventueel schadevergoeding kan bekomen, maar is niet feitelijk omkeerbaar: de beslagene heeft gedurende een bepaalde tijd het genot van zijn goederen of geld moeten missen, met alle (soms ernstige) gevolgen van dien, en die klok kan niet teruggedraaid worden. In het arrest *Van Uden* heeft het Hof van Justitie aangegeven dat het aan de aangezochte rechter toekomt om, rekening houdend met alle omstandigheden van het geval, de nodige voorwaarden op te leggen om de voorlopigheid en omkeerbaarheid van zijn beslissing te waarborgen⁵³. Met betrekking tot bewijsmaatregelen wordt blijkbaar gevallen over het feit dat een partij, wanneer zij eenmaal kennis genomen heeft van bepaald bewijsmateriaal, deze kennis niet opnieuw ontnomen kan worden. Dat is uiteraard correct, maar het gaat dan om (irrelevante) feitelijke omkeerbaarheid, en niet over juridische omkeerbaarheid. Juridisch is een bewijsmaatregel immers perfect omkeerbaar. In sommige gevallen kan bevolen worden het bewijsmateriaal (bijv. ladingstalen) terug te geven, maar veel belangrijker is de mogelijkheid voor de bodemrechter om het verzamelde bewijs buiten beschouwing te laten, omdat hij oordeelt dat dit bewijs onrechtmatig verkregen, of omdat hij oordeelt dat, gelet op de omstandigheden waarin het bekomen werd, dit bewijs geen bewijswaarde heeft, enz. Het gaat hier immers om de hypothese dat een partij een bewijsmaatregel vraagt aan de rechter in land A, terwijl de rechter in land B ten gronde bevoegd is. Deze partij zal dan uiteindelijk het resultaat van deze bewijsmaatregel in land A moeten meenemen naar de bodemrechter in land B, die de bewijswaarde hiervan

⁵¹ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (St Paul Dairy / Unibel Exser) r.o. 21.

⁵² In die zin B. van het Kaar, *IPR-bewijsrecht en bewijsverkrijging*, Kluwer, 2008, 115. De auteur verwijst naar het feit dat, als alle partijen aanwezig waren, een voorlopig getuigenverhoor en een voorlopig deskundigenbericht dezelfde bewijswaarde hebben als een 'normaal' getuigenverhoor of deskundigenbericht, en dat een voorlopig getuigenverhoor doorgaans niet opnieuw wordt overgedaan in de bodemprocedure. Dat is uiteraard correct, maar betekent geenszins dat een voorlopig getuigenverhoor of deskundigenbericht juridisch onomkeerbaar zou zijn. De bewijswaarde van een getuigenverhoor en van een deskundigenbericht wordt immers vrij beoordeeld door de rechter. Indien de bodemrechter zou besluiten dat het voorlopige getuigenverhoor of deskundigenbericht niet toegestaan had mogen worden, staat het hem vrij aan dit verhoor of bericht geen bewijswaarde toe te kennen.

Zie ook Rb. Rotterdam, 13 december 2017, ECLI:NL:BRON:2017:9917, punt 5.8.

⁵³ HvJ 17 november 1998, C-391/95 (Van Uden Maritime / Deco-Lone), r.o. 38 en 41.

vrij zal beoordelen, zonder gebonden te zijn door de beslissing van de maatregelenrechter in land A. Indien nodig zou zelfs zowel de bodemrechter in land B als de maatregelenrechter in land A een schadevergoeding kunnen toekennen aan de tegenpartij, indien vastgesteld wordt dat de bewijsmaatregel op een onverantwoorde wijze werd gevraagd en dat de tegenpartij daardoor schade heeft geleden.

20. Aangezien bewijsmaatregelen juridisch omkeerbaar zijn, of minstens juridisch omkeerbaar gemaakt kunnen worden door de rechter die de maatregel beveelt, zijn dergelijke maatregelen principieel te beschouwen als voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening. In het arrest *Van Uden* heeft het Hof van Justitie er echter op gewezen dat er een reële band moet bestaan tussen het voorwerp van de gevraagde maatregel en de aangezochte rechter. Het is precies omdat de maatregel in zijn rechtsgebied moet worden uitgevoerd dat de rechter kan beoordelen of deze maatregel opportuun is, welke voorwaarden of garanties eventueel moeten worden opgelegd, enz. Bij een incassokortgeding zoals dit in het arrest *Van Uden* aan de orde was bijvoorbeeld kan de maatregel enkel betrekking hebben op vermogensbestanddelen die zich in de territoriale bevoegdheidsfeer van de aangezochte rechter bevinden of zullen bevinden⁵⁴. Voor bewijsmaatregelen in de maritieme en transportpraktijk stelt deze voorwaarde geen problemen. Een deskundigenbericht of een getuigenverhoor wordt aan de Nederlandse rechter gevraagd net omdat de te onderzoeken goederen of de te ondervragen getuigen zich (voornamelijk) in Nederland bevinden. In het arrest *Prorail* heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een door de Nederlandse rechter aangestelde deskundige ook in andere landen verrichtingen mag uitvoeren, maar een verzoek aan de Nederlandse rechter om bijvoorbeeld een Duitse deskundige aan te stellen voor onderzoek in Duitsland zou niet mogelijk zijn. In dat geval is er immers geen (voldoende) band meer tussen de aangezochte rechter en de uit te voeren bewijsmaatregel.

21. Voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening moeten bedoeld zijn 'ter bewaring van rechten waarvan de erkenning langs andere weg wordt gevraagd voor de rechter die van het bodemgeschil kennis neemt'. Van belang is echter dat het bodemgeschil nog niet ingesteld moet zijn op het ogenblik dat de voorlopige of bewarende maatregel wordt gevraagd – maatregelen kunnen ook gevraagd worden met het oog op een *toekomstig* geschil⁵⁵. In dergelijk geval kan van de verzoekende partij enkel verwacht worden dat zij *prima facie* aannemelijk maakt dat zij een potentiële vordering heeft. De verzoekende partij 'garandeert' niet, verbindt er zich niet onvoorwaardelijk toe om later daadwerkelijk een bodemprocedure te starten. De zaak kan tussen partijen geregeld worden vooraleer het tot een bodemgeschil komt, de verzoekende partij kan tot de conclusie komen dat het procesrisico te groot is, enz. Dergelijk scenario kan zich voordoen bij klassieke bewarende maatregelen

⁵⁴ HvJ 17 november 1998, C-391/95 (*Van Uden Maritime / Deco-Lone*), r.o. 47.

⁵⁵ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punt 40.

Vgl. HR 8 juni 2012, ECLI:NL:2012:BV8510: een vordering tot inzage of afschrift van bescheiden op grond van art. 843a WBR kan ingesteld worden, ook al is er nog geen bodemprocedure aangehangig en ook al zou een latere bodemprocedure niet in Nederland worden ingesteld.

(beslag, aanstelling sekwester, enz.), en wellicht nog meer bij bewijsmaatregelen. Het is immers perfect mogelijk – en aanvaardbaar – dat de verzoekende partij, precies op grond van de informatie die zij door middel van de bewijsmaatregelen bekomt, oordeelt dat zij haar vordering onvoldoende kan bewijzen of dat het procesrisico te groot is, en daarom uiteindelijk geen bodemprocedure start. Er kan bezwaarlijk als regel gesteld worden dat een partij enkel een bewijsmaatregel mag vragen als zij haar stellingen en vordering sowieso reeds op een andere manier heeft aangetoond, en evenmin dat een partij die een bewijsmaatregel heeft bekomen steeds verplicht een bodemprocedure moet starten, ook al is inmiddels duidelijk dat deze weinig kans op slagen heeft. De enige bewijsmaatregel die uiteindelijk uitgesloten is, is een 'fishing expedition' in de ware zin van dit begrip: het zomaar opvragen van gegevens, in de hoop daarin iets nuttig te vinden.

22. Tenslotte dient aangestipt dat een voorlopige en bewarende maatregel die bevolen worden op grond van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening, dus door een rechter die niet ten gronde bevoegd is, niet erkend of uitgevoerd kan worden in de andere lidstaten⁵⁶. In het kader van erkenning en tenuitvoerlegging omvat het begrip 'beslissing' immers niet voorlopige en bewarende maatregelen bevolen door een niet ten gronde bevoegde rechter (art. 2.a tweede lid Brussel *Ibis* Verordening). In de praktijk is dit voor bewijsmaatregelen echter niet problematisch. Hoger werd reeds aangestipt dat er een reële band moet bestaan tussen de aangezochte rechter en de uit te voeren maatregel: het aan de Nederlandse rechter gevraagde deskundigenonderzoek of getuigenverhoor moet (hoofdzakelijk) in Nederland uitgevoerd worden. Het is niet het rechterlijk bevel tot deskundigenbericht of getuigenverhoor dat 'geëxporteerd' moet worden naar een andere lidstaat, maar enkel het *resultaat* van de bewijsmaatregel: het deskundigenbericht of het PV van getuigenverhoor. Daarbij is mogelijk dat de buitenlandse bodemrechter oordeelt dat het Nederlandse deskundigenbericht of PV van getuigenverhoor ontoelaatbaar is of geen bewijswaarde heeft, maar dat is een risico dat de verzoekende partij moet afwegen en dragen.

23. Hoger werd uiteengezet dat bewijsmaatregelen slechts uitzonderlijk ('fishing expeditions') *niet* als voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening te beschouwen zijn. Wanneer een restrictievere opvatting wordt aangehangen en bijvoorbeeld voorlopige deskundigenberichten en voorlopige getuigenverhoren niet als voorlopige maatregelen worden beschouwd, betekent dit nog niet automatisch dat de Nederlandse rechter niet bevoegd is om dergelijke maatregelen te bevelen. Dit betekent enkel dat de Nederlandse rechter dan niet de bijzondere bevoegdheidsgrond van art. 35 Brussel *Ibis* Verordening kan gebruiken. De gewone bevoegdheidsgronden van art. 4 e.v. van de Verordening blijven echter onverminderd gelden. De Verordening moet immers toegepast worden 'in burgerlijke en handelszaken', en er kan, minstens sinds het *St Paul Dairy* arrest, niet meer voorgehouden worden dat vorderingen inzake bewijsmaatregelen niet binnen het toepassingsgebied van de Verordening zouden vallen. Voor een verzoek tot een (voorlopig) deskundigenbericht of een (voorlopig) getuigenverhoor in verband met een overeenkomst – zoals een overeenkomst tot

⁵⁶ A. Nuyts, "Les mesures provisoires dans le Règlement Bruxelles Ibis", *T.B.H.* 2013/5, 348-356.

vervoer van goederen – is derhalve bevoegd de rechter van de plaats waar de verbintenis uitgevoerd is of uitgevoerd moest worden (art. 7.1 Brussel *Ibis* Verordening). In het arrest *Metso Minerals*⁵⁷ heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een vervoerovereenkomst voor goederen, net als een vervoerovereenkomst voor passagiers, uitgevoerd wordt zowel in de laadhaven als in de loshaven. Wanneer het derhalve gaat om een vervoer van of naar Rotterdam, is de Nederlandse rechter op grond van art. 7.1 Brussel *Ibis* een (voorlopig) deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen. In geval van onrechtmatige daad, zoals bij aanvaring of andere scheepvaart- of transportongevallen, is de rechter bevoegd van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan (art. 7.2 Brussel *Ibis*). Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie heeft het begrip 'plaats van het schadebrengende feit' een dubbele betekenis: het gaat zowel om de plaats waar het veroorzakende feit heeft plaatsgevonden als om de plaats waar de schade geleden wordt. Bij een aanvaring zal de Nederlandse rechter dus bijvoorbeeld bevoegd zijn om een (voorlopig) deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen wanneer de aanvaring heeft plaatsgevonden in Nederlandse wateren, of wanneer de schade geleden werd in Nederland.

(3).2 Niet-EU verweerder – Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering.

24. Wanneer de verweerder geen woonplaats heeft in een EU lidstaat vindt de Brussel *Ibis* Verordening geen toepassing en moet de bevoegdheid van de Nederlandse rechter beoordeeld worden op grond van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

25. Indien de Nederlandse rechter ten gronde bevoegd is, is hij ook bevoegd om een voorlopig deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen (art. 187 lid 1 WBR en art. 203 lid 1 WBR).

26. Indien een buitenlandse rechter ten grond bevoegd is, vindt de Nederlandse rechter niettemin bevoegdheid om een voorlopig deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen in art. 3 WBR, met name wanneer de verzoekende partij in Nederland gevestigd is, of wanneer de zaak voldoende met de rechtssfeer van Nederland verbonden is. Bewijsmaatregelen worden aan de Nederlandse rechter gevraagd precies omdat de te onderzoeken zaken of de te horen getuigen zich in Nederland bevinden. Niet alleen feitelijk, maar ook juridisch is er een link: de zaken bevinden zich in Nederland omdat er een overeenkomst is voor vervoer van of naar Nederland, er is een onrechtmatige daad gepleegd op het Nederlandse grondgebied, enz. Omdat de maatregel (hoofdzakelijk) in Nederland moet worden uitgevoerd is de Nederlandse rechter ook het beste geplaatst om te beoordelen hoe de maatregel concreet kan of moet worden uitgevoerd, welke waarborgen eventueel moeten worden ingebouwd, enz.

⁵⁷ HvJ 11 juli 2018, C-88/17 (Zurich Insurance PLC en Metso Minerals Oy v. Abnormal Load Services (International) Ltd.).

27. Voor goederenvervoer over zee bestaat naast het WBR nog een aparte bevoegdheidsgrond in art. 8:495 BW⁵⁸. Zowel de vervoerder als de ladingbelanghebbenden kunnen bij (vermoede) ladingschade een gerechtelijk onderzoek aanvragen, dat indien nodig ook aan boord van het schip kan plaatsvinden.

(4) *Conclusie.*

28. Wanneer de Nederlandse rechter ten gronde bevoegd is, is hij ook bevoegd om, hangende de bodemprocedure of vooraf, een deskundigenbericht en/of een getuigenverhoor te bevelen.

29. Wanneer niet de Nederlandse, maar een buitenlandse rechter bevoegd is, is de Nederlandse rechtspraak terughoudend inzake het bevelen van (voorlopige) deskundigenberichten of getuigenverhoren, en dit voornamelijk in het licht van het *St Paul Dairy* arrest van het Hof van Justitie. Dit arrest is echter gekleurd door de wijze waarop de prejudiciële vraag werd gesteld en door de toen recent in werking getreden Bewijsverordening, die inmiddels anders wordt geïnterpreteerd en toegepast dan initieel gedacht. Uiteindelijk is de werkelijke draagwijdte van het *St Paul Dairy* arrest zeer beperkt, en worden enkel werkelijke 'fishing expeditions' uitgesloten. Andere (voorlopige) bewijsmaatregelen kunnen wel degelijk door de Nederlandse rechter bevolen worden.

⁵⁸ Conform art. 633 lid 1 WBR is de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam territoriaal bevoegd voor verzoeken op grond van artt. 8:494-495 BW.

13.4 Bijlage 4: Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken

**GEDRAGSCODE
voor gerechtelijk deskundigen
in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken**

versie 3.7

januari 2012

Op verzoek van de Raad voor de rechtspraak en onder de verantwoordelijkheid van de landelijke voorzittersoverleggen van de rechtbanken en gerechtshoven is de volgende gedragscode opgesteld. Deze is geënt op de gedragscode van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD), omdat wordt beoogd op termijn te komen tot één universele gedragscode voor gerechtelijk deskundigen.

Hierbij is het volgende overwogen.

- De deskundige die zijn benoeming heeft aanvaard, is ingevolge artikel 198 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering c.q. artikel 8:34 van de Algemene wet bestuursrecht verplicht de opdracht onpartijdig en naar beste weten te volbrengen.

- De deskundige dient geschikt te zijn om in een civielrechtelijke en/of een bestuursrechtelijke zaak te rapporteren. Die geschiktheid wordt gevonden in de vereiste vakbekwaamheid en in de persoon van de deskundige. De deskundige zal derhalve moeten voldoen aan de hieronder uitgewerkte vijf kernwaarden: onafhankelijkheid, onpartijdigheid, zorgvuldigheid, vakbekwaamheid en integriteit.

Tevens is hierbij het volgende in aanmerking genomen.

- De deskundige in civielrechtelijke zaken wordt geacht zich te houden aan de Leidraad deskundigen in civielrechtelijke zaken.

- De medisch deskundige in bestuursrechtelijke zaken wordt geacht zich te houden aan de Leidraad medisch deskundigen in bestuursrechtelijke zaken.

- De deskundige wordt geacht zich te houden aan de voor zijn beroepsgroep geldende normen, op welke wijze dan ook vastgelegd.

Deze gedragscode geldt zowel voor de aanvaarding van de opdracht door de deskundige als daarna. De gedragscode geldt ook in het geval de deskundige zich bij de uitvoering van de opdracht laat bijstaan door interne medewerkers en/of derden. De deskundige staat ervoor in dat deze de gedragscode in acht nemen.

§ 1. Toepassingsbereik**Artikel 1**

De gedragscode is van toepassing op de door de rechtbanken, de gerechtshoven en de Centrale Raad van Beroep benoemde deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken.

§ 2. Kernwaarden**Artikel 2**

De deskundige stelt zich bij de uitvoering van de opdracht steeds op als een onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig, vakbekwaam en integer deskundige.

Toelichting

Deze kernwaarden komen overeen met die, welke in de NRGD-gedragscode het uitgangspunt vormen. Hiernaast gelden de (wettelijke) regels waaraan de deskundige zich uit anderen hoofde heeft te houden.

§ 3. De deskundige

Artikel 3.1

De deskundige komt zelfstandig tot een op zijn deskundigheid gebaseerd oordeel, geeft daarover informatie en brengt daarvan verslag uit. Dit geldt ook als de deskundige de opdracht in samenwerking met andere deskundigen uitvoert.

Toelichting

De deskundige kan de opdracht krijgen om informatie te geven over een bepaald terrein of hij kan de opdracht krijgen een onderzoek te verrichten. Aan het verstrekken van informatie ligt normaliter geen onderzoek ten grondslag, althans dat is niet altijd noodzakelijk. De deskundige dient onafhankelijk van andere deskundigen zijn eigen oordeel herkenbaar uit te brengen, ook als hij rapporteert in samenwerking met anderen.

Artikel 3.2

De deskundige verplicht zich om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen op zijn deskundigheidsgebied.

Artikel 3.3

1. De deskundige is niet bevooroordeeld of vooringenomen.
2. De deskundige heeft geen inhoudelijk belang bij het uitvoeren van de opdracht.
3. De deskundige laat zich aangaande zijn onderzoek, de resultaten ervan en de daarop gebaseerde conclusies niet leiden door een inhoudelijk belang van een of meer bij de zaak betrokken partijen, de opdrachtgever of enige derde.

Toelichting:

Onder 'inhoudelijk belang' wordt hier verstaan het belang dat een of meer van de bij de zaak betrokken partijen, de opdrachtgever, de deskundige of enige derde kan hebben bij een voor dezen gunstige uitslag van het onderzoek en bij een zodanige (ver)melding daarvan in het verslag en bij het verstrekken van informatie. Het artikel vereist van de deskundige onpartijdigheid, een vereiste dat zo ver kan gaan dat ook de schijn van partijdigheid wordt voorkomen. Onder 'opdrachtgever' wordt verstaan degene die in eerste instantie opdracht heeft verstrekt tot het geven van informatie of het uitbrengen van een verslag.

Artikel 3.4

De deskundige meldt iedere relevante beïnvloeding of poging daartoe bij de uitvoering van de opdracht onverwijld schriftelijk aan de opdrachtgever, ook als de beïnvloeding of poging daartoe uitgaat van de opdrachtgever. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.

Toelichting:

De schriftelijke melding, ook in het geval de (poging tot) beïnvloeding van de opdrachtgever zelf komt, moet de deskundige en de gebruikers garanderen dat hij louter op basis van zijn deskundigheid rapporteert. Onder alle omstandigheden is voor de deskundige alleen de opdrachtgever hier de bevoegde instantie waarbij de (poging tot) beïnvloeding moet worden gemeld; de melding komt bovendien ook terug in het verslag.

Artikel 3.5

De deskundige meldt een (potentieel) conflict van belangen, wanneer dat blijkt, onverwijld schriftelijk aan zijn opdrachtgever. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.

Artikel 3.6

De deskundige meldt onverwijld schriftelijk aan zijn opdrachtgever dat hij op enigerlei wijze betrokken is (geweest) bij de desbetreffende zaak of bij een eerder onderzoek waarbij een der partijen of het onderwerp van geschil betrokken was.

Toelichting:

Voor de (toekomstige) opdrachtgever en gebruiker is de informatie over iedere vorm van (eerdere) betrokkenheid van de deskundige bij de desbetreffende zaak of partijen van belang. Gedacht kan worden aan betrokkenheid bij één van de partijen dan wel bij het onderwerp van het geschil. In dat geval zal de

deskundige dit onverwijld schriftelijk dienen te melden.

§ 4. De werkzaamheden

Artikel 4.1

De deskundige verricht zijn werkzaamheden binnen de grenzen van zijn deskundigheid.

Toelichting

Deskundigheid is ruimer dan vakbekwaamheid. De deskundige dient ook te handelen binnen de grenzen van de vereiste juridische kennis. Dit betreft zowel kennis ten aanzien van de juridische procedure als kennis van de gehanteerde juridische begrippen.

Artikel 4.2

1. De deskundige vervult de opdracht persoonlijk.

2. Als de deskundige zich bij de uitvoering van de opdracht door een derde-deskundige laat bijstaan, doet hij dit in overeenstemming met daartoe met de opdrachtgever gemaakte afspraken. De deskundige vermeldt de door hem ingeschakelde derde-deskundigen schriftelijk in zijn verslag.

3. De door de derde-deskundige verrichte werkzaamheden worden, met de daaraan verbonden opdracht, in het verslag gedocumenteerd.

4. In het verlengde van artikel 1 is deze gedragscode eveneens van toepassing op de hiervoor bedoelde derde-deskundige, voor zover hij de deskundige bijstaat in de uitvoering van diens opdracht.

Toelichting:

De deskundige blijft persoonlijk verantwoordelijk voor de door hem gegeven informatie en voor het door hem uitgebrachte verslag, ook als hij zich door derde-deskundigen of interne medewerkers bij laat staan. De deskundige dient zijn taak zo goed mogelijk te volbrengen. Hiervoor kan het noodzakelijk zijn om derde-deskundigen

in te schakelen. De deskundige documenteert de door de derde-deskundige en de interne medewerker verrichte werkzaamheden door het (deel)verslag op te nemen in zijn eigen verslag. Het doel hiervan is de gebruiker duidelijk te maken hoe het verslag tot stand is gekomen. In de opdracht ligt besloten dat de deskundige een interne medewerker kan inschakelen waarvoor de deskundige persoonlijk verantwoordelijk is.

Artikel 4.3

Indien de deskundige bij de uitvoering van de opdracht afwijkt van de in de uitoefening van zijn beroep geldende regels en normen meldt hij dat uitdrukkelijk schriftelijk aan zijn opdrachtgever.

Toelichting:

Het kan hier gaan om regels en normen van instituties en/of verenigingen waarvan de deskundige deel uitmaakt of lid is. De afwijking kan onder omstandigheden onvermijdelijk zijn en kan diverse vormen en achtergronden hebben. Het gaat erom dat er melding van wordt gemaakt.

Artikel 4.4

1. De deskundige draagt zorg voor de vereiste kwaliteit van het onderzoek. De deskundige vermeldt de beperkingen van de gebruikte methoden.

2. De deskundige maakt uitsluitend gebruik van voor de uitvoering van de opdracht geschikte methoden, apparatuur en materialen.

Artikel 4.5

De deskundige verzamelt, binnen de reikwijdte van zijn opdracht, noodzakelijk onderzoeksmateriaal of laat dit (mede) onder zijn verantwoordelijkheid doen.

Artikel 4.6

De deskundige gaat zorgvuldig om met het onderzoeksmateriaal. Voor zover mogelijk houdt hij het onderzoeksmateriaal beschikbaar voor tegenonderzoek.

Artikel 4.7

Het is de deskundige niet toegestaan onderzoeksmateriaal en gegevens te openbaren anders dan:

- a. in het kader van de uitvoering van de opdracht;
- b. voor wetenschappelijke doeleinden, mits deze gegevens niet herleidbaar zijn tot bij de zaak betrokken personen of instanties en de deskundige de vertrouwelijkheid van de gegevens zoveel mogelijk bewaart.

Toelichting:

Sommige deskundigen zijn tot geheimhouding van vertrouwelijke gegevens verplicht op grond van de voor hen als beroepsbeoefenaar geldende wetgeving en beroepscodes. Deze gedragsregel moet in die gevallen gezien worden als een aanvulling op bedoelde wetgeving en beroepscodes.

Artikel 4.8

De deskundige verzoekt bij onduidelijkheden aan de opdrachtgever een schriftelijke verheldering van de te geven, dan wel gegeven, opdracht.

Artikel 4.9

Indien de (te geven) opdracht niet uitvoerbaar is, omdat:

- a. deze niet binnen de grenzen van zijn deskundigheidsgebied valt,
- b. de te verrichten werkzaamheden niet binnen de vastgestelde tijd gereed kunnen zijn,
- c. de begrote kosten van de werkzaamheden niet toereikend blijken te zijn,
- d. de deskundige niet over de vereiste faciliteiten, apparatuur of uitrusting beschikt,
- e. zich naar het oordeel van de deskundige klemmende omstandigheden voordoen die aan het vervullen van de opdracht in de weg staan,
- f. de opdracht anderszins naar het oordeel van de deskundige niet uitvoerbaar is, meldt de deskundige de opdrachtgever dit onverwijld schriftelijk, onder opgaaf van redenen.

Toelichting:

De deskundige is na aanvaarding van de opdracht weliswaar verplicht deze uit te voeren, maar als de opdracht buiten zijn competentie valt of anderszins niet is uit te voeren, kan van de deskundige niet worden verlangd de verplichtingen, volgend uit de opdracht, na te komen.

Artikel 4.10

Als de bevindingen binnen het desbetreffende deskundigheidsgebied redelijkerwijs kunnen leiden tot uiteenlopende interpretaties of conclusies, meldt de deskundige dit bij het geven van informatie of bij het uitbrengen van zijn verslag.

Toelichting

De deskundige meldt, indien van toepassing, dát zijn bevindingen multi-interpretabel zijn en geeft daarbij aan welke in zijn ogen de meest aannemelijke interpretatie(s) en, indien mogelijk, de daaraan verbonden conclusie(s) zijn. Van een deskundige wordt niet verwacht dat hij alle mogelijke interpretaties en de daaraan te verbinden conclusie(s) noemt. De strekking van deze toevoeging is dat in de rapportage wordt vooruitgelopen op een mogelijk debat tussen deskundigen. Enerzijds wordt hierdoor bevorderd dat het eventuele debat zich toespitst op de vermelde interpretaties, anderzijds wordt hiermee wellicht onnodig debat tussen deskundigen voorkomen.

Artikel 4.11

1. De deskundige beperkt het onderzoek, de informatie en het (mondelijke) verslag tot hetgeen voor het volbrengen van de opdracht noodzakelijk is.
2. De deskundige meldt, met inachtneming van de in de uitoefening van zijn beroep geldende regels en normen, schriftelijk aan zijn opdrachtgever voor de zaak van belang zijnde feiten en omstandigheden.

Toelichting

De deskundige wordt in beginsel geacht te rapporteren binnen de (vraagstelling van de) opdracht. Echter, indien de deskundige op grond van zijn deskundigheid van mening is dat hij opmerkingen dient te maken die niet strikt terug te voeren zijn op bedoelde vraagstelling, maar wel van belang zijn voor de zaak, maakt

hij daar melding van aan zijn opdrachtgever.

Artikel 4.12

De deskundige verricht zijn werkzaamheden open en zichtbaar voor alle partijen. Dit impliceert dat hij

- a. partijen zo mogelijk in elkaars aanwezigheid hoort, met inachtneming van ieders privacy;
- b. partijen in de gelegenheid stelt op- en aanmerkingen op het concept-verslag te maken;
- c. de opmerkingen van partijen op het concept-verslag weergeeft in zijn verslag, met vermelding van zijn gemotiveerde reactie daarop;
- d. verslag legt van elk contact met partijen.

Toelichting

Onder 'horen' wordt niet verstaan: medisch onderzoek.

§ 5. De informatie en het verslag

Artikel 5.1

De deskundige geeft in begrijpelijke bewoordingen deugdelijk gemotiveerde informatie en brengt met een deugdelijke motivering verslag uit.

Toelichting

Het verslag moet begrijpelijk zijn voor de opdrachtgever en partijen, die niet deskundig zijn op het betreffende vakgebied. Dit brengt onder andere mee dat specifieke vaktermen zoveel als mogelijk worden vermeden, dan wel toegelicht.

Artikel 5.2

De deskundige maakt een zodanig verslag op van het onderzoek dat het controleerbaar is.

Toelichting:

Een andere deskundige op hetzelfde vakgebied moet in beginsel met de informatie uit het verslag in staat zijn om het onderzoek te herhalen en dan te bezien of hij op dezelfde uitkomst komt. Deze verplichting houdt ook in dat de deskundige bereid is gegevens die hij heeft verzameld in het onderzoek, ook als deze niet door hem zijn gebruikt, op ordelijke wijze ter beschikking te stellen.

13.5 Bijlage 5: Concept-aanvulling voor maritieme gerechtsdeskundigen op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken:

1. Een maritieme gerechtsdeskundige weigert de opdracht als hij in de afgelopen 4 jaar voor één van de betrokken partijen (of hun directe familieleden of concerngenoten) als expert of uit hoofde van een andere (neven-)functie is opgetreden.
2. Een maritieme gerechtsdeskundige weigert de opdracht als het kantoor waaraan hij is verbonden een vaste relatie heeft met één van de betrokken partijen (of hun directe familieleden of concerngenoten of leidende verzekeraars of P&I clubs), althans als het kantoor in de afgelopen 2 jaar voor hen als expert is opgetreden.
3. Een maritieme gerechtsdeskundige weigert de opdracht in geval van ladingschade als hij exclusief voor het schip hetzij exclusief voor de lading optreedt.
4. Een maritieme gerechtsdeskundige die in dienstverband werkt overlegt bij aanvaarding van de opdracht een verklaring van zijn werkgever dat deze akkoord is met zijn optreden als gerechtsdeskundige en dat hij in die rol geheel onafhankelijk van zijn werkgever is.

Om te kunnen controleren of de te benoemen maritieme gerechtsdeskundige voldoet aan deze gedragscode, moet hij een vragenlijst invullen. De griffier moet bij aanstelling van de maritieme gerechtsdeskundige samen met voornoemd model voor het opstellen van het rapport en de Leidraad, de Gedragscode en vragenlijst toezenden aan de maritieme gerechtsdeskundige.

13.6 Bijlage 6: Normenverklaring 2018 NIVRE

Als NIVRE Register-Expert zal ik

- mij bij het uitvoeren van een opdracht steeds objectief opstellen;
- een betrouwbare gegevensadministratie bijhouden die mede in overeenstemming is met de Wet Bescherming Persoonsgegevens en de daaruit voortvloeiende regelgeving;
- altijd fatsoenlijk, integer en respectvol handelen jegens alle betrokkenen;
- mij onthouden van iedere onoorbare wijze van het verwerven van opdrachten;
- geen handelingen verrichten, die in strijd zijn met de maatschappelijke zorgvuldigheid in de expertise/verzekeringsmarkt;
- mij niet bezondigen aan crimineel gedrag of professioneel wangedrag;
- alleen publiceren, adverteren en/of reclame maken op een manier die op geen enkele wijze misleidend is, of in strijd met de waarheid, de goede smaak en/of de status van het beroep en/of het NIVRE.
- mij te allen tijde bewust zijn van de vertrouwenspositie die ik door de aard van mijn werkzaamheden inneem en vertrouwelijk met verkregen gegevens omgaan;
- in geval van (mogelijke) belangenverstremeling de betrokken partijen onmiddellijk inlichten en een dergelijke (mogelijk) conflict-veroorzakende opdracht niet aannemen;
- jegens beroepsgenoten een verhouding nastreven die berust op respect, collegialiteit en vertrouwen.

Ik bevestig de normen en waarden evenals de statuten, reglementen en gedragsregels van het NIVRE na te leven alsmede dat voor mijn werkzaamheden als NIVRE-re een adequate beroepsaansprakelijkheidsverzekering aanwezig is.

13.7 Bijlage 7: Opleidingseisen Civiele Gerechtelijke Deskundigen, LRGD 15 juli 2015

1. Het onderwijsprogramma dient tenminste te bestaan uit:
 - a. Burgerlijk Procesrecht, met name artt. 194-207 Rv, Leidraad Deskundigenbericht, Model Deskundigenbericht en relevante arresten m.b.t. deskundigen in de rechtsgang. (12 contacturen).
 - b. Kwaliteitsaspecten m.b.t. het deskundigenbericht: schrijfvaardigheid en methodologie. (6 contacturen).
 - c. Inleiding Burgerlijk recht en civielrechtelijke leerstukken als ‘Wanprestatie’ en ‘Onrechtmatige Daad’. (6 contacturen).
 - d. Rechtbanktraining. (6 contacturen).

2. De docenten dienen (in principe) afkomstig te zijn uit de rechterlijke macht en/of uit de advocatuur; zij beschikken te allen tijde over een academische opleiding. Personen kunnen ook op grond van eerder verworven competenties in aanmerking komen om als docent op te treden.

3. De te bestuderen literatuur dient tenminste de hiervoor onder 1 genoemde onderdelen te dekken. (Aanbevolen literatuur: Basisboek Recht, Roest e.a., of gelijkwaardig. Syllabi, arresten en vonnissen ter keuze van de docent.)

4. Het examen bestaat uit een juridische toets en de beoordeling van een door de kandidaat opgesteld Deskundigenbericht.
 - a. De juridische toets bestaat uit:
 - i. het afleggen van een schriftelijke juridische toets (aan de hand van te bestuderen literatuur),of
 - ii. het schrijven van een juridische paper, als onderdeel van het examen en waarover wordt geëxamineerd
 - b. De mondelinge toets bestaat uit:
 - i. De bevraging over een door de kandidaat opgesteld Deskundigenbericht.

5. Het deskundigenbericht dient te voldoen aan de kwaliteit die in de rechtsgang wordt vereist en vormt een onderdeel van het mondelinge examen dat wordt afgelegd.

6. De examencommissie dient ten minste uit twee leden te bestaan, waarvan tenminste één aan de rechterlijke macht verbonden is als raadsheer of rechter.

7. Een gecommiteerde van het LRGD heeft toegang tot de examens. De kosten hiervan komen voor rekening van het Opleidingsinstituut.

13.8 Bijlage 8: Verkorte opleiding voor de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”⁵⁹.

De opleiding zou niet meer moeten kosten dan € 1.500,00/€ 1.750,00 en zou moeten bestaan uit de volgende lessen, waarbij de rechtbank heeft aangegeven dat zij daarbij een juridische sessie zou kunnen organiseren.

Les⁶⁰ 1 – Nederlands recht - :

De grondbeginselen van het Nederlandse civiele recht. Hierbij wordt de deskundige bekend gemaakt met allerlei juridische begrippen zoals bijv. wanprestatie of onrechtmatige daad. Alles over geschillen die voortkomen uit overeenkomsten of (rechts)handelingen. Gerechtig systeem in Nederland. Wat is burgerlijk procesrecht, bestuursrecht, strafrecht en civiel recht etc.

Les 2 – Basic zeevervoerrecht en aansprakelijkheidsrecht en onderzoek aan boord - :

Structuur en algemene richtlijnen zeevervoerrecht. Aansprakelijkheid vervoerder onder cognossement; Hague Visby Rules & Rotterdam Rules. Hoofdpijnen overeenkomst van goederenvervoer en vervoersdocumenten.

Hoe gaat een onderzoek aan boord met het doel om de juiste informatie te verkrijgen en specifiek het verzamelen van relevante documenten /logboeken/records etc. Welke bewijsstukken en documenten zijn er aan boord? Wat zijn de relevante documenten bij een bepaald type schip, lading en/of een specifiek conflict en het belang om dit te verkrijgen?

Les 3 – De gerechtsdeskundige -:

Wat is een gerechtsdeskundige? De vier verschillende types van maritieme gerechtsdeskundige. Leidraad en gedragscode gerechtsdeskundige. Wat wordt verwacht van een gerechtsdeskundige en hoe zijn de procedures in het hele proces. Wat is het procesrechtelijke kader waarin de deskundige in een civielrechtelijk geding moet functioneren? Ingegaan wordt op de hoofdpijnen van het verloop van een gerechtelijke procedure en de plaats van het deskundigenbericht daarin. Wat is het procesrechtelijke kader waarin de deskundige in een civielrechtelijk geding moet functioneren? Ingegaan wordt op de hoofdpijnen van het verloop van een gerechtelijke procedure.

Les 4 – Rapporteren⁶¹ -:

Is bedoeling om de vaardigheid in het structureren en formuleren van een betoog te vergroten. Hierbij ook aandacht voor het schrijven van het juridisch zaken en wordt ingegaan op de verslaglegging van het proces, waarbij verantwoord wordt hoe de deskundige te werk is gegaan op welke wijze rekening is gehouden met de belangen van alle betrokken partijen. Deze les is praktisch en interactief waarbij tijdens de les veel ruimte is voor oefening en discussie.

Een gerechtsdeskundige in de functie van coördinator zal niet direct een uitgebreid deskundigenbericht dienen op te stellen maar er kunnen omstandigheden zijn dat er toch een zekere rapportage wordt gevraagd hoe e.e.a. is verlopen tijdens het onderzoek. Ook dan vergt zo'n rapport een gedegen structuur. In deze les wordt dus het onderzoek en daarbij behorende rapportage methoden en technieken behandeld.

Les 5 – Presenteren, sociale vaardigheden, omgaan met weerstand en verhoor technieken ((kritisch door)vragen naar de persoon zelf waargenomen feiten en omstandigheden) - :

⁵⁹ Uit: “Opleiding maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” van Walter Dekkers

⁶⁰ Een les zal ongeveer 5 uur in beslag nemen dus totaal 5 x 5 = 25 lessen.

⁶¹ Eventueel kan worden besloten dat een NIVRE deskundige die reeds een cursus rapportage heeft gevolgd dispensatie krijgt voor deze les

In deze les wordt de aspirant deskundige getraind om de gewenste presentatievaardigheden onder de knie te krijgen. Doel van de training is om iedere deelnemer inzicht te geven in de wijze waarop hij of zij zich als deskundige presenteert.

Er wordt kort gewezen op de sociale vaardigheden of weerbaarheid krijgt waardoor zelfvertrouwen zal toenemen. Hoe een gesprek te voeren en te leiden. Wat de grenzen zijn en hoe om te gaan met kritiek of emotionele omstandigheden. Hoe kan u door eigen gedrag aan te passen het gedrag van anderen beïnvloeden. Er wordt in deze les tevens gekeken naar interview technieken. Het interview is een van de meest voorkomende vormen van kwalitatief onderzoek. Het interview is een onderzoeksmethode waarbij een interviewer uitspraken probeert te ontlokken over een bepaald onderwerp. Het afnemen van een interview is echter geen gemakkelijke opgave omdat je bijv. al snel geneigd bent de uitspraken van de geïnterviewde te interpreteren. Er zijn verschillende interviewvormen en in deze les worden praktische richtlijnen geformuleerd voor het afnemen van een interview.

Les 6 – examen - :

Tijdens deze bijeenkomst krijgen de kandidaten een dossier op basis waarvan zij de kapitein moeten verhoren en vervolgens een schriftelijk verslag daarvan moeten opstellen. Er wordt vooral gekeken naar communicatieve eigenschappen van deskundige en de deelnemer zal ook worden beoordeeld op zaken zoals in eerdere lessen opgedaan waaronder gedrag en andere zaken waaronder of kandidaat goed is te volgen door de 'rechter'. Uiteindelijk zal een beoordeling volgen of deze deelnemer geschikt is om op te treden als deskundige.

13.9 Bijlage 9: “Notitie aansprakelijkheid deskundigen” van Michelle de Vries

1 Enkele opmerkingen over de aansprakelijkheid van de deskundige

Op 19 februari 2018 vond de startbijeenkomst plaats van de werkgroep Maritieme Gerechtsdeskundige. De doelstelling van de werkgroep is voorzieningen te treffen die het mogelijk maken dat de rechtbank onafhankelijke nautische en/of technische deskundigen benoemt die beschikken over bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank waardoor deze deskundigen in staat zijn op een voor de internationale maritieme praktijk bruikbare wijze onderzoek te doen naar de oorzaak, aard en omvang van aan boord van en/of door schepen veroorzaakte schade. Tijdens een bijeenkomst van genoemde werkgroep op 15 oktober jongstleden werd de vraag gesteld naar de aansprakelijkheid van deze deskundige.

In het hiernavolgende wordt kort een antwoord geformuleerd op de vragen of de deskundige zijn aansprakelijkheid kan beperken, of zijn eventuele aansprakelijkheid afgedekt zou moeten worden middels een verzekering en of hij algemene voorwaarden kan hanteren. Tot slot is een overzicht opgenomen van de relevante literatuur omtrent dit onderwerp.

2 Kan de deskundige zijn aansprakelijkheid beperken?

De vraag of een deskundige zijn aansprakelijkheid kan beperken, lag ten grondslag aan een onderzoek dat is uitgevoerd in 2004 door De Groot in opdracht van de Raad voor de rechtspraak genaamd: “Transparantie tussen rechter, partijen en deskundige. Aansprakelijkheidsbeperking van door de civiele rechter benoemde deskundigen”.⁶² In dit rapport wordt uitgegaan van de gedachte dat de deskundige in een publiekrechtelijke verhouding staat tot de rechter hetgeen met zich brengt dat niet langs de contractuele weg de aansprakelijkheid kan worden beperkt. Wel kan de deskundige aan de aanvaarding van zijn benoeming de voorwaarde verbinden dat de procespartijen bewilligen in een beperking van de aansprakelijkheid op voorhand.⁶³ Dat brengt met zich dat partijen, indien zij akkoord gaan met de aansprakelijkheidsbeperkende voorwaarde van de deskundige, afstand doen van (een deel van) hun recht ex artikel 6:162 BW de deskundige te zijner tijd aansprakelijk te houden voor eventuele onrechtmatigheden in (de totstandkoming van) het deskundigenbericht.⁶⁴

In relatie tot de beperking van aansprakelijkheid zij bovendien gewezen op de *Leidraad deskundigen in civiele zaken* van de Rechtspraak.⁶⁵ In dit document is een specifieke bepaling opgenomen over de aanvaarding van de benoeming tot deskundige onder de voorwaarde van aansprakelijkheidsbeperking. Te lezen valt dat: “(...) in het algemeen het risico zeer beperkt [is] dat [de deskundige] daadwerkelijk aansprakelijk zou blijken te zijn voor schade van een partij.”⁶⁶ Vervolgens wordt melding gemaakt van de mogelijkheid een aansprakelijkheid beperkende voorwaarde op te nemen en de wijze waarop die wens kenbaar gemaakt moet worden.

⁶² Te raadplegen via: rechten.vu.nl/nl/Images/De_bevoegdheid_van_de_civiele_rechter_bij_benoeming_van_een_deskundige_die_zijn_aansprakelijkheid_op_voorhand_wil_beperken_-_Groot_tcm247-188400.pdf.

⁶³ Rapport Transparantie tussen rechter, partijen en deskundige. Aansprakelijkheidsbeperking van door de civiele rechter benoemde deskundigen, p.16.

⁶⁴ Rapport Transparantie tussen rechter, partijen en deskundige. Aansprakelijkheidsbeperking van door de civiele rechter benoemde deskundigen, p. 17.

⁶⁵ Te raadplegen via: rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf.

⁶⁶ Leidraad deskundigen in civiele zaken, te raadplegen via: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf>, p. 21.

Gewezen zij in dit verband wel op een vrij recente bijdrage van de hand van Wijne alwaar zij ingaat op de vraag of de gerechtelijk deskundige in aansprakelijkheidszaken onaantastbaar is of niet.⁶⁷ Weliswaar staat hier de medisch deskundige centraal maar de auteur geeft in de inleiding van deze bijdrage aan dat veel van het geschrevene: “(...) ook zal gelden voor deskundigen van een ander soort.”⁶⁸ Ik ben geneigd me aan te sluiten bij die gedachte en daarom behandel ik hierna de belangrijkste bevindingen van de auteur. Die stelt allereerst vast dat in de literatuur enerzijds wordt verdedigd dat tussen de deskundige en de rechter – meer specifiek de Staat – een overeenkomst van opdracht tot stand komt maar dat anderzijds in de literatuur wordt verdedigd dat de rechtsverhouding tussen de rechter en de deskundige van publiekrechtelijke aard is.⁶⁹ De auteur geeft aan dat de te hanteren toetsingsmaatstaf – die van de redelijk handelend en redelijk bekwaam medisch specialist – objectief is en een bepaalde mate van abstractie kent.⁷⁰ Bij de beantwoording van de vraag of de deskundige zich conform de norm heeft gedragen, dient acht geslagen te worden op bronnen die de algemene norm invullen. Vervolgens geeft de auteur aan hoe de norm zou moeten worden toegepast, hetgeen in ieder geval betekent dat de deskundige onpartijdig is en het beginsel van hoor en wederhoor toepast.⁷¹ Vervolgens behandelt de auteur zowel tuchtrechtelijke als civielrechtelijke uitspraken waarin het handelen van de deskundige centraal stond. Ze concludeert dat een beoordeling van het gedrag van de deskundige en diens advies door de tuchtrechter mogelijk is, met dien verstande dat de conclusies van het advies ongemoeid worden gelaten zo deze steunen op deugdelijk onderzoek. En onwelgevallige conclusie, zo concludeert de auteur verder, kan meestal niet terzijde worden geschoven maar een ondeugdelijk rapport en/of onzorgvuldig gedrag van de deskundige kan ook los van gerechtelijke procedure waarin het deskundigenrapport tot stand is gekomen, tot een maatregel leiden.⁷² Uit de rechtspraak van de civiele rechter leidt de auteur vervolgens af dat beoordeling van de kwaliteit van het deskundigenrapport door de civiele rechter mogelijk is en dat een schadevergoeding kan worden toegekend.⁷³ Verder merkt de auteur op dat de rechtelijk medisch deskundige die zorgvuldig handelt en zorgvuldig tot zijn conclusie komt, van een juridische actie niet te vrezen heeft, ook niet als achteraf de conclusie in zijn rapport onjuist blijkt te zijn.⁷⁴ Tot slot moeten partijen volgens de auteur op voorhand goed nadenken over de persoon van de deskundige; een tuchtrechtelijke of civiele actie moet niet te lichtvaardig worden geïnitieerd.⁷⁵ Een rechter zou de deskundige moeten vragen naar zijn opleiding, professionele ervaring, het aantal eerder uitgebrachte deskundigenberichten en voor welke opdrachtgevers enzovoorts.⁷⁶

⁶⁷ R.P. Wijne, ‘De gerechtelijk medisch deskundige in aansprakelijkheidszaken; onaantastbaar of toch niet?’, *VR* 2018/100.

⁶⁸ T.a.p., paragraaf 1.

⁶⁹ T.a.p., paragraaf 2.1.

⁷⁰ T.a.p., paragraaf 2.1.

⁷¹ T.a.p., paragraaf 2.2.

⁷² T.a.p., paragraaf 3.2.2.

⁷³ T.a.p., paragraaf 3.2.3.

⁷⁴ T.a.p., paragraaf 4.

⁷⁵ T.a.p., paragraaf 4.

⁷⁶ T.a.p., paragraaf 4.

3. Kunnen die risico's worden verzekerd?

Een vraag die volgt op het voorgaande is of een eventueel aansprakelijkheidsrisico kan worden verzekerd. In een stuk uit 2008 wordt opgemerkt dat concrete aanwijzingen dat een aansprakelijkheidsrisico zich eenvoudig verwezenlijkt, ontbreken.⁷⁷ In de beleving van deskundigen echter is het een reëel risico. De samenhang met het belang van voldoende deskundigen voor de rechtspraak was aanleiding om de verzekerbaarheid van het aansprakelijkheidsrisico voor medisch deskundigen na te gaan.⁷⁸ Geconcludeerd werd dat, daargelaten of het risico valt onder de dekking van de collectieve beroepsaansprakelijkheidsverzekering,⁷⁹ individuele medische deskundigen bij meerdere verzekeraars een verzekering kunnen afsluiten.⁸⁰

In onderhavige situatie is voorstelbaar dat de te benoemen deskundige tevens schade-expert is en wellicht aangesloten bij het NIVRE. Schade-experts die bij het NIVRE zijn geregistreerd als register-expert zijn, op basis van het Reglement houdende gedragsregels,⁸¹ verplicht een adequate beroepsaansprakelijkheidsverzekering te hebben en te houden.⁸² Het NIVRE speelt op dit punt een faciliterende rol door Bureaus⁸³ – die zijn aangesloten bij de Kamer⁸⁴ van het NIVRE – de mogelijkheid te bieden zich te verzekeren tegen die beroepsaansprakelijkheid middels de verzekeringsovereenkomst die het NIVRE daartoe heeft gesloten. Deze verzekering dekt de aansprakelijkheid van verzekerde voor door derden of cliënten geleden schade veroorzaakt door fouten begaan bij werkzaamheden die onder normale omstandigheden behoren tot de normale activiteiten van een in Nederland gevestigd expertise/taxatiebureau dat aangesloten is bij de kamer van Stichting NIVRE. De werkzaamheden die een expert verricht wanneer hij als deskundige is benoemd door de rechtbank, zijn in de polisvoorwaarden niet expliciet uitgesloten. De vraag is evenwel of de rol als deskundige kwalificeert als normale omstandigheid/normale activiteit. Daar kan verschillend over worden gedacht maar in feite blijft de expert binnen zijn professie en oefent hij in die zin een normale activiteit uit. Het lijkt dan ook geenszins onverdedigbaar dat voor eventuele aansprakelijkheid dekking is onder de bestaande polis. Een voor de hand liggende vervolgstap zou zijn dat voor te leggen bij AON die als tussenpersoon bij deze verzekeringsovereenkomst betrokken is.

⁷⁷ G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesen, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), *Schadevaststelling en de rol van de deskundige*, Deventer: Kluwer 2008, p.191.

⁷⁸ G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesen, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), *Schadevaststelling en de rol van de deskundige*, Deventer: Kluwer 2008, p. 191.

⁷⁹ Gewezen zij op: Raad van Toezicht Verzekeringen 9 oktober 2006, L:&S 2007, nr. 1, p. 44-47.

⁸⁰ G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesen, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), *Schadevaststelling en de rol van de deskundige*, Deventer: Kluwer 2008, p. 192

⁸¹ Art. 5.1 onder h Reglement houdende gedragsregels NIVRE.

⁸² Een nadere definitie van 'adequaat' wordt niet gegeven.

⁸³ Het betreft hier het Bureau in de zin van art. 1 onder c van het Reglement houdende gedragsregels, hetgeen inhoudt: het zelfstandige expertise, inspectie- en taxatie-bureau, dan wel de afdeling van een rechtspersoon die zich voornamelijk met expertise, inspectie en taxatie bezighoudt, die op grond van een besluit van het Bestuur van het NIVRE tot de Kamer van het NIVRE zijn toegelaten.

⁸⁴ Het betreft hier de Kamer in de zin art. 1 onder j van het Reglement houdende gedragsregels, hetgeen inhoudt een: verzameling van zelfstandige expertise-, inspectie- en taxatie-bureaus dan wel afdelingen van rechtspersonen die zich voornamelijk met expertise, inspectie/onderzoek en taxatieactiviteiten bezighouden en die op grond van een besluit van het Bestuur tot het Register van de Kamer zijn toegelaten.

4. Kunnen deskundigen algemene voorwaarden hanteren?

In de literatuur wordt het onderscheid, tussen een enkele aansprakelijkheidbeperkende voorwaarde en een set aan (algemene) voorwaarden, niet nadrukkelijk gemaakt maar hooguit terzijde aangestipt. Mijns inziens zou voor het gebruik van algemene voorwaarden dan ook hetzelfde moeten gelden als voor het gebruik van een aansprakelijkheid beperkende voorwaarde hetgeen leidt tot de conclusie dat het gebruik van algemene voorwaarden mogelijk moet zijn. In een onderzoek naar knelpunten en verbeterpunten bij het inschakelen van deskundigen in de rechtspraak, uitgevoerd door De Groot en Elbers naar aanleiding van twee signalen uit de gerechten over gehoorde knelpunten bij het inschakelen van deskundigen, wordt verslag gedaan van expertmeetings.⁸⁵ In een van die expertmeetings wordt opgemerkt: “Eén van de aanwezigen vertelde dat zijn kantoor werkt met algemene voorwaarden die de aansprakelijkheid beperken en die moeten worden ondertekend door beide partijen. Dit kantoor ziet een deskundigenonderzoek als een soort overeenkomst van opdracht. Zonder handtekeningen van partijen wordt het onderzoek niet verricht.”⁸⁶

5. Afronding

Het stellen van een aansprakelijkheidbeperkende voorwaarde door de deskundige bij diens benoeming, lijkt geen probleem te vormen. Wel is van belang dat partijen daarmee instemmen en aangeraden wordt partijen daar ook voor te laten tekenen.⁸⁷ Of het hier nu een enkele voorwaarde betreft of een groter aantal (algemene) voorwaarden, lijkt voor de mogelijkheid om de voorwaarden te kunnen stellen niet ter zake te doen. Het sluiten van een verzekering lijkt geen moeilijkheden op te leveren maar raadzaam is wel na te gaan of een deskundige in zijn rol als gerechtsdeskundige dekking kan verlangen onder zijn AVB-polis. Op voorhand zie ik daar overigens geen bezwaren. Wel merk ik op dat de mogelijkheid dat een deskundige wordt aangesproken naar aanleiding van het uitbrengen van een advies in een civiele procedure, niet denkbeeldig lijkt.

6. Relevante bronnen

- Notitie aansprakelijkheid deskundigen zoals ontvangen door Kiki op 16 september 2018.
- Leidraad deskundigen in civiele zaken van de Rechtspraak: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf>
- Polivoorwaarden BAV van het NIVRE zoals ontvangen van Michelle op 20 november 2018.
- G. de Groot en A.J. Akkermans, ‘Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht’, in: G.G. Hesens, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), *Schadevaststelling en de rol van de deskundige*, Deventer: Kluwer 2008.
- G. de Groot en N.A. Elbers, *Inschakelen van deskundigen in de rechtspraak, Verslag van een onderzoek naar knelpunten en verbeterpunten*, via: <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2415539/Rapport.pdf>
- G. de Groot, *Transparantie tussen rechter, partijen en deskundige, Aansprakelijkheidsbeperking van door de civiele rechter benoemde deskundigen, te raadplegen via: rech-*

⁸⁵ G. de Groot en N.A. Elbers, *Inschakelen van deskundigen in de rechtspraak. Verslag van een onderzoek naar knelpunten en verbetervoorstellen, te raadplegen via: research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2415539/Rapport.pdf*

⁸⁶ G. de Groot en N.A. Elbers, *Inschakelen van deskundigen in de rechtspraak. Verslag van een onderzoek naar knelpunten en verbetervoorstellen, te raadplegen via: research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2415539/Rapport.pdf, p. 112.*

⁸⁷ *Leidraad deskundigen in civiele zaken, te raadplegen via: [rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf](https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf), p.22.*

ten.vu.nl/nl/Images/De_bevoegdheid_van_de_civiele_rechter_bij_benoeming_van_een_deskundige_die_zijn_aansprakelijkheid_op_voorhand_wil_beperken_-_Groot_tcm247-188400.pdf.